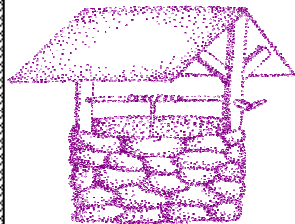

דמשק אליעזר

יו"ל ע"י וועד להוצאת כתבי ר' אלכסנדר אליעזר קנאפפלער שליט"א
 בן הגה"צ ר' יצחק נפתלי קנאפפלער זצוק"ל, אבדק"ק טשילע יצ"ו, ומח"ס קני המנורה
 ונכד מוהר"ר רפאל אהרן קנאפפלער זצוק"ל, אבדק"ק טיניע יצ"ו, ומח"ס מנורת אהרן
 גליון בדברי תורה ובהלכה ואגדה, פנינים יקרים לכבוד שבת קודש וכו' ובדברים העומדים ברומו של עולם
 • פרשת עקב - כ"ג מנחם-אב תשע"ח לפ"ק - שנה ה' גליון י"א (פ"ט) - מ"ד עמודים •

תוכן הענינים לגליון המוגדל - פרשת עקב

עמוד ב'-ג': שלא לומר תחנונים ומזמורים בחזרת הש"ץ.
עמוד ד'-ו': מכתב לבני משפחה בענין יארצייט של האם.
עמוד ז': בענין ליקח כוס קטן לקידוש והבדלה.

עמוד ח': שלא לשתות משקאות קרים על מעיים ריקן.

עמוד ט'-י"ד: בענין לשלשל הזקן למטה לכבוד שב"ק.
עמוד ט"ז: שאלה בענין טועמיה בערב שבת חזון.

עמוד ט"ז-כ"א: מי שיש לו ב' חלות, א' מבית האופה
 וא' שנאפה בביתו, באיזה ישתמש בליל שב"ק ובאיזה ביום
 / שבת שחל ערב יו"ט וסועד סעודה ג' בשעות המאוחרות,
 עד מתי מותר לאכול / עד מתי מותר לשתות קודם הלילה
 / מי שלא התפלל מנחה ולא אכל סעודה ג' ואין לו שהות
 לשניהם, איזהו עדיף / אם מותר לקרות מכתבי עתים
 שבדוכן החנות כשאין בדעתו לקנותו כלל.

עמוד כ"ב: תשובת הרה"ג ר' יקותיאל יהודה הורוויץ שליט"א,
 דומ"ץ מכון להוראה, ומח"ס "שלחן המלך" ו"שבת היום", בענין
 אמירת "קדיש תתקבל" במקום שלא שמעו הקדיש מהש"ץ.

עמוד כ"ג-כ"ד: בענין חטא מי מריבה - שתיית הבהמה.
עמוד כ"ד-כ"ה: הערה לגליון "בעולמה של חסידות".

עמוד כ"ה-כ"ו: מכתבים למערכת.

עמוד כ"ז-כ"ח: דרשה בענינים העומדים על הפרק מאת
 הרה"ג רבי יוסף יצחק ראזענפעלד שליט"א, חבר הביד"צ
 "שבט הלוי" מאנסי, ומח"ס "הפרשת חלה", "הדלקת הנר", וש"ס
 חשובים - מאנסי נ"י.

עמוד כ"ח-כ"ט: דרשה בענינים העומדים על הפרק מאת
 הרה"ג רבי יוסף יצחק ראזענפעלד שליט"א, חבר הביד"צ
 "שבט הלוי" מאנסי, ומח"ס "הפרשת חלה", "הדלקת הנר", וש"ס
 חשובים - מאנסי נ"י.

הערות והארות מתקבלות בחיבה

- ❖ Rabbi ALEXANDER KNOPFLER
1564 - 48 STREET
BROOKLYN N.Y. 11219
- ❖ TEL: (917) 755-4864
- ❖ FAX: (718) 437-3388
- ❖ Email: 7554864@gmail.com

הגליון המוגדל הזה היה צריך לצאת
 לאור עולם בפרשת עקב תשע"ח לפ"ק,
 ומחמת טירדות שונות לא י"ל בשעתו,
 והיות שיש בו הרבה ענינים יפים,
 הדפסנוהו כעת לזיכוי הרבים
 (עם הוספת איזה דברים שהשגנו אח"כ)

בענין שלא לומר תחנונים ומזמורים בעת חזרת הש"ץ

לכבוד המערכת הנכבדה הי"ו

איך האב געזעהן אינעם "עונג שבת" (פרשת דברים תשע"ח לפ"ק), ווי איינער פרעגט אן 3 שאלות, ווי פאלגענד:

(א) אויב מ'האט נישט געזאגט קרבנות פאר'ן דאווענען, מעג מען עס זאגן בשעת די הויכע שמונה עשרה?

(ב) מעג מען ביי די הויכע שמונה עשרה זאגן די סוף חלק פון דאווענען אדער תהלים?

(ג) מ'זעהט חשוב'ע אידן אריינקוקן אין א ספר ביי די הויכע שמונה עשרה, איז דאס אויסגעהאלטען על פי שו"ע?

שמואל אליעזר פריינד, מאנסי

צו ענטפערן אויף די 3 שאלות, מוז איך מאכן א קליינע הקדמה, טייערע ידיד בעל "עונג שבת".

דאס איז קלאר, אז מ'רעדט נישט דא פון קיין אונס, ווי למשל איינער וואס דארף כאפן אן עראפלען אדער א באס וכו' צו פארן ערגעץ, נאר מ'רעדט דא פון נארמאלע מענטשן.

ווייל איך זאגן קודם אויף די ערשטע שאלה, אז איך האב געקענט א חשובע איד וואס האט מיר געזאגט, אז א גאנץ לעבן האט ער קיינמאל נישט געזאגט קיין קרבנות נאכ'ן דאווענען, אלעמאל איז ער געקומען גענוג פרי באצייטנס אין בית המדרש, כדי צו קענען זאגן די ברכות געהעריג ווי ס'באדארף צו זיין, לייגן טלית און תפילין געהעריג, און דאווענען פון פארנט, און דערנאך קענען מיטהאלטען געהעריג צוזאמען מיט די בעל תפילה. און ער האט געגעבן דערצו א שיינע און טרעפליכע משל, פונקט ווי מ'קען נישט דיילען א טעלעפאן נומבער און נאכדעם די "עריע קאוד", די זעלבע, אז חכמינו ז"ל האבן אויסגעפלאסטערט א וועג ווי אזוי אנקומען צום הייליגען באשעפער, מיטן זאגן פארנט, פסוקי דזמרא, ישתבח, ברכת יוצר, ברכת קריאת שמע, און דערנאך שמונה עשרה, קענען מיר נישט אויסדרייען דעם וועג און איבערהיפן חלקים דערפון, אפילו מיטן חשבון עס משלים צו זיין נאכדעם. און מיר רעדן נישט פון אן איינמאליגע זאך, אז ס'מאכט זיך אמאל אז א מענטש איז אן אונס, צו ער פילט נישט גוט, אבער מ'רעדט דא פון נארמאלע מענטשן, ווי קומט דאס זיך צו מאכן א "קביעות" צו זאגן "פארנט" "נאכדעם", נאכן דאווענען, ס'איז נישטא אזא מין זאך צו זאגן קרבנות נאכ'ן דאווענען, ס'איז פשוט א ליצנות. און ווער רעדט נאך פון אינמיטן הויכע די שמונה עשרה?, דעמאלט'ן דארפן די אויגן זיין נאר אינעם סידור, אזוי ווי מ'זאגט נאך פונעם הייליגען צדיק ר' שלומקע זעהוויילער, אז איינער איז געקומען פרעגן איבער א

בחור פאר א שידוך, האט ער געזאגט גיי אריין אין די ירושלימ'ע שטיבלעך, און א בחור וואס בשעת די הויכע שמונה עשרה קוקט ער אריין אין סידור, דער בחור איז א פיינע בחור, אים קענסטו נעמען פאר א חתן.

*

במילא ווערט פארענטפערט די 2'טע שאלה אויך, צו מ'מעג דאווענען די סוף חלק פון דאווענען בשעת הויכע שמונה עשרה, אדער זאגן תהלים. די אלע זאכן איז נישט אויסגעהאלטען, און ס'איז יצא שכרו בהפסדו, אזוי ווי ס'שטייט אינעם ערשטן סימן אין שולחן ערוך (או"ח סימן א' סעיף ד') "טוב מעט תחנונים בכוונה, מהרבות בלא כוונה", דעריבער בעסער דאווען ווי א מענטש וויפיל די קענסט צוזאמען מיטן בעל תפילה, כדי ס'זאל זיין תפילה בציבור, און זוך נישט די אלע זאכן.

*

במילא איז שוין אויך די 3'טע שאלה פארענטפערט, אז אריינקוקען אין א ספר איז אויך יצא שכרו בהפסדו, און ס'איז נישט אויסגעהאלטען על פי שולחן ערוך.

*

חשובע רעדאקציע! צום שלום פונעם שמועס, איידער איך ענדיג מיין בריוו, וויל איך צולייגען נאך איין זייער חשובע און וויכטיגע ענין וואס מ'דארף געדענקן, און די עולם ווייסט נישט דערפון, אז די אלע היתרים וואס איז דא פאר א יחיד ווען ער יאגט זיך, ווי למשל אויסטוהען די רש"ים תפילין צווישען שטילע שמונה עשרה און הויכע שמונה עשרה וכו', דאס איז אלץ נאר שייך פארן יחיד, אבער א שליח ציבור טאר נישט אויסטוהען רש"ים תפילין נאך שטילע שמונה עשרה, ער מוז בלייבן מיט די תפילין ביז צום סוף דאווענען, און די חיד"א ברענגט אז ווען די בעל תפילה טרעט אויס דעם שטילע שמונה עשרה זאל ער נישט זאגן קיין שום תפילה נישט, ווייל ער איז יעצט די שליח ציבור וואס דארף מאכן די אלע תיקונים ביי די הויכע שמונה עשרה, און מ'טאר נישט מפסיק זיין צווישען די שטילע שמונה עשרה און די הויכע שמונה עשרה. און צו דעם דארף נישט זיין קיין "בעל מדריגה" איד, נאר מ'דארף וויסען, אז דו ביסט די שליח ציבור! דו דארפטס מוציא זיין דעם ציבור! דעריבער דארפטסו בלייבן מיט די רש"י תפילין ביז נאכ'ן דאווענען, און דאווענען ווארט ביי ווארט שטאט הויך און קלאר, פונקטליך ווי אונזערע חכמינו ז"ל האבן געפלאסטערט אונזער הייוועי, און מ'קען נישט אריינפארן אינמיטן מיט נייע וועגן, דרכים אשר לא שערום אבותינו, נאר מ'דארף בלייבן בדרך אבותינו ורבותינו.

און מיט דעם וועל איך ענדיגען מיין בריוו, איר זאלט זוכה זיין נאך אסאך יארן צו פארשפרייטן אידישקייט, ערליכע מאמרים, על דרך אבותינו ורבותינו מדור אחר דור, עד ביאת משיח צדקינו במהרה בימינו אמן ואמן.

ווי עס שרייבט צו אייך אייער ידיד נאמן

אלכסנדר אליעזר קנאפפלער

מוצאי שבת קודש נחמו נחמו עמי יאמר אלקיכם תשע"ח לפ"ק

א בריוו צו די חשובע משפחה

איבער די גרויסקייט פונעם יארצייט פון די מאמע עליה השלום

מכתב דלהלן הוא 'מכתב פנימי' ששלחתי לבני ונכדי, אבל עוררני שיש שם הרבה דברים שיכול להיות לתועלת גם לאחרים, ובפרט חסידים ואנשי מעשה שנזהרים בכבוד הוריהם, לכן משום 'אל תמנע טוב מבעליו', וכדי שאחרים יהנו ממנו, הנני מדפיסים אותו כאן:

חשובע און מייערע בני המשפחה, ה' ישמריכם ויציליכם!

צו מיינע מייערע קינדער / אייניקלעך, מעכטער / שנורען, און די נאנצע משפחת קנאפפלעך, ה' ישמרהו ויצליהו, איר זאלט זיין געזונט און שטארק און זעהן אסאך אידיש נחת עד מאה ועשרים שנה עד ביאת גואל צדק, מיר זאלן אלע צוואמען אקעגן גיין משיח צדקינו במהרה בימינו, און דעמאלטין וועט זיין תחיית המתים וועלן מיר זיך צוריק זעהן מיט די אלע נשמות וואס מיר בענקען זיך נאך זיי, וועלן מיר זיך קענען נאכאמאל מתאחד זיין מיט אבותינו הקדושים זכותו יגן עלינו.

איך האב נישט גענוג ווערטער צו באשרייבען די טיפע און הויכע געפילן, וואס איך האב געהאט ביי די "סעודת מצוה" וואס מיין חשובע זוהן, מיין בן זקונים, הרה"ג ר' שלמה בנציון קנאפפלעך שליט"א האט צוגעגרייט ביי זיך אין שטוב לכבוד זיין הייליגע מאמע עליה השלום. ואגב אורחא מעג יעדער איינער וויסען, אז הגם ער האט יעצט געמאכט א סיום "משניות", אבער מ'רעדט דא פון א אינגערמאן וואס האט שוין פון לאנג געמאכט א סיום "הש"ס", און ווען מ'פרעגט אים סיי וועלכע מימרא אין ש"ס, זאגט ער גלייך אויפן פלאץ פונקטליך ווי ס'שטייט און אין וועלכע דף. ממילא אז א תלמיד חכם האט צוגעגרייט א סעודה, פאר תלמידי חכמים וואס האבן געלערנט און מסיים געווען "ששה סדרי משנה", איז דאס זיכער א געוואלדיגע זאך, אזוי ווי רש"י זאגט אין פרשת יתרו (שמות יח, יב) "מכאן שהנהגה מסעודה שתלמידי חכמים מסובין בה כאלו נהנה מזויו השכינה", דאס הייסט אז איינער וואס האט הנאה פון א סעודה וואס תלמידי חכמים זיצען דארט, איז דאס כאילו ער האט הנאה פון די שכינה הקדושה.

ס'ווערט אזויפיל ארומגערעדט אין ספרים הקדושים איבער דעם גרויסן ענין פון מאכן א סיום מסכתא אדער סיום משניות, ווייל די ר"ת פון סיום מסכתא אדער סיום משניות איז ס"מ, און אויף דעם שמעלט זיך דער ס"מ זייער שטארק אויף די לענג און די ברייט דאס נישט צוצולאזען, ווייל דאס איז איינע פון די גרעסטע כוחות אפצופטרין און אוועקצוהרגנען דעם ס"מ, ווי ס'שטייט שוין אין ספרים הק' אז די פילע נאמען פונעם ס"מ איז סמ"ל, און דאס איז ראשי תיבות סיום מסכתא אין לעשות. וועגן דעם איז זייער א גרויסע ענין צו מאכן א סעודת מצוה, וואס אגב דאס איז אויך די ר"ת ס"מ], ווייל ביי א סעודת מצוה אויף א סיום מסכתא אדער סיום משניות פארלירט ער די כח. און די מנהג איז געווען אז מ'פלעגט מכבד זיין א קינד פון די טאטע אדער מאמע זאל בענטשן ביים סיום.

ס'איז דא נאך א גרויסע ענין פארוואס מ'מאכט א סיום, ווייל אין אמת'ן אריין וואלט מען ווען געדארפט פאסטן אין א טאג וואס די טאטע מאמע גייט אוועק, נאר אזוי ווי בעוה"ר מיר האבן היינט שוואכע כוחות, מיר זענען היינט ליידער

נישט בכח אזוי ווי די אמאליגע דורות, איז וועגן דעם מאכט מען א סיום, וואס שטייט דאך אין גמרא (שבת קיח:–קיט.) אז "עבידנא יומא טבא לרבנן" (ו"ל הגמ': ואמר אביי תיתי לי דכי חוינא צורבא מרבנן דשלים מסכתיה עבידנא יומא טבא לרבנן), ס'איז א יום טוב, ממילא איז מען פטור פון פאסטן, און ס'איז געווען אסאך פלעצער וואס מ'האט אפילו נישט געזאגט קיין "תחנון" יענעם טאג וואס מ'האט געמאכט א סיום, אזא גרויסע יום טוב איז געווען דער סיום. און ס'איז דא פלעצער מנהגים, אז אויב מ'ענדיגט די סיום מסכתא ביינאכט, האט מען אפילו די קומענדיגע טאג צופרי נישט געזאגט קיין תחנון, אזא גרויסע יום טוב איז דאס.

ממילא היות איך האב זייער אסאך ענינים צו שרייבען וועגן די סיום, גרייט איך מיר צו צו שרייבען פאר ענק א לענגערע בריוו מיט פארשידענע ענינים און מנהגים איבער א סיום, נאר יעצט וועל איך ענדיגען מיט א קורצע מעשה פונעם הייליגען דברי חיים, די הייליגע סאנזע צדיק:

איינמאל איז דער הייליגע תפארת שלמה דער ראדאמסקער רב, וואס ער האט אליינס געהאט טויזנטע חסידים, איז ער געקומען איינמאל אויף יום טוב שבועות צום הייליגען דברי חיים, און די גאנצע וועלט האט דעמאלץ גערעדש'ט און גערודערט מיט דעם, אז אזא גרויסע רבי ווי די "תפארת שלמה" האט איבערגעלאזט אלע זיינע טויזנטע חסידים אין זיין שטאט, און איז געקומען צו פארן צום הייליגען צאנזער רב אויף יום טוב שבועות. – מוצאי שבועות ווען די תפארת שלמה האט זיך געזעגענט פונעם 'דברי חיים', האט די 'דברי חיים' געבעטען פונעם 'תפארת שלמה' אז ער זאל נאך פארבלייבן דא אין סאנז ביו "ח סיון, ווייל י"ח סיון איז די יארצייט פון זיין הייליגען מאמע, און יענע טאג קען מען זיך אויסבעטן וואס מזויל, און די דברי חיים פלעגט זאגן אז "א דאנק די מאמע איז ער וואס ער איז".

און מזווייט דאך אז יעדע ווארט וואס איז ארויסגעקומען פונעם מויל פונעם הייליגען צדיק דער קודש הקדשים דער הייליגע דברי חיים, דער הייליגע סאנזע צדיק, איז געווען א דיבור לדורות א צוואה לדורות און א הנהגה לדורות, אז ער האט געזאגט אז דער טאג פון זיין מאמע'ס יארצייט קען מען זיך אויס'פועלן אלעס גומ'ס, איז אונזערע קינדער דארפן אויך האלטען אויף זייער מאמע איז אויך געווען זייער הייליג, ובפרט אז זי האט כמעט איר גאנץ לעבן – ווען זי איז געזונט געווען – כמעט יעדן טאג אויסגעזאגט גאנץ תהלים, און איך האלט טייערע קינדער, אז ווען זי איז נעבאך געלעגען אין בעט מיט יסורים האט זיך אויך אויסגעזאגט תהלים פון אויסנווייניג, ס'איז ביי מיר קיין שום ספק נישט.

איז זיכער אז מ'דארף זיך צוזאמקומען אין אזא הייליגע טאג לערנען משניות און מאכן א סעודה און זאגן א קדיש, ס'איז קיין שום ספק נישט, אזוי ווי די "בן איש חי" שרייבט אויף א פלאץ (שו"ת רב פעלים, חלק ד', סוד ישרים סימן י"ז), אז אפילו 100 יאר דארף מען האלטען א יארצייט (און דאס פאדערט זיך א לענגערע אריכות, וואס דא איז נישט די פלאץ דערצו, נאר דאס וועט קומען א"י"ה אין די לאנגע בריוו, און דארט וועל איך אויך שרייבען אן אינטערסאנטע נס מיט די ערב פסח מצות, וואס האט פאסירט ווען מיין טאטע זכרונו לברכה איז געווען רב אין קאראקאס ווענעוועלע, אין זכות פונעם הייליגען דברי חיים, און דעמאלטץ האט מיין טאטע געזאגט אז ער איז א "סאנזע חסיד").

נאך א מעשה וואס ווערט געברענגט אין ספר "טעמי המנהגים" (דף תע"ט, בדפוס אשכול), בשם הרה"ק מוהר"ר אליעזר מקאמארנא זצוק"ל, אז ער האט פארציילט אז איינמאל האט הרב הצדיק הקדוש המפורסם מוהר"ר צבי מזידיטשויב זצוק"ל פארגעסן ביינאכט די יארצייט פון זיין מאמע ז"ל, און די מאמע איז אים געקומען אין חלום און געזאגט, קינד מייניס, די קדיש וואס דו האסט נישט געזאגט בין איך דיר מוחל, אויך די משניות וואס דו האסט נישט געלערנט בין איך דך

מוחל, נאר דאס וואס דו האסט נישט געגעבן תיקון, דאס קען איך נישט מוחל זיין. ער איז געווארן דערשראקען פון דעם חלום, און תיכף געשיקט רופען זיינע אנשי שלומו, און געלערנט משניות וכו', און געגעבן תיקון.

סיווערט דערציילט פונעם הייליגען בעל התניא, אז ווען ער איז געזעצן אין תפיסה האט ער געמאכט א חשובן הנפש, אז ער האט קיינמאל נישט עובר געווען קיין שום עבירה נישט, איז ממילא די שאלה, האט ער אויף זיך געפרעגט, אז מסתמא זיצט ער אין תפיסה כדי ער זאל פארשטיין די גרויסע מצוה פון "פדיון שבויים", דאס איז די איינציגסטע סיבה פארוואס ער זיצט אין תפיסה. – שטעלט זיך א פראגע, טייערע קינדער, אזא הייליגע צדיק ווי די רבי ר' הערשעלע זידיטשבער זי"ע זאל פארגעסן א יארצייט פון א מאמע? פארוואס איז דאס געשעהן? פארוואס האט מען אזוי מסבב געווען מן השמים? נאר קען מען זאגן אז די סיבה איז געווען, כדי צו ווייזען פאר די וועלט אז די מאמע אויבן אין הימל ווארט אויפן טאג פונעם יארצייט, אז די קינדער זאלן דא עפעס טוהען אויף די וועלט, כדי זי זאל קענען ארויפגיין אין א העכערן היכל, ווי ס'איז באוואוסט פון אלע ספרים הק' (און די הייליגע סאטמאר רב זי"ע די בעל "דברי יואל", פלעגט זאגן אז מ'דארף יעדע יאר ביים יארצייט טוהען די אלע ענינים וואס זענען א תיקון לעילוי הנשמה, אפילו די נשמה איז שוין אויסגעלייטערט אזויפיל, ווייל ווען די נשמה גייט ארויף אין א העכערע היכל, איז מען מער מדקדק אזוי ווי ביי צדיקים כחוט השערה, במילא פעלט זיך אויס נאך תיקונים פון די קינדער דא אויף די וועלט כדי צו ווערן נאכמער מזוכך און אויסגעלייטערט), אז אינעם טאג פון יארצייט שיקט מען ארויף די נשמה אין א העכערע היכל, אזוי ווי מיר וועלן מאריך זיין אי"ה אינעם לענגערן שמועס.

*

און צום שלום פון די ווערטער פון די קורצע בריוו (היות איך דארף מקצר זיין, און אין די לאנגע בריוו וועלן מיר מאריך זיין בעוהשי"ת), וויל איך נאר ענדיגען מיט א ווארט פונעם הייליגען צאנזער רב, וואס ער האט געזאגט פאר זיין אייניקל, ווען זיין אייגענע זוהן (הרה"ק רבי מאיר נתן ז"ל) איז נפטר געווארן, פחדים פחדים, גייענדיג צו די לוייה האט ער זיך אנגערופען צו זיין אייניקל:

"שלמה'לע, שלמה'לע! צו ווייסטו וואספארא גרויסן טאג דו האסט היינט, און צו וועלכע זכיה האסט דערגרייכט? דעם ערשטן מאהל וואט דו וועסט מקדש זיין שמו הגדול ברבים און זאגן "יתגדל ויתקדש שמה רבא", ווייסטו כאטש ווי גרויס מ'וועט דיר האלטן אין הימל, און וואספארא שמה דו וועסט ברענגען מיט דיין קדיש אין אלע עולמות?!"

טייערע קינדער, עמץ האט אן השגה וואס עמץ האט געטוהען אויבן אין הימל אז עמץ האט געזאגט קדיש נאך סיום משניות, און קדיש נאך אמירת תהלים און בית החיים, און קדיש דרבנן נאכץ לערנען משניות, נישט נאר 1 קדיש, נאר 6 קדישים צוזאמען! צו פארשטייען מיר דען בכלל וואס עמץ האט מקדש שם שמים געווען?!

זאל דער קידוש השם צוניצקומען פאר ענק, און פאר ענקערע בני בית, קינדער און אייניקלעך עד סוף כל הדורות, עד ביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן ואמן.

אלכסנדר אליעזר קנאפפלער

מוצאי שבת קודש פרשת ואתחנן נחמו נחמו עמי [די אויבערשטער זאגט "איך וועל ענק טרייסמן"] תשע"ח לפ"ק.

ונשמרתם מאוד לנפשותיכם

מייערע חשובע ליינער'ס!

יעצט אין די קומענדיגע מוצאי תשעה באב, ווען די עולם דארף מאכן הברלה, דארף מען זיין זייער געווארנט (ספעציעל די וואס זענען שוין אדורך דעם בן ארבעים לבנה, און ארויף) נישט צו טרינקען קיין קאלטע "גרעיפ זשוס" פון פריזשידער, ווייל ס'קען זיין א סכנה פאר'ן מאגן – נאך א גאנצע מעת לעת פון פאסטן – צו טרינקען קאלטע געטראנקן, און ס'האט שוין ליידער אריינגעפירט מענטשן אין שפיטאל אריין.

די עצה וואס די דאקטורים געבן, איז אז מיזאל טרינקען רום טעמפישור (אדער אפילו אביסל אנווארימען), דאס איז די בעסטע פאר די לונגען און פאר די מאגן נאך א תענית, דעריבער איז כדאי מיזאל לאזען די גרעיפ זשוס אינדערויסן, אז מיזאל כאמשיג זיין רום טעמפישור. און נאכדעם וואס מ'האט שוין עפעס טוען געווען לייכטע זאכן (ווי א שטיקל מזונות, פרוכט און גרינצייג, אדער אנדערע לייכטע מאכלים), און מ'האט שוין געגעסן אביסל ווארעמס, ווי למשל א געשמאקע ווארימע זופ, נאכדעם קען מען שוין טרינקען א קאלטע סאדע אדער א קאלטע זשוס.

אויך דארף מען אכטונג נישט צו עסן קיין באווירצטע עסן ביים אויספאסטן (נישט ווי די בתי מדרשים וואס שמעלן צו הערינג צום אויספאסטן), ווייל דאס אלעס ווירקט אויס זייער שלעכט אויף א ליידיגע מאגן.

און אפילו ווען מען שוין יא לייכטע עסן, ווי רעקאמענדירט, דארף מען שמארק אכטונג צו עסן רוהאיג און געלאסען, און גוט צוקייען די עסן, און נישט כאפן און אנשמאפן די מאגן פלוצלינג ווי באלון, וואס האט שוין געברענגט פיל צער און ווייטאג פאר אומוויסענדע.

אויך די אלע וואס האבן פארפאסט זייער טעגליכע עקסערסייז אינעם טאג פונעם תענית, זאלן דאס נישט משלים תיכף נאכ'ן אויספאסטן, נאר מיזאל צו ווארטן א האלבע שעה אדער א שעה, כדי די גוף זאל זיך נישט איבערארבייטן, און ברענגן צו שלעכטע רעאקציעס און קאמפליקאציעס.

מיטן אכטונג געבן אויף די אלע זאכן, איז מען מקיים די מצות עשה דאורייתא פון ונשמרתם מאוד לנפשותיכם, ובזכות זה זאל די אויבערשטער העלפן אז היי יאר זאל מען שוין נישט דארפן פאסטן, נאר מיזאל אקעגן גיין משיח צדקינו במהרה בימינו אמן ואמן.

אלכסנדר אליעזר קנאפפלער

איבער נעמען א קלענערען בעכער פאר קידוש והברלה

לכבוד די חשובע רעדאקציע הע"י

קודם וויל איך אייך באדאנקען פארן אריינלייגען פון צייט צו צייט מייע ברויען, איך וויל נאר צולייגען וואס א חשובע רב פון ב"פ יצ"ו האט מיר געזאגט, בנוגע דעם בריוו וואס איך האב אייך אריינגעשיקט פאריגע וואך וועגן ונשמרתם מאוד לנפשותיכם, און הגם ס'פאדערט זיך פאר דעם אן אריכות, וועל איך פרובירן דאס ארויסצוברענגען נאר אין קורצען.

זייער אסאך מענטשן קויפן זיך א שיינעם זילבערנע בעכער צו מאכן קידוש, כמעט אזוי גרויס ווי די 'כוס של אליהו', כדי אויסצושמעקן יענעם אויגן, אבער ווען ס'קומט צו קידוש ברכת המזון אדער הברלה, זאגן זיי זיך אפ פון טרינקען דעם כוס, ווייל זיי קענען נישט אויסטרינקען אזא גרויסע שיעור, און עס ווערט דערנאך א גרויסע שאלה מיטן ברכת קידוש און הברלה און די ברכת "על הגפן". און ווען זיי וואלמען גענומען א קלענערען בעכער וואס האט פונקטליך די שיעור לכל הדיעות, וואס דאס איז סך הכל בערך 5 אנסעס, וואלמען זיי געקענט אויסטרינקען פסח ביינאכט דעם "גאנצע כוס", און ביי קידוש און הברלה און ביי ברכת המזון א רביעית (אדער רוב הכוס), און מיזאלט נישט געדארפט פארשעמען די מצות יעדעס מאל, מיטן טרינקען נאר א טראפעלע, אדער אריינגיסען אין א צווייטע בעכער, און אוועקטיילען פאר די גאנצע משפחה זאל עס אויסטרינקען. מיטן נעמען א קלענערען בעכער קען מקיים זיין די מצוה מיט א הידור, און דאס וועט זיין א חינוך פאר די קינדער און אייניקלעך ווי אזוי מ'דארף מחבב זיין די מצות.

נאכאמאל א דאנק פון פאראויס

אלכסנדר אליעזר קנאפפלער

עש"ק לסדר הנני נתן לו את פְּרִיְתֵי שְׁלוֹם (פינחס) תשע"ח לפ"ק

✍ ב' מכתבים אלו כבר נדפסו בגליון פ"ז, וחזרו ונשנו בשביל דבר הנתחדש בה, במכתב ג' דלהלן בעמ' הבא ✍

נאך איבער די שעדליכקייט פון טרינקען קאלטע געטראנקען אויף א ליידדיגע מאגן

צו די חשובע מערכת הי"ו

מיר האבן שוין עטליכע מאל געשריבען וועגן טרינקען "רום טעמפעטשור" גרעיפ-זשוס מוצאי תשעה באב, און אויך אז מוזאל נעמען א 5 אונסיגע בעכער, וואס מיט דעם איז מען יוצא לכל הדיעות – נאר היות מיר האבן באקומען עטליכע באמערקונגען פון חשובע אידן און תלמידי חכמים, ווילן מיר דאס צולייגען, צום שלימות הענין.

[א] ס'איז נישט דווקא מוצאי תשעה באב, ס'איז אויך מוצאי יום כיפור.

[ב] ס'איז נישט דווקא נאך א תענית, נאר יעדע שבת נאך א דאווענען, איז דאס אויך זייער אקטועל.

למשל – האט מיר א איד מסביר געווען – ער שטייט אויף 6:00 פארמאגט, ער גייט צו א שיעור, און ביי ברכות שטייט ער שוין גרייט מיטן טלית צום דאווענען, און ער גיסט זיך אויס מיט "השתפכות הנפש" צום באשעפער ביי נשמת, ווי ער בעט פאר זיך פאר די בני בית פאר די קינדער און אייניקלעך, אז זיי זאלן אלע זיין געזונט און שטארק, און האבן פרנסה בריווח (ובספר מאיר עינים על פרקי אבות, ברענגט א מעשה וואס צוויי אינגעלייט זענען געקומען צום הייליגן הייטב לב זי"ע [וואס אגב די קומענדיגע וואך איז די יארצייט, ביום ו' אלול הבעלז'ים], און זיי האבן זיך באקלאגט אז זיי שפירען נישט קיין טעם אינעם הייליגען שבת, האט דער ייטב לב זיי געזאגט, טאמער ווערט עסן נישט נתעורר ביים זאגן "נשמת" אדער ביי "לא אל אשר שבת", קען איך ענק נישט העלפן), איז א ערליכע איד וואס שטייט אויף פרי, און פארברענגט א 6 שעה אין בית המדרש, ווען ער קומט אהיים איז ער שוין הונגעריג און דארשטיג, דעמאלטן איז אויך ראטזאם – א גאנץ יאר – נישט צו טרינקען קיין קאלטע משקאות (געטראנקען) בעפאר די סעודה אויף א ליידדיגע מאגן, ווייל דאס שטערט זייער פארן מאגן.

אגב אורחא, אז מ'רעדט שוין פון תפילות שבת, וויל איך עפעס דערמאנען פון מיין טאטן הגה"צ דער משילע רב זצ"ל, וואס ער האט מיר אמאל געזאגט באריכות (וואס אין די ראמען פון א צייטונג קען איך נישט אלעס מעתיק זיין, איך וועל נאר שרייבען בקיצור נמרץ איין זאך), אז אמאל טאמער א איד איז אריינגעקומען צו הודו און איז נישט ביי זיין פלאץ ביי ברכות, איז שוין צוגעגאנגען די גבאי פרעגן צו איינער אין שטוב איז נישט ח"ו קראנק, וואס הייסט? ער איז נישט געווען גרייט מיטן טלית אויפן פלאץ ביי ברכות, אז ער איז נישט געווען ביים דאווענען אין צייט, אזוי ווי א ערליכע איד טוט, מוז זיין אז עפעס האט פאסירט.

על כל פנים איך וויל אייך נאכאמאל באדאנקען פארן דרוקען פון צייט צו צייט מיינע מאמרים. און די אויבערשטער זאל העלפן איר זאלט האבן – און אייך קען מען דאס אנוואונטשען א גאנץ יאר אויך – א "כתיבה" וחתומה טובה.

אלכסנדר אליעזר קנאפפלער

בענין לשלשל הזקן למטה לכבוד שבת קודש

אל מעלת כבוד הרה"ג האברך היקר היושב באהלה של תורה בהתמדה רבה זה כמה שנים כולן שוין לטובה, הרב החסיד, העוסק בהפצת תורת מרן מסאטמאר זי"ע, כבוד שם תפארתו

מוה"ר יחיאל קליין שליט"א

ראש חבורת ויואל משה – אבן יקר בעיר קרית יואל יע"א

אחרי תת שלום בכבוד הראוי לרום מעלתו.

על דבר השאלה אשר שאלתני [ע"י ידידי ר' בנימין בערקאוויטש הי"ו], מהו המקור לשלשל הזקן לכבוד שבת קודש, אף לאלו שמקפלין אותו בימות החול, הנה יש לומר בזה כמה טעמים, וזה החל, בעזרת השם יתברך.

- ❧ -

הנה ידוע ומפורסם בשער בת רבים ומוקבל מפי צדיקים וקדושי עליון, כי הרה"ק בעל "באר מים חיים" זי"ע, בכל ערב שבת קודש לאחר שטבל במקוה, נשתנה צורתו לגמרי, והעידו עליו שלאחר הטבילה היה גבוה בקומת ראש אחד ממה שהיה קומתו בימות החול*. ולפי זה יש לומר, דחסידים ואנשי מעשה, לאחר שהולכים למקוה בערב שבת קודש, רוצים

* כתב מהרז"ו (שער הכוונות, דרושי סדר שבת דרוש א' ענין ויהי נועם דמוצ"ש) כתב וז"ל: והיה אומר מורי [האר"י] ז"ל כי תוס' שבת היה ניכר ומתגלה במצח האדם תיכף אחר הטבילה וכו', עכ"ל.

ועי' בספר גדולים מעשה צדיקים (הוא החלק האחרון שבספר קבוצת יעקב דף נו). להחסיד רבי יעקב מרגליות ז"ל, (היה איש נאמן מאד, והסיפורים שמביא בספרו מוסמכים מאד, כעדותו של הרה"ק רבי אברהם יעקב האדמוה"ז מסאדיגורא זי"ע, הובא בספרו שם עמוד ס"ב, יע"ש) שמביא שפעם שאל את אביו הגאון רבי משולם נתן מרגליות זצ"ל (ראב"ד העיר בארדיטשוב, והכיר את ה'באר מים חיים') אם אכן נכונה שמועה זו שגבה הבאר מים חיים' בשיעור מידת ראש מדי שבת בשבתו, ענה לו אביו, ידעת בני ידעת כי אין דרכי להגזים, וכי אני מדדתי קומתו? אך זאת אומר לך בעדות ברורה, שראיתי אותו כל ערב שבת בהליכתו למקוה ולא היתה חזרתו כביאתו, כי נשתנה צורתו בתוארו וקומתו ובכל תואר גופו הקדוש. ובס' מפי ספרים וסופרים (ר"פ וישלח, בהגה) הביא, כי בטבריה התגורר רבי אלטר שוחט' מחשובי חסידי קארלין, והיה מספר מה ששמע מחסיד בשם רבי אייזיק ז"ל, שראה פעם את ה'באר מים חיים' בשמחת ברית באמצע ימות השבוע, וכיון ששימש בסנדקאות לבש אז בבגדי שבת, וראו בעליל שהבגדים לא התאימו למדת גופו, רק היו גדולים יותר, כי בשב"ק גדל משיעור קומתו בימות החול.

ובאמת שענין זה מובא גם בספרו דמר, הלא הוא ספה"ק סידורו של שבת (ח"א שורש א' ענף ג' עלה א') שכתב בזה"ל: בעינינו ראינו גודל קדושת השבת על איש החכם והצדיק, אשר גודל אור הקדושה בוער בלבו כרשפי אש, ומים רבים לא יכלו לכבות את האהבה התקועה בלבו ומשתוקק ומתלהב לעבודת ה' כל הלילה כל היום של שבת קודש אף גם להוסיף הרבה מחול על הקודש בכניסתו וביציאתו בתשוקת ודביקות ה' ובאהבתו שוגה ונראה לכל כי כמעט נכסף בכלות נפשו לאלהים מגודל הבערת אש האהבה הבער בלבו, ותיכף אחר הטבילה בערב שבת ניכר עליו התנוצצות קדושת שבת המאיר על פניו, וזיו הדרת אורו מבהיק עד שיראים לגשת אליו, כמחז"ל (ב"ר י"א) ברכו באור פניו של אדם אינו דומה אור פניו של אדם כל ימות השבת כמות שהוא בשבת, ומי יוכל לספר כמה העין רואה השתנותו מימי החול ממש כרחוק מזרח ממערב ויותר מזה, ולא כן האנשים פחותי הערך ואיש בער לא ידע וכסיף לא יבין את זאת אם שבת היום או יום רביעי לבריאת עולם. ובדרך הלצה אמרתי בדברי זמירות של שבת "לנוח בו ולשמוח בתענוג אכול ושתו" זה "כל עדת ישראל יעשו אותו", בזה ניכר הפרש שבת קדשינו מימות החול בכל עדת ישראל אף לקטני ופחותי הערך, במה שהם מרבין לשמוח בו בתענוג אכול ושתו, ולא כן ניכר אצלו קדושת השבת בשארי דברים, להיות משתוקק בלבו לעבודת ה' יותר מבחול ולחפץ בו באהבה אור התורה וללמוד אז תורה הקדושה, עכ"ל.ק.

והרה"ק מסאטמאר זי"ע אמר, דככל החזיון הזה ראו אצל אביו הקדושת יום טוב זי"ע, אשר היה בוער כאש בקדושת השבת, והוה מרגלא בפומיה כי כאשר יוצאים מן הטבילה בערב שבת רואים שגם האבנים מזהירים מקדושת השבת.

שיהיה להם שינוי צורה לכבוד שב"ק, ולכן משלשלין הזקן למטה כדי שיהיה להם הדרת פנים נכחי והדרת פני "זקן".¹

- ב -

ועוד יש לומר, על פי מה שאמרו חז"ל (שבת קיג. בסופו), וְכַבְדוּם מְעֻשׂוֹת דְרָרְכִיךְ (ישעי' נח, יג), וכבודתו שלא היא מלבושך של שבת כמלבושך של חול, וכי הא דרבי יוחנן קרי למאניה מכבודתי, ע"כ. ועוד שם בגמ' לפני זה, אמר רב הונא אם יש לו להחליף יחליף, ואם אין לו להחליף ישלשל בגדיו. מתקיף לה רב ספרא והא מיתחזי כרמות רוחא, (ומשני) כיון דכל יומא לא קעביד והאידינא הוא דקא עביד, לא מיתחזי כרמות רוחא, עכ"ל. ופירש"י, "ישלשל בגדיו" כלפי מטה, שיראו ארוכים, והוא מדת עשירים היושבים בביתם ואינם צריכים לסלק בגדיהם מן הארץ בשביל מלאכה, וכבוד שבת הוא, עכ"ל. ובחי' הר"ן פירש וז"ל, ישלשל בגדיו. פירוש שלא יגביה כנפי כסותו תחת אזורו כמנהגו בחול, כדי שלא ילך ככובד ראש, עכ"ל. ובפסקי רי"ד פירש וז"ל: פי' שיראה עצמו כאדם שאין לו עסק ומלאכה לעשות שיהא צריך להגביה בגדיו, וזה הוא כבוד לשבת, עכ"ל.

וכן פסק בטור (או"ח סי' רס"ב), וישתדל שיהיו לו בגדים נאים לשבת, דכתיב וכבדתו ודרשינן שלא היא מלבושך של שבת כמלבושך של חול, ואם אי אפשר לו להחליף בגדיו, לפחות ישלשל אותם למטה דרך כבוד, עכ"ל. וכן הוא בשולחן ערוך שם (סעיף ב').

וכמו כן יש לומר לענינינו, שרוצים לקיים ענין זה ביתר שאת ויתר עוז בהידור הכי גדול, ולכן הגם שבימות החול

² ועיין בשו"ת תורה לשמה (סימן תמ"ז) שכתב וז"ל: שאלה, ילמדנו רבינו בענין זקן העליון של האדם, שיש בני אדם שיש להם זקן גדול וארוך, ויש [שיש] להם זקן קטן וקצר, ורצינו לדעת איזה מהם עדיף לפי סודן של דברים, הארוך או הקצר, כי יש בני אדם שזקנם ארוך הרבה ונחשב זה בעיניהם לגנאי, על כן מסלקים שיפולי קצה אחרון של הזקן למעלה שכופלים השערות כדי שיתקצר זקנם. יורנו המורה ושכמ"ה.

תשובה, ודאי זקן שהוא גדול וארוך עדיף טפי לפי סודן של דברים, יען כי ידוע הוא כי דיקנא עילאה דא"א הוא מגיע עד טיבורא דליבא וכנ' בדברי רבינו האר"י זיע"א, וכן הוא באדרא, וא"כ השתא מי שהוא זקנו גדול וארוך שמגיע עד טיבורא דליבא הוא עדיף ומשובח ביותר, ושפתים ישק, שהוא דומה לבחינה העליונה, שכך הוא באמת השורש של הדיקנא למעלה, ועל כן אותם בני אדם שברא להם הקב"ה זקן ארוך, והם מתחכמים לשנות המתנה טובה הזאת שנתן להם השי"ת ורוצים לקצר זקנם בהגבהת השערות למעלה, אף על פי שהם נזהרים שלא לחתוך אותם ח"ו, עכ"ו לאו שפיר עבדי, וצריך להניחו כמו שהוא ולשמוח בגודלו, עכ"ל.

³ וכתב הבן יהודע וז"ל: קשה הוה ליה למימר שתחליף בגדיך בשבת, ונ"ל דאע"פ שמחליף יזהר שלא יהיו מלבושיו דומין במראיהם וצורתם וגופם למלבוש של חול, דהרואהו חושב שלובש מלבוש של חול, ולזה דייק לומר שלא יהיו מלבושך של שבת כמלבושך של חול ר"ל דומה לו ואף על פי שהוא בגד אחר משום דאין ניכר בזה כבוד שבת, עכ"ל.

⁴ ובשיעורי מו"ר הרה"ג הגדול רבי בנציון הכהן שטראסער שליט"א מח"ס שבת בשבתו ז' חלקים (פר' כי תשא תשע"ח לפ"ק) כתב בזה"ל: כתב הרמ"א עוד, ולא יצא אדם בשבת כמו שהוא יוצא בחול בלתי דבר אחר שיזכור על ידו שהוא שבת ולא יבא לחללו. – "דבר אחר" פירושו כמ"ש בשו"ע הרב "מלבוש או תכשיט אחד" דהיינו שיהיה לבוש עכ"פ בבגד אחד או תכשיט אחד שאינו רגיל לילך בו לחוץ בימות החול. – ומשמע דאם צורת הבגד שוה אלא שהוא יותר נקי ומגוהץ [געביגלט] ממלבושי חול לא סגי אלא צריך שיהיה עכ"פ מלבוש אחד משונה בצורתו, או מהסחורה שנעשה, מבגדיו של ימות החול. – והנה אותם שלובשים בשבת שטריימ"ל בעקטש"ע מקיימים הלכה זו שכתב הרמ"א (כמ"ש בקצה"ש קט"ו מ"ז), וכן אותם שמשנים בשבת קודש צורת כובע שלהם ממה שלובשים בחול, או שלובשים מלבוש יותר ארוך ממה שלובשים בחול, מקיימים בפשיטת הלכה זו. אבל אותם שאין עושים כן אלא צורת מלבושי שבת שלהם דומה לצורת המלבושים שהולכים בימות החול למסחר וכיוצ"ב, לכאורה אין מקיימים דברי הרמ"א. – וגם במקומות שהאנשים הולכים בשטריימ"ל בעקטש"ע אכתי יש שאין הנשים מדקדקות בזה, כי יש שבגדי שבת שלהן דומים בצורתם ויפים לבגדים שהולכות בהם בימות החול כשהולכות לחוץ. – אלא שיש לתרץ כל זה ולומר דאף שבגדי אנשים או נשים דומים בצורתם ויפים ומינם לבגדי חול מ"מ אם האדם מיחד בגד אחד לשבת ובגד אחר לחול ויש הברל ביניהם אף רק בצבעם, או בדזיזיין וכיוצ"ב, די בזה, כי האדם עצמו שלובשו יודע ומכיר על עצמו מיד כי זה בגד של חול וזה בגד של שבת, ויזכרוהו שלא לחלל שבת, עכ"ל. יע"ש עוד שהאריך בזה.

מגביה זקנו למעלה, אם מפני שהולך לעבודה במקום גוים, או מפני שאר טעמים אחרים, אבל בשבת קודש יום מנוחה ושמחה, רוצים שיהיה ניכר השינוי ביותר, ואף שממילא בחול לובש כובע ורעקל, ובשבת קודש לובש שמטריימעל ובעקיטשע ושאר בגדי שבת, אפילו הכי אין לך הדרת פנים יותר מזקן מלא על כל גדותיו, ולכן נהגו אנשים חסידים ואנשי מעשה לשלשל הזקן למטה לכבוד שבת קודש, כדי לקיים "שלא יהא מלבושו של שבת כמלבושו של חול" באופן היותר נעלה^ה.

^ה וכתב בקיצור של"ה וז"ל: אשרי לו מי שזכה שיש לו ביכולת שיהי' לו בגדי שבת, שלא יהא בהם מקטן ועד גדול ממלבושי חול, אפילו חגורה או סנדלים או מצנפת, עכ"ל. ועיין בלשון שו"ע הרב (סימן רס"ב סעיף ג') שכתב, חייב כל אדם להשתדל שיהיו לו בגדים נאים לשבת כפי יכולתו שצריך לכבד השבת בכסות נקיה כמו שנתבאר בס"י רמ"ב ובדברי קבלה נאמר וכבדתו מעשות דרכיך ודרשו חכמים וכבדתו שלא יהא מלבושך של שבת כמלבושך של חול שיחליפנו באחר (שהוא נאה ממנו) שהמלבוש נקרא כבוד שהוא מכבד את האדם כשבא למקום שאין מכירים אותו ורואים אותו לבוש בגדי חמודות אזי הם מכבדים אותו ואם אי אפשר לו להחליף לפחות ישלשל בגדיו כלפי מטה שיראו ארוכים והוא מדת עשירים היושבים בביתם ואינם צריכים לסלק בגדיהם מן הארץ בשביל מלאכה וכבוד שבת הוא ומי שאפשר לו טוב שיהיה לו גם טלית אחר. ויש אנשי מעשה מדקדקים שלא ללבוש בשבת מכל מה שלבש בחול אפילו אזור ומכנסים וחלוק, וטוב לילך בקצת בגדי שבת כל היום עד אחר הבדלה במוצאי שבת, עכ"ל. [והארכתי בזה בקונטרס "לבוש וכסות מחלפת בשבת", ומשם תדרשנו].

ועיין עוד בכף החיים (סימן רס"ב ס"ק כ"ד וכו') שכתב וז"ל: צריך ליהדר ששום מלבוש מכל מה שלבש האדם בחול אין ראוי ללבושו ביום שבת, ואפי' החלוק של שבת אין ראוי ללבושו בימי החול כלל ... ואם צריך להחליף גם הסנדל, עיין רב פעלים ח"ד סי' י"ג שכתב דא"צ להחליף, והביא ראיה מירושלמי דשבת פ"ו ה"ב שכתב דלאו אורחיה דבר נש מיהוי תרין סנדלין חד לחילא וחד לשבתא יעו"ש. מיהו נראה היינו לפום דינא, אבל ממדת חסידות נכון להחליף, וכ"כ החס"ל אות ג' דאפי' מכנסיים ומנעלים והכובע ששוכב בו וכדומה, הכל כאשר לכל יהיה מיוחד לו לשבת אם אפשר, יעו"ש, עכ"ל.

ובספר מנהג ישראל תורה (סי' תקנ"א סוף אות ב', עמ' קע"ו בדפוס החדש) כתב, וכדאי להעתיק כאן מה שכתב בספר דבר יום ביומו (ח"א בחדש מנ"א יום ד') שכתב וז"ל, ובימי נעורי בקרתי הפעם בשבת חזון את פני מרן הגאון רשבה"ג מו"ה יוסף שאול נ"ז [נאטאנזאהן] זצ"ל אבדק"ק לבוב, ששבת אז בחוץ לעיר והלך כמנהגו בבגדי חול וכובע שער של חול ספאדעק בראשו, ואנכי לא החלפתי שמלות של שבת כמנהג האנשים המסתופפים בצל צדיקי הדור, והלך עמי בחוץ בדרך, ודבר עמי ארוכות וקצרות, והתלונן על אמור"ר הגאון האבד"ק פרעמישלא ז"ל בעל שו"ת בית יצחק שאינו נוהג א"ע כמנהג אבותיו לילך בספאדעק בשבת זה כ"א בשטראמיל כדרך החסידים בזמנינו, ואנכי המלצת בעדו, הלא שבת היום לד', והיא צעק וכי אכשיר דרא. בינתים ישבתי עמו לנוח, ובא איש המוני אליו, ואמר לו השמע רבנו מה נעשה בעיר בביהכ"נ, והוא החריד ואמר מה נעשה, והשיב לו פלוני בא היום לביהכ"נ ותיק של תפילין בידו, התאספו עליו ההמון וצעקו "הלא שבת היום", והתנצל כי ראה בחלונו את הדיין הולך לבית הכנסת עם הספאדעק, ושכח ששבת היום. ונפל חוכא בפומי, כי צעיר הייתי ולא יכולתי להתאפק, והוא צעק ידעתי שרצונכם הי' שיגזרו שלא לילך בספאדעק בשבת זה, וזאת לא תהי' עכ"ל. [ועיין אורחות חיים, ושו"ת חלק לוי סימן קפ"ו], ע"כ ממנהג ישראל תורה.

ובערוך השולחן (סימן תקנ"א סעיף י"א) כתב וז"ל: דע שאצלינו יש שנים או ג' דורות שאין נוהגין כמנהג הזה בשבת חזון, אלא לובשין כל בגדי שבת, וגדולי הדור שהיו אז הנהיגו כן, באמרם שזהו במראים אבלות בשבת בפרהסיא, ולכן אפילו בשבת שחל בו ט"ב ונדחה אנו לובשין בגדי שבת מטעם זה, ולכן בימינו אלה כמעט נשכח הדבר שאין ללבוש בגדי שבת בשבת חזון. ותמוה אצלי דבר זה, דאטו קדמונינו לא ידעו זה, ועכ"ז נהגו בזה אף שאינו כן מדינא, ואיך נבטל מנהגם.

ולכן נלע"ד דזה תלוי באופן ההלבשה, דאצל הקדמונים היתה הלבשת שבת וחול שוים בדמותם ובתמונתם, אלא שהפרש היה בין סחורה יקרה ובין סחורה פשוטה, ולא היה הפרש ניכר כל כך, שהרי עניים גם בשבת יוצאין בסחורה פשוטה, ולכן הנהיגו ללבוש בגדי חול. משא"כ זה כמה דורות מקודם, שבשבת היתה תמונה אחרת לגמרי להבגדים בין עני בין עשיר, כמו שבחול היו נושאים כובע של קלאפי"ן ובשבת שמטריימי"ל, וכן שארי בגדים היה ניכר לכל שזה בגד חול כמו קיטא"י וזה בגד שבת כמו של משי לעשיר ומשי פשוט לעני, ולפיכך הנהיגו הגדולים שלא לנהוג מנהג זה, מפני שהפרש ניכר הרבה והוי כאבלות בשבת. ולכן אני אומר דבזמנינו זה שע"פ פקודת המלכות כבר החלפנו תמונת הבגדים ושבת וחול תמונה אחת להן, אלא שהפרש בין זול ליוקר, וודאי נכון לקיים מנהג הקדמונים [כנלע"ד, ודע דזה שנתבאר בסעיף ט' דבכל חדש אב לישתמט אינש וכו' מבואר בזוהר יתרו דף ע"ח: דרק עד ט"ב לישתמיט ולא יותר ע"ש], עכ"ל. [וכעין זה כתבו גם בנימוקי אורח חיים להגאון ממונקאטש זצ"ל, ובליקוטי מהרי"ח, יע"ש].

וכבר כתבתי במכתב (מיום אסרו חג סוכות תשע"ו לפ"ק) במה שרואים איזה אנשים שלובשים בשבת קודש [במקום שיש עירוב] כלי המורה שעות שלובשים בימות החול, שיש לעיין אם זה נכנס ג"כ בגדר הדברים שיש להחליף או לא. ונתעוררתי ע"ז ע"י מעשה שהיה

ויש ליומר עוד טעם למנהג זה, על פי מה שכתבתי זה זמן עידן ללמד זכות על מה שנוהגין כהיום שהולכים למקוה בשבת קודש בבוקר והמים נבלעים בגופו והוא רטוב בלחלוחית של מים ואין חוששין לצאת כך לרשות הרבים, והרי מבואר בשו"ע (או"ח סי' ש"א סעי' מ"ט) שצריך לזוהר בשבת קודש כשרוחץ ידיו בנהר שלא יוציאם עם המים חוץ לנהר ד' אמות, הרי דיש בזה חשש הוצאה. ושוב ראיתי בשו"ת ארץ צבי (סימן ע"ג), שכתב דהטובלין בשבת קודש שחרית לשם טהרה י"ל דאין כאן בית מיוחד, לפי מה שכתבו המקובלים בשם הארז"ל דטוב שלא לנגב המים של טבילת מקוה בער"ש כדי שיבלעו המים בגופו, ומסתמא גם בשבת קודש שחרית כן הוא, דטעם הטבילה בשבת קודש שחרית משום דנשתנה מקדושה קלה לקדושה חמורה ודומה לטבילת ערב שבת לכבוד שבת, וא"כ בטלים הם אנג גופו, כעין המבואר בירושלמי סופ"ק דדמאי דשמן שסך לצורך גופו בטל הוא אנג גופו, וכזה כ' הראב"ד פ"ד דעדיות מ"ו עיי"ש, ה"ג המים הם לצורך גופו בטלים אנג גופו, ודומה למלבוש דלא חשיב משא משום דבטל אנג גופו כמ"ש תוס' חולין (עא:), משא"כ בטובל להקר דאחר שיצא מן המים אין המים צורך לגופו כלל כנלע"ד לכאורה, עכ"ל.

אמנם כל זה הוא לימוד זכות על המקילין, אבל באמת האנשים החשובים מדור שלפנינו, הדור שלאחר המלחמה, היו נוהרים בזה מאוד, והשכימו בבוקר והלכו לטבול במקוה, ולאחר הטבילה המתינו עד שכל גופם נתנגב מן המים, והשימו על ראשם אלונטית שיכנס בהם המים מאליו, וכל זה מפחד וחשש שלא יבוא לידי סחיטה" וכן שלא יגעו בסרך הוצאה בשבת ח"ו^א, וישבו ללמוד קודם התפילה בקדושה ובטהרה, ואחר כך עמדו להתפלל ביחד עם הבעל תפילה בעתו

כך היה, שביום שבת קודש שמעתי קול צלצול של מורה שעות שלבש איש אחד, ושאלתיו מה טיבו, אמר לי ששכח לסוגרו, והכלי מורה שעות מצלצל לו בכל יום תמיד בשעה 11:00 להזכירו להעביר הקאר מצד אחד של הרחוב למשנהו, ובשעה אחרת מצלצל לו להזכירו לילך לה'באנק, וצלצול ג' יש לו להתקשר לאיזה קונה וכדו'. ובכן נתעוררתי, שאף אם נימא שכלי המורה שעות אינו בכלל הבגדים שיש עליהן מדת חסידות להחליפן לכבוד שבת קודש, אבל מטעם הנ"ל יש לייחד מורה שעות מיוחדת לכבוד שבת קודש, כי במורה שעות של חול יתכן שיצלצל בתוך שב"ק להזכירו לעניני חול, ועצם הצלצול הוא עובדא דחול וזילותא דשבא, יע"ש.

¹ ובעוה"ר אברכי זמנינו, לא די שמנגבים עצמם לאחר הטבילה ואין מניחים המים להיבלע בגופם, עוד לוקחים שאוער לאחר המקוה [בימות החול], ומעבירים מעליהם כל הקדושה והטהרה של המקוה הקדושה, ואח"כ אין פלא איך נראה תפילותיהם ולימודיהם, וענין זה צריך תיקון גדול ה' ירחם, איך יתגדל גדולי ישראל לדור הבא בהנהגה כזאת.

¹ עיין בבן איש חי (שנה ב' פר' פקודי סוף אות ח') שכתב בזה"ל: ויש חסידים שאין מקנחים שערות הזקן, אלא מנפצים אותו בידם ויניחו שתתנגב הלחלוחית מאליה, וכאשר שותה האדם מים או שאר משקין, נכון להזהר לבלתי יסחוט שער השפה בידו אלא יקנח במטפחת, עכ"ל.

² עי' בספר לקט הקמח החדש (סי' פ"ח), שכתב וז"ל: "שמעתי שמרן הגה"ק מהרי"ד מבעלזא בראצפערט הזהיר להרגילים לכרוך הפיאות הנקרא ערופדרייע"ן הפיאות, בשבת הפיאות לחים מטבילה יזהרו מאוד מלעשותו עד שיבשים לגמרי, ע"כ.

³ ואף שכתב בצוואת הריב"ש (והובא בס' בעש"ט עה"ת פר' בראשית אות קנ"ד) וז"ל: ואל ירבה בדקדוקים יתרים בכל דבר שעושה, שזה כוונת היצר לעשות לאדם מורא שמא אינו יוצא בדבר זה כדי להביא אותו לעצבות, ועצבות היא מניעה גדולה לעבודת הכורא ית', ואפי' נכשל בעבירה לא ירבה בעצבות שיבוטל העבודה, רק שיעצב על העבירה ויחזור לשמוח בהבורא ית', כיון שהוא מתחרט בחרטה גמורה ובודעתו שלא ישוב לכסלתו בשום פעם, ואפילו כשיודע בוראו שאינו יוצא בדבר אחד מחמת מניעות הרבה לא יהיה עצב, ויחשוב שהבורא ית' בוחן לבות וכליות שהוא ידע שרצונו לעשות מן המובחר רק שאינו יכול. ויחזיק עצמו לשמוח בבורא ית', וכמ"ש עת לעשות לה' הפרו תורתך, שפעמים יש מצוה שיש בה קצת נדנדוד עבירה אל ישגיח על היצירה"ר שרוצה לבטלו מלעשות המצוה, ויאמר ליצר הלא אין כוונתי באותה המצוה, רק אני רוצה לעשות נחת רוח לבורא יתברך במצוה זו ובזה יסתלק היצר הרע ממנו בעז"ה, אבל מ"מ צריך להבחין בשכלו אם יעשה המצוה הזאת אם לא. וכל מה שכתבתי הם כללים גדולים ונחמדי' מפז רב כל דבר ודבר הוא כלל גדול. ובבעש"ט עה"ת במקור מים חיים אות קל"ו הביא ממדרש פינחס (דף קא. אות כ"ו) שכתב וזה לשונו, כמה פעמים אמר לי רבי, אתה צריך כדרך שכתב בספר צוואת ריב"ש אל ירבה בדקדוקים וכו' דאס האט מיך דערהאלטין בילדותי, עכ"ל.

מ"מ לענין פסח ולענין שבת החמירו גם בחומרות על גבי חומרות, וכמו שכתב בס' זכרון טוב (נעשכ"ז, אות ז, עמ' ט"ו) וז"ל: סיפר מרן שאביו זלה"ה היה מחמיר בהלכות פסח, ושבתו הקאוולר זלה"ה רצה פעם אחת להקל בשאלת פסח, ואמר מהיכי תיתי לן

ובזמנו" – ולדאבונינו מנהג זה כבר נשתכחה בזמנינו אלה, – ועל כל פנים כשהזקן מכורך למעלה הרי היה נשאר שם מים רבים אשר לא יוכלו להיגנב במהרה, ולכן הורידוהו והניחוהו למטה, כדי שיתגנב כל המים היטב במהרה.

- ד -

ויש לבאר המנהג באופן נוסף, על פי מה שהביאו הספרים בשם כף החיים להגר"ח פאלאג'י, שכתב בשם גורי האר"י, שפעם אחת שכח האר"י ונתן ידו בזקנו בשבת, וחשש שלא ינטל שער, ולא הוציא ידו מהזקן עד מוצאי שבת.

להחמיר חומרא על חומרא כולי האי, והשיבו אביהם זלה"ה, בני וכי אתה רוצה להיות יותר חכם מן האחרונים שלנו שהחמירו מאוד בהלכות פסח, ומאז היה הקאוולר זלה"ה מחמיר גדול בהלכות פסח. וסיפר מרן שהבארדיטשובר היה מחמיר בהלכות שבת יותר מזה מאוד, ע"כ.

ובאמרי פנחס החדש (עמ' של"ג בהערה) הביא מכתבי קודש רבי משה מידנר (אות תתרי"ט), שאמר הרה"ק רבי פנחס מקאריץ בשם הבעש"ט זי"ע ער האט ניט גיוואלט ליידן קיין חומרות נאר לענין פסח ולענין שבת [לא רצה לסבול חומרות רק לענין פסח ולענין שבת]. ויש אנשים שהיו נזהרים שמעולם לא הניחו שום דבר בכיסי המלבושים של שבת קודש, ויש שהרחיקו לכת שמיד במוצאי שבת מיד פשטו מלבושי שבת, כדי שלא יבואו להכניס שם דברים ויבואו לידי הוצאה בשבת הבא. וכל החומרות היתירות וההידורים שעושים לכבוד שבת, הוא בוודאי טוב ונכון, כי בשביל השבת קודש יש לנו קיום בגלות המר הזה, ובזכות השבת ניגאל בקרוב ובימינו, וכמו שאמרו חז"ל (שבת קי"ח): אלמלי שמרו ישראל שתי שבתות מיד נגאלים [וכבר הקשו על זה דבמקום אחר אמרו (ירושלמי תענית פרק א' סוף הלכה א') אמר ר' לוי אילו היו ישראל משמרין שבת אחת כתיקנה מיד היה בן דוד בא, ועתה נפל בדעתי לפרש השתי שבתות, דהא' הוא על עצם הדינים אליבא דהילכתא, והב' הוא על החומרות וגדרים וסייגים שמוסיפים משמרת למשמרת כדי שלא יבואו ליגע באיסור שבת החמורה].

ובקונטרס "יום שכולו שבת" הבאתי מס' מנהגי חתם סופר (פ"ד אות צא-צב, עמ' קעא) וז"ל: בערך שלש שעות אחר חצות ליל שבת קודש, היה קם מרן הכתב סופר וצ"ל, ונר היה דלוק בחדרו שלמד שם, ובירך ברכות השחר בהתלהבות גדולה מאוד, וירדו דמעות עיניו מתוך שמחה וחדוה, אח"כ שתה משקה קאפפע, ואח"כ למד משניות וגמרא שבת ועירובין על הסדר ברוב חדוה ושמחה והיה רגיל לומר מתענוג גדול זה אינם יודעים הפושעים מאומה, עכ"ל.

ובהערה שם (אות צה) הביאו מחי' כתב סופר (המצורף לחי' חת"ס ביצה מהדו"ב סוף המס' ד"ה אמרי) שכתב וז"ל: הלומד תורה ומחדש חדשות כאשר יחונן ה' אותו, ומאיר לו במאור תורה, אין לך נחת רוח גדול מזה, כאשר משכימים באור בוקר ולומד שמעתא חדתא, ונחית לעומק העיון ומשדד עמקים, ואין בזה עמל ויגיעה כלל, כי מתענג בו כעל כל טוב, ושש על אמרתו אשר העלה בתבונתו כמוצא שש רב כו', ע"ש.

^א ואם עושים ככה, שעומדים באשמורת והולכים לשיעור או שאומרים תהלים, ואח"כ מתפללים כראוי ובמתינות, אז מרגישים טעם בשבת קודש. ועי' בספר מאיר עינים על פרקי אבות [לידידי הרה"ג ר' אברהם זילבערשטיין שליט"א], שמביא בשם הייטב לב זי"ע, שב' אברכים אמרו שאין מרגישים טעם בשבת קודש, אמר להם שאם אין מתעוררים אצלו בתפילת נשמת ובתפילת לאל אשר שבת מכל המעשים, שוב אי אפשר לו לעשות מאומה, עכת"ד. ובגליון 'מבאר רבותינו' (פ' בשלה תש"ס) הביא מפני תלמיד אחד, כי הגאון המהרש"ג דיבר בגודל הענין של לימוד קודם תפלת שחרית בשב"ק, שאם קמים בש"ק בשעה ד' באשמורת הבוקר, ולומדים ד' שעות רצופות בסוגיא דטיפת חלב (שזה למדו אז בישיבתו) אז מרגישים טעם באמירת נשמת.

ואגב מן הראוי להעתיק מספר פתגמין נבחרים (עמ' לט), וז"ל: הרה"ק ר' אלעזר מקוזניץ זצ"ל, ביקר פ"א אצל הרה"ק הגיטער יוד' מניישטאט זצ"ל, בסעודת ש"ק כשישבו בצוותא לא אכל הרה"ק מקוזניץ כמעט כלום, אמר לו הגיטער יוד, הענין שלעתיד לבוא יתנו לצדיקים סעודה גדולה משור הבור ולויתן, לכאורה איזה שייכות יש לצדיקים עם אכילה, אפילו בעוה"ז לא חסר להם אכילה, מכ"ש לעוה"ב, וכי זה הוא השכר עבורם, רק אפ"ל כי מי שהוא בעוה"ז קדוש וטהור ונבדל לגמרי מתאוות עוה"ז, אח"כ בעוה"ב כשנותנים לו שכר מעשיו הטובים ונהנה מזיו השכינה וכו', יכול אולי הצדיק לחשוב אולי אפשר שגם תענוגי עוה"ז הם טובים כמו תענוגי עוה"ב, כי אם לא טעם טעם תענוגי עוה"ז מאיפה יודע ההבדל, ולא יכול להבחין, משום זה נותנים לו מקודם סעודה דשנה משור הבור ולויתן והוא מעין תענוגי עוה"ז אכילה ושתייה, ואח"כ נותנים להם תענוגי עוה"ב שעשועים דמלאכה, להנות מזיו השכינה, ואז יבחין החילוק בין תענוג גשמי לתענוג רוחני, כמו"כ הוא השבת קודש, שבת הוא מעין עולם הבא, משו"כ צו חז"ל להתענג בשבת בכל תענוגי גשמיות, בשר ודגים וכל מטעמים, כדי לידע ולהבחין בין תענוגי מאכלי שבת לבין תענוג אמירת נשמת כל חי, הכל יודוך, אל אדון וכו', אבל באם מע"כ אינו טועם מהם כלל האיך ידע מחר להבחין אצל 'נשמת' בין תענוגי עוה"ז לבין תענוגי רוחניות עוה"ב, משו"כ נכון מאד שמע"כ יאכל מכל המאכלים וממילא אח"כ מחר יבחין ויבחין החילוק, עכ"ל.

ושוב מצאתי דברים ככתבן בספרו רוח חיים (סימן ש"מ אות א), שכתב וז"ל: וידוע מעשה רבינו האריז"ל זיע"א, דבשגגה שם ידו בזקנו ולא הוציאה עד מוצאי שבת, ובעבור זאת דקדק לומר כל השומר שבת כהלכתו, כלומר שלא יהיה מחלוקת בהלכה, אלא מוסכם כהלכתו בלי שום פקפוק בהלכה, עכ"ל.

ועי' עוד בכף החיים להגרי"ח סופר (סי' ש"ג ס"ק קכ"ז) שכתב וז"ל: ומיהו בשער הזקן שעלול להתלש, וידים עסקניות הן, כתבו האחרונים שיש לזוהר מאוד שלא יושיט ידו לזקנו כלל בשבת, והאר"י ז"ל החמיר מאד אפי' בחול שלא ישים ידו בזקנו למשמש בה כדי שלא יעקור ויתלוש איזה שער, והיה אומר שאיסור גדול מאוד הוא לעקור או לתלוש בידו אפי' שער אחד בלבד בכל מקום זקנו, כי הם צנורות השפע, כמבואר בשה"מ פ' קדושים יעו"ש, ואם כן כל שכן בשבת דיש עוד איסור מוסיף, ועיין לקמן ריש סי' ש"מ, עכ"ל.

ולפי זה אתי שפיר בפשיטות מנהג החסידים ואנשי מעשה, שחששו שמא יתלש שער א' מזקנם, ולכן העדיפו שלא לקפלו בשבת כלל.

- ה -

ושוב העירוני ידידי ר' בנימין בערקאוויטש הי"ו, שכבר כתב כן להדיא בספר קצות השולחן (סימן קמ"ו בדי השולחן אות כ"א ד"ה והנה יש, עמ' מ"א מרפי הספר), ושם כתב עוד טעם למנוע לקפל הזקן בשבת קודש, וז"ל:

והנה יש אנשים שמסלסלין פיאות הראש, ויש שזקנם ארוך ואינם רוצים שיראה לעיני הבריות, מקפלין את שערות הזקן תחת הסנטר, ומסבכין שם השערות שלא ירדו למטה, ועושין כן בשבת בבוקר אחר המקוה, ולכאורה יש לאסור להם לעשות זה בשבת דהוי תיקון בשערות, ולרש"י ואור זרוע אסור משום בונה, דלא מצינו באיסור בונה חילוק בין איש לאשה, ובמפ"ס מורסא כ' רש"י טעם אחד משום דעושה פתח ובכל בעלי חיים יש איסור בונה (עי' אבני נזר סי' רמ"ז), ומ"מ יש ללמד זכות על הנוהגין כן, דמסתבר דלא כל פעולה שעושין בשערות הוי בונה, אלא דוקא תיקון שערות שהעולם נוהגין בו, אבל דבר שאין העולם נוהגין לא הוי תיקון, דמאן לימא לן שתקין בזה, ומה שבני אדם יחידים ונער יכתבם עושין כן במלה דעתם אצל כל אדם, וכיון שקיפול הזקן אין העולם עושין כן אלא יחידים בעלמא, אין זה בכלל בונה, וכעין מה שמצינו לענין צביעה, דדבר רואין דרכו לצבעו לא מקרי צביעות, ה"נ בזקן שאין דרך העולם לעשות בו תיקונים לא מקרי בונה, כיון דאינו בנין בעצם אלא שהתיקון נקרא בונה, וכיון שאין העולם נוהגין בתיקון כזה אינו בכלל בונה, ובצירוף סברא שיש כאן כבוד הבריות, שאם ילך בשבת בזקן ארוך שלא כמנהגו בחול יהא לבז בעיני הבריות.

ופשוט דאם רואין בחול ששערות נתלשין ע"י הקיפול, אסור לקפל בשבת, דהוי פסיק רישיה, וכתב הרב רוח חיים פאלאג"י וז"ל, וכבר העידו על ר' האר"י ז"ל כי פעם א' שכח והניח ידו על זקנו ביום השבת, ולא הוציאה עד שחשכה, שמא יתלוש איזה שער ביציאת היד מעל זקנו, ופ"י בזה כת הקודמים שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע, ושומר ידו לשון המתנה, שממתין ידו שלא לחלל את השבת, והובא דבריו בכמה ספרים, עכ"ל.

- ו -

ואני הצעיר הכרתי כמה אנשים מדור הקודם שנהגו כן לשלשל הזקן בשבת קודש, ואחד מהם העולה בזכרוני כעת, הוא הרה"ג ר' מאיר ראזענבוים שליט"א ולרפו"ש, שהיה אב"ד קאראקאם בעיר ווענעזוועלא, בן האדמו"ר מזומשקא זצ"ל [ממלא מקום אבי זצ"ל ברכנות הנ"ל].

ובזה אצא ואומר שלום רב,

אלכסנדר אליעזר קנאפפלער

יום ג' שנכפל בו כי טוב לסדר והיה עקב תשמעון שנת תשע"ח לפ"ק

שאלה בענין טועמיה בערב שבת חזון

אל מעלת כבוד הרבנים הנאונים החשובים שליט"א

ראיתי בזמירות עם פירוש "שירין ורחשין" מאת הרה"ג ר' שמואל דוד הכהן פריעדמאן שליט"א, בפרק שמיני (דף ס"ז) בזה"ל:

כתב המגן אברהם (סימן ר"נ סוף סק"א), מצוה לטעום התבשילין וצריך לטעום מכל תבשיל בע"ש (כתבים).

וז"ל בשער הכוונות, ראוי לאדם לטעום כל התבשילין שמבשל בערב שבת לכבוד השבת, כי הוא דוגמת האדם המכין סעודה למלך וטועם התבשילין אם הם טובים, או חסרים תבלין, כדי שיתקנם, או כדי שיבשל תבשילין אחרים. וכל זה הוראה שמקבל האורח בסבר פנים יפות, וזה סוד "טועמיה חיים זכו" שתקנו בתפילת מוסף דשבת המתחילה תכנת שבת רצית קרבנותיה וכו', כי כל הטועם התבשילין של שבת מערב שבת, זוכה לחיים עליונים, ע"כ.

ובכן נפשי בשאלתי מהו בערב שבת חזון:

א] האם מותר לטעום א] בשר של שבת, ב] תבשיל של בשר, ג] או דמותר רק מאכלי פארווע.

ב] את"ל דאסור, אם יש ענין לעשות סיום מסכת בערב שבת חזון כדי שיוכל לטעום מאכלי הבשר של שבת קודש.

ג] אם עושה סיום, אם צריך לעשות סעודת פת בעש"ק, או דיכול רק לטעום המאכלים ותו לא.

והנני בזה דורש שלומכם באותות הכבוד.

ידידכם,

אלכסנדר אליעזר קנאפפלער

מוצאי תשעה באב תשע"ח לפ"ק

תשובת הרה"ג ר' דוד דוב מייזליש שליט"א

מח"ס הנפלאים "אוצר השבת" "אוצר המועדים" "ויקהל דוד" "פאר דוד" ועוד

ערב שבת חזון אחר חצות יש להקל ליתן לקטנים בשר, ואפילו בערב שבת שחל תשעה באב בשבת, כיון שיש קצת קדושת שבת אחר חצות.

אליה רבה סי' תקנ"א ססקכ"ז, ועי' כף החיים סקקנ"ה

דוד דוב מייזליש

עיין בספר פאר דוד על מאכלי ישראל בחדשי ניסן – אלול

בענין מי שיש לו ב' חלות, א' מבית האופה וא' שנאפה בביתו, באיזה ישתמש בליל שב"ק ובאיזה ליום שב"ק

אל מעלת כבוד הרב הגאון המפורסם ... הי"ו

הנני להציע בפני הדרת גאונו איזה שאלות שנתעורר אצלי לאחרונה, וזה החלי, בעזר צורי וגואלי:

א] במי שמקפיד בכל שבוע לאפות חלות לכבוד שבת קודש, ולא לקנות מבית האופה, [וכמו שהזהיר על זה הביאור הלכה ריש הלכות שבת (סימן רמ"ב ד"ה והוא מכבוד) וז"ל: ובעו"ה היום התחילו איזה נשים להשבית המנהג ההוא ולקחין מן האופה ולא שפיר עבדי דמקמינים בזה כבוד שבת, עכ"ל]², ואירע פעם אחת שבא לביתו בערב שבת קודש לאחר הטבילה במקוה, והוציא מאכלי שבת מכלי המקרר הנקרא "פריזער", והנה ראה שאין לו רק חלה אחת, ורץ מיד לקנות עוד חלה מבית האופה, [או שנים כדי שיהיה לו "לחם משנה", אם אין לו מצות], ונסתפק איזה חלה יקח לליל שבת קודש, ואיזה ליום שבת קודש, דהנה נודע (פסחים קה.) דכבוד יום עדיף, והשאלה הוא אם אוהב יותר החלה של בית האופה, אבל החלה האחר יש לו מעלה שהוא "היימיש", איזה מהן עדיף לענין כבוד שבת דכבוד יום עדיף.

והנה בעצם הדבר לאפות בפעם אחת הרבה חלות שיהיה די להרבה שבת ומניחין בפריזער, האם יוצא בזה תקנת עזרא (ע"ב"ק פכ.) שתהא אשה משכמת ואופה בערב שבת קודש, כבר הארכתי מזה במקום אחר, ואעתיק כאן תוכן הדברים.

כתב החיד"א זצ"ל בספרו מחזיק ברכה (או"ח סימן רמ"ב אות ח), והביאו הכף החיים (סימן רמ"ב אות כ"א) בשמו, וז"ל: התקנה לא היתה אלא שאם ירצו לכבס יכבסו ביום ה', ולא שעכ"פ יכבסו. ידי אליהו שם. ופשוט דכל שיש לו בנדים מכובסים ונקיים אין צורך לכבס בכל שבוע, ובן נהגו, עכ"ל. וא"כ לכאורה ה"ה לענין אפיה, בומנינו שיש לנו כלי הפריזער, דון מינה ואוקי באתרה דלית טב מיניה ואין צריך לאפות בכל שבוע ושבוע, ודי לאפות אחת לכמה שבועות".

והנה ראיתי בספר נמעי גבריאל שחקר במי שאין לו מי שיאכל בכל שבת שיעור חלה מה עדיף, האם עדיף לאפות בכל

¹ ומה נאמר ומה נדבר כהיום הזה שיכולים לקנות מעני"ו מכל מאכלי שבת ביחד, ואין צריכים אף לטבול האצבע במים קרים, וכל השבת מוכן לפניו כשולחן הערוך.

וכאן המקום להוסיף מה ששמעתי בשם הרה"ק בעל "דברי יואל" מסאטמאר זי"ע, שאם הנשים צדקניות היו יודעים גודל מעלת חשיבות של אפיית חלות בערב שבת קודש, וגודל מעלת הריח ניחוח שיש בשמים מעשן העולה מן התנור שאופים בו חלות לשב"ק, אז לא היה שום בית מאפה מוכר חלות לצורך שבת קודש, שלא היה להם למי למכור.

² שוב ראיתי שכבר כתב כן מו"ר הכהן הגדול מאחיו הרה"ג ר' בנציון הכהן שטראסער שליט"א רב דק"ק נייטרא ב"פ בספרו "שבת בשבתו" (סימן רמ"ב) וז"ל: לא הזכיר כאן הרמ"א שיעשה כן דוקא בערב שבת, לכן יכולה לעשות כן גם ביום חמישי או ביום אחר כל שיהי' טעים היטב ביום השבת, כמו אם אופות אותה בערב שבת [לפ"ז ה"ה שיכולה לאפות הרבה לחמים בפעם אחת ולהניחו בפריזער על שבתות הרבה, וכעין שכתב המחזיק ברכה לענין תקנת עזרא לכבס לכבוד שבת, ומובא לעיל]. אבל אם אין טעים כל כך נכון לאפותו דוקא בערב שבת, ובאמת הרמ"א בהל' יו"ט סי' תקכ"ט כתב "ומצוה ללוש פת בעי"ט לכבוד יום טוב כמו בערב שבת, כמו שנתבאר לעיל סימן רמ"ב" עכ"ל (ובערב יו"ט ליכא טעם של מצות הפרשת חלה בערב שבת דלהלן וע"כ מפני שבכה"ג טעים יותר). וכ"כ בספר סדר היום (סדר ערב שבת, ד"ה והטעם) "עשיית הלחם ותיקונו אין ראוי לעשות אותו מיום ה' מפני שנצטנן הרבה ואין נשאר בו טעם כל כך", עכ"ל [ועעו"ש דאפילו אם טעמם שוה אם אופין אותו לפני ערב שבת כמו אם אופין אותו בערב שבת, עדיין יש אומרים שיש להדר ולאפותם בערב שבת דוקא, כי יש מעלה להפריש חלה בערב שבת יותר משאר ימים, לכן אם בידה לעשות כן בלי טירחה יתירה בכל ערבי שבתות, או עכ"פ מפעם לפעם, תבוא עליה ברכה. ואף אשה שטריחא לה ביותר ללוש ולאפות לחמים לשבת בעצמה ולכן קונה אותם בחנות, מ"מ אם מזמן לזמן יכולה לאפות לחמים לכבוד שבת, בין באמצע השבוע וכ"ש בערב שבת, תעשה כן, כי בכל פעם ופעם היא מצוה בפני עצמו, לכבד את השבת ולהפריש חלה].

ערב שבת קצת לחמים, אף שאין יכולים לברך על הפרשת חלה, או דעדיף לאפות בפעם אחת לכמה שבועות כדי שיוכלו לברך להפריש חלה מן העיסה, יע"ש. והנה לכאורה בזמנינו אלה שיש לנו יש פריזע"ר, וגם יכולים לחזור ולחמם החלות בכל שבוע עד שהם טעימים כמו חדשים, א"כ בוודאי חשוב יותר לאפות בפעם אחת לכמה שבועות שיוכלו לברך על הפרשת החלה מן העיסה, שזהו עיקר התכלית של האפייה בעצמה.

והיוצא לנו מזה, שלכאורה יש לומר שה"היימישע חלה" חשוב יותר, ויניחנו לכבוד שבת קודש, ובפרט שהחלה שקונה כעת טעים יותר בליל שבת קודש מכיום שבת קודש שכבר עבר עליו הלילה, משא"כ החלה שלו שיש לו בפריזע"ר, יכול להוציאו אח"כ סמוך לסעודה, ואף שהוא עדיין קפוא, שפיר יכולים לצרפו ללחם משנה, וכמו שהאריכו בזה הפוסקים, דמיקרי ראוי לאכילה [וכ"ש אם יש לו מצה לצרף ללחם משנה, ויכול להוציאו למחר בבוקר].

אבל על זה יש להמליץ, מה שאירע פעם אחת באיש אחד שמלטל איזה חפץ בכיסו ביום שבת קודש, ונזכר באמצע הליכתו הרחוב, ונזכר שיש עצה שלא לעמוד ולנוח, ולכן רץ כל הדרך, ושוב הלך לשאול מאת הרב ר' ישראל סאלאנטער זצ"ל אם עבר בזה על איסור הוצאה, והשיב לו, על איסור "הוצאה" בשבת אכן לא עברת, אבל עברת על דברי חכמים שאמרו (שבת יב., טור שו"ע סימן רנ"ב סעיף ז) חייב אדם למושמש בגדיו בערב שבת עם חשיכה"ד.

וכמו כן באיש הזה, כיון שיש תקנה להשכים עש"ק בבוקר ולהכין לכבוד שבת קודש, א"כ אף שיש לו מן המוכן בכלי הפריזע"ר, עכ"פ היה לו להשכים ולעיין מיד בבוקר אם יש לו כדי צורכו, ואז אם היה רואה שחסר לו עדיין היה בידו לאפות חלות לכבוד שבת קודש, וכיון שהתעצל ולא עיין רק לאחר המבילה במקוה, שכבר היה בשעות שלאחר צהריים, וכבר לא היה יכול לאפות חלות, לכן הוצרך לקנות מבית האופה. ונמצא שעכ"פ עבר על ז'הכינו את אשר יביאו שלא קיימו כראוי.

*

והנה בענין ההשכמה להכין לכבוד שבת קודש, כבר האריך והרחיב הדיבור בזה ידידי היקר מוה"ר מאיר נתן קעסלער שליט"א, בגליון הנפלא "נימוקי הלכה" (גליון נ"ז) בדנינים השייכים לערב שבת, ואעתיק מקצת לשונו שם בהערה י"ח: איתא בגמ' (שבת ק"ז:) א"ר חסדא לעולם ישכים אדם להוצאת שבת, שנאמר והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו לאלתר, ע"כ. פירש"י (ד"ה והכינו) בשעת הבאה הכנה, והבאה בהשכמה היא, דכתיב וילקטו אותו בבקר בבקר. וכ"כ הטור והמחבר (סי' ר"ט). וכ"כ הלבוש ע"ש. וכ"כ השו"ע הרב (סעי' א'), והמשנ"ב (סק"א) ע"ש.

י" והפרי מגדים בספרו "ראש יוסף" עמ"ס שבת שם כתב וז"ל: והוי יודע דחנני אמר "חייב", וכן העתיק הר"מ ז"ל בפרי"ט משבת הכ"ז וז"ל אל יצא ומחט בידו סמוך לחשיכה "וחייב" למושמש עם חשיכה ומותר לצאת בתפילין כו', היפך הסדר לאורווי כמו במשנה איסורא איכא ה"ה "חייב" למושמש חיובא ממש איכא לא למצוה לחוד וכו', עכ"ל [ועיי"ש עוד בדעת הטור ומחבר בזה].

ושבו ראיתי שבמקום אחר הבאתי עובדא זה בשמות מחולפים, והוא מה שכתב בשו"ת תשובות והנהגות (ח"א סימן רל"ה) וז"ל: עובדא שמעתי אצל הגאון רבי חיים מבריסק זצ"ל, שאחד מצא חפץ בכיסו אחר שיצא לרה"ר בשבת ושאל מהגר"ח זצ"ל איזה תיקון לתשובה והתחרט מאוד שעבר באסור הוצאה בשבת, והשיב לו הגר"ח זצ"ל "הוצאה לא עברת מאחר שלא ידעת כלל שיש חפץ בכיסך זהו מתעסק וחסר מלאכת מחשבת, אבל עברת על תיקון חז"ל חייב אדם למושמש בגדיו ע"ש עם חשיכה, וע"ז אתה חייב לחזור בתשובה" ... [ובספר "נגיד ומצוה" מביא מהקדוש האריז"ל על חכם אחד שיצא באבק במנעליו ואחרי כמה שנים מפטירתו שהיה ראוי לעלות למדרגה יותר עליונה, וחטא זה עיכב, ומשמע שלצדיקים שמדקדקין עמהם כחוט השערה גם חטא קל נחשב לחטא, ועי' ב"יפה ללב" בסי' ב' שהביאו ומש"כ שם בזה לדינא]. וראיתי אצל הגאון וצדיק רבי מרדכי פרוגמנסקי זצ"ל הקפיד מאד (ובמיוחד כשהיה בפאריס שלדעתו יש שם חשש רה"ר דאורייתא) ובדק וניקה היטב הכיסים שיהיו נקיים ממש, שחשש גם בזה לאסור חצי שיעור בהוצאה ודקדק לנקות הכיסים היטב היטב דוקא וכו', עכ"ל הנוגע לענינינו.

ובמדרש (תנחומא) איתא טעם אחר וז"ל, אמר רב חסדא מגין שכל המוציא יציאה לשבת מצוה שישכים ויוציא משחרית, שנאמר והיה ביום הששי וגו', ודרשו חכמים אין והיה אלא מיד, שנאמר והיה כי קם הפלשתי, ע"ש. והו"ד בב"י בשם השב"ל. וכ"כ הטו"ז (סק"א). וכ"כ הח"א (סעי' ב') וז"ל, מצוה להשכים בבוקר בער"ש להכין צרכי שבת, כדכתיב והיה ביום הששי והכינו, משמע תיכף כשיהיה יום הששי יכינו, עכ"ל. ועי' בפמ"ג (מש"ז סק"א) דכתב דאפשר דלטעם זה מצוה להשכים ביום הששי מיד אם אפשר, משא"כ לטעם הראשון עד ד' שעות חשוב בוקר כו'.

וכ"כ הבן איש חי (שנה ב' פ' לך אות א') וז"ל, צריך לעשות בוריוות להשכים בבוקר להכין צרכי שבת, שנאמר והיה ביום הששי והכינו, אין והיה אלא מיד שנאמר והיה כי קם הפלשתי, כלומר כשיהיה יום הששי בשחרית יכינו לצרכי שבת, וכמ"ש הב"י בשם התנחומא. והטור הביא טעם אחר בחיוב ההכנה בוריוות בבוקר, דכתיב והכינו את אשר יביאו משמע דההכנה תהיה דמיה דהבאה שהיתה בבוקר כו'. ומאחר דמפקי לה לוריוות דהכנה מתיבת והיה שהוא לשון מיד, על כן אע"ג דעד ד' שעות חשוב בוקר, עכ"ז צריך להשכים להקדים צרכי שבת בכל מה דאפשר כו', עכ"ל. וכעין זה כתב בסדר היום וז"ל, צריך למהר בבוקר להכין, והוציאו הענין מכח יתיר הפסוק שהיה לו לומר והיה בששי והכינו, אמאי נקט ביום, אלא בבואו היום והוא בבוקר צריך להכין, וכן בכל מקום שאומר ביום פלוני יש לנו מצותו בבוקר, ווריון מקדימין למצות כו', עכ"ל.

ועי' במשנ"ב (ביה"ל ד"ה ישכים) שכתב וזת"ד, הפמ"ג כתב דלטעם הב' אפשר דצריך להיות ההשכמה אפילו קודם קר"ש ותפלה, אך שיראה שלא יעבור עי"ז זמן קר"ש ותפלה כו', והעולם לא נהגו כוותיה כו', גם המעיין בסדר היום יראה להדיא דעתו דדוקא אחר קר"ש ותפלה כו', ולמעשה אין לסמוך עי"ז כלל כו', עכת"ד^{טו}.

וכתב בסדר היום, אם רגילים למכור קודם זמן התפלה, ואחר התפלה אין נמצאת דבר, נ"ל שראוי לקנות צרכי שבת קודם שיתפלל, שזו מצוה דרבנן וזו מצוה דאורייתא, וזו זמנה עוברת וזו אין זמנה עוברת, ובלבד שיקרא קר"ש קודם שהגיע זמנה, ואם הקהל מתפללים, אין ליחיד להתחסד יותר מהם אלא יתפלל עמהם, ואח"כ יעשה הוא מה שיעשה הציבור, כי כל מה שיעשה הציבור הקב"ה חפץ בהם, ואין ערך ליחיד העושה מצוה בפני עצמה לכשעושה אותה עם הציבור, כי מתעלה במעלה גדולה הרבה מאד כו'. והו"ד במג"א (שם) ע"ש. וכ"כ השו"ע הרב (שם). ועי' בח"א (סעי' ב'). ועי' במ"ב (ביה"ל ד"ה ישכים).

*

^{טו} וז"ל סדר היום, יום הששי בבוקר אחר שיאמר תפלתו כראוי, אין לו לקבוע לימוד כשאר הימים, כדי למהר ללכת להכין צרכי שבת כו', ואע"פ שהעוסק במצוה פטור מן המצוה, בפרט מצות ת"ת שהיא שקולה כנגד כל המצות כולם, אפ"ה אין כאן מקומה, ראויה היא להתבטל שעה אחת מפני כבוד השבת, מפני שהיא מצוה עוברת והיא מתבטלת מפני הלימוד, וא"א להעשות ע"י אחרים כי כל אדם חובה עליו לכבד השבת הוא בעצמו כו', אבל אם הלימוד הוא ענין שיש לו קצבה ולא יתעכב בו, יכול לתת חלק לזה, וגם מזה לא יניח ידו, כי ודאי דבר גדול הוא לקבוע לימוד אחר התפלה, משום שנאמר ילכו מחיל אל חיל, אלא שלא כל השעות שוות, דעת לקבוע ועת לבטל קבוע, אבל אם הוא קבוע לימוד עם רבים, ודאי שאין ראוי לבטל לימוד רבים, כי חשוב הוא עד מאד ואין שום מצוה עוברת חשובה לפניו, בפרט במה שאינה עוברת לגמרי, שאם לא ילך עתה להכין ילך אחר כן, ואם לא יהיה כולו יהיה מקצתו ויתקיים זה וזה, וכן מי שנוהג לקרא הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום מיד אחר התפלה, יוכל לקרא ולא יתעכב כי מצרכי היום הוא כו', ועכ"ז צריך שידע שימצא מבקשו אח"כ ויוכל להכין צרכי שבת, אבל אם דרך אנשי אותו המקום למכור צרכי האכילה מיד בבוקר, ואחר שעלה השמש לא ימצא דבר לקנות, אין ראוי לקבוע שום לימוד, אלא ילך להכין צרכי שבת מיד, ואח"כ יחזור ללמודו, ויעלו זה וזה בידו, וזה נהנה וזה אינו חסר כו', ואם באולי הכין צרכי שבת מיום ה', ולא נשאר לו מה יכין ביום הששי, יכול לישב וללמוד כרצונו כו', ע"ש. והו"ד במג"א (סי' רנ"א סק"ו) ע"ש. ועי' בשו"ע הרב (סי' רנ"ג סעי' ג' ובקו"א) דביאר כוונת המג"א, יע"ש. והמ"ב (שעה"צ אות א') חולק ע"ז, יע"ש.

שבת שחל בערב יו"ט ומועד סעודה ג' בשעות המאוחרות, עד מתי מותר לאכול

ועוד שאלה יש לי לשאול, דהנה בשנה זו חל להיות חג השבועות זמן מתן תורתנו ביום א' בשבוע, ויש מנהגים שונים איך נוהגים בשב"ק ביום שהוא ערב יום טוב, שיש נוהגים שמחלקים הסעודה, דהיינו שלאחר אכילת הביצים והבצלים מברכים ברכת המזון, ואח"כ שוב רוחצים ידיהם לסעודת פת ואוכלים החמין לכבוד שבת קודש, ומזמרים זמירות של סעודה שלישית, ובין סעודה לסעודה עושים איזה הפסק, יש שהולכים לטייל איזה רגעים, ויש שמחפשים או מנין להתפלל תפילת מנחה. אמנם יש שנוהגים שלא לחלק הסעודה, ואוכלים סעודה שלישית מאוחר קצת אחצ"ה, אחר שקיימו הישינה בשבת תענוג¹⁰.

והנה בכל שבת קודש, אף שנעשה הזמן של מוצאי שבת קודש, כל שרחץ ידיו לסעודת פת, מותר להמשיך ולאכול ואף כל הלילה, כל שלא בירך עדיין ברכת המזון, והוא עומד באמצע הסעודה ולא הפסיק. אבל במצב כזו, שבמוצאי שבת הוא יו"ט, עד מתי מותר להמשיך ולאכול, האם צריכים להחמיר בזה כשיטת הגאונים, או שיכולים להקל כשיטת הר"ת ולאכול עד צאת הכוכבים.

עד מתי מותר לשתות קודם הלילה

השאלה הג', מי שכבר חילק הסעודה בסעודת הצהרים, עד מתי מותר לשתות קודם הלילה, עד השקיעה, או עד בין השמשות של רבינו תם, או עד זמן צאת כוכבים של רבינו תם.

מי שלא התפלל מנחה ולא אכל סעודה ג' ואין לו שעות לשניהם, איזהו עדיף

ויש להסתפק במי שיש לפניו תפילת מנחה וגם סעודה שלישית, ועומד קודם זמן צאת הכוכבים ואינו יכול לקיים שתיהן, איזהו עדיף. ולכאורה היה נראה לומר דמוטב לקיים סעודה ג', מבי טעמים, א' מפני שיש אומרים שהוא מן התורה, ואילו תפילת מנחה הוא רק מדרבנן, ב' וגם דתפילת מנחה יש לו תשלומין במעריב, אבל שלש סעודות אין לו תשלומין במוצאי שבת. [וכעין דברי המג"א (סימן רפ"ז סוף סק"ג) לענין תפילת מוסף ומנחה, שכתב וז"ל: ונ"ל דאם הוא סמוך לערב ואין שעות להתפלל שתיהן, יתפלל מוסף, דמנחה יש לה תשלומין בערבית עיין סי' ק"ח, עכ"ל].

והנה מצאתי בספר ארחות רבינו (עניני שבת אות ל"ד), שהורה החזו"א וצוק"ל להעדיף לאכול סעודה שלישית על קריאת התורה של מנחה, כשאין זמן לקיים שניהם לפני השקיעה, ע"כ. ומשמע דרק נגד קריאת התורה קודמת, אבל לנגד עיקר התפילה לא.

גם בס' שיח התורה (ענינים שונים, סימן א' שצ"ח) שו"ת להגר"ח קנייבסקי שליט"א איתא בזה"ל: שאלה: מי שבשבת אחצ"ה לא התפלל מנחה וגם לא אכל סעודה ג' ואין לו שעות לקיים שניהם, איזה עדיף. תשובה: כיון שכשמגיע זמן התפילה אסור לאכול, לכאוי תפלה קודמת.

¹⁰ ואגב אורחא, מעולם נתקשיתי להבין, למה נדחקו הפוסקים בענין ההפסק שבין סעודה לסעודה, משום ברכה שאין צריכה, והלא כיון שהוא מצוה לקיים שלש סעודות בשבת, לכאורה אין בזה משום ברכה שאינה צריכה, וכמו שמברכים בליל הסדר ברכת בורא פרי הגפן על כוס וכוס כיון שהוא מצוה בפני עצמה (כמבואר ברמ"א סימן תע"ד סעיף א', ובנושאי כלים שם).

ועוד נפלאתי, דידוע ממון הרה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע, שלעת כזאת שחל להיות בערב יו"ט, חילק את הסעודה ביחד עם מנין אנשים, ואמר שהוא מוציא את כל העולם בסעודה שלישית, והלא הוא מצוה שבגופו, ואיך יכולים להוציא את חבריו במצוה המוטל עליו לעשות. וכבר הארכתי בכעין זה במקום אחר, ואין כאן המקום להאריך, ודי בהערה זו. וה' יאיר עיני להבין ב' פלאות אלו כראוי.

ולכאורה מהני תרי טעמי שכתבנו לכאורה צריך להיות הדין להיפוך.

ושוב ראיתי בשו"ת נשמת שבת (ח"ב סימן תנ"ב-ב) שדן בזה, וכתב כדברינו, וז"ל השאלה שם: זמן צאה"כ ממשמש להגיע, ועדיין לא התפלל מנחה ולא אכל סעודה ג', ואין לו זמן לקיים שניהם, מה יעדיף, להתפלל מנחה או לאכול סעודה ג'. תשובה: יאכל סעודה ג', ואם יכול לאכול פירות ולהתפלל יעשה כן.

וכתב בבירור ההלכה בזה"ל: נראה דיאכל סעודה ג', אף דשניהם מדרבנן, חדא שי"א דחויב אכילת ג' סעודות דשבת הוא מן התורה, ע' בדברינו לעיל בסי' תמ"ט [אלא שלא נקטינן כן, אבל מ"מ הוא חובה כלעיל בסי' תל"ז], ואילו להתפלל ג' תפלות ביום לכו"ע אינו אלא מדרבנן. שנית דחויב ג' סעודות יש לו סמך בתורה, שלישית דלתפלת מנחה יש לו תשלומין, משא"כ סעודה שלישית דשבת לאחר שעבר זמנו בטל קרבנו, ודומה למה שכתב המג"א (סי' רפ"ז סוסק"ג) שאם הוא סמוך לערב ואין שהות להתפלל שתיהן שיתפלל מוסף, דהא מנחה יש לו תשלומין בערבית, בכגון דא כשעדיין לא התפלל לא מוסף ולא מנחה שיקדים להתפלל מוסף, כיון דלמנחה יש תשלומין. מיהו עיין בדברינו לעיל (בסי' שס"ח) שכמה אחרונים חולקים על המג"א (כיון דמנחה תדירה), [ובמק"א כתבנו דתדיר שקודם לאינו תדיר היינו דוקא להקדים אבל לא לדחות, דבנוגע לדחות מקודש עדיף], עכ"ל (ודבריו האחרונים מבואר להדיא במג"א סימן תרפ"ד סק"ב).

ובכן ילמדינו רבינו איזה דרך הוא הנכון להלכה ולמעשה.

ויש בזה גם משום לעורר לב האנשים להיזהר יותר בסעודה שלישית, אשר בעוה"ר הרבה מזניחים אותו לאחרונה, וכדאי להזכיר דברי הגמ' (שבת ק"ח:) אמר רב נחמן תיתי לי דקיימית שלש סעודות בשבת, ולכאורה מלשון "תיתי לי" משמע שהיה עושה דבר נוסף חסידות או זהירות, ולכאורה צ"ב מאי חסידות או זהירות איכא בקיום ג' סעודות דחייב מדינא הוי, ומה זה היה לרב נחמן דאמר תיתי לי דקיימית ג' סעודות. וכבר נתקשה בזה החיד"א בספרו פתח עינים, וכתב בזה עשרה פירושים נחמדים, והעתקתים בספרי קונטרס רעוא דרעוין בסופו, ואלו הם:

(א) דכתב בספר חסידים דהמתפלל ערבית שבת מבעוד יום ומקדש וסועד צריך שיאכל כזית בלילה ממש. ואפשר דמדינא המקדש וסועד מבע"י יצא י"ח סעודת שבת דתוספות שבת דאורייתא, אמנם ר"נ מתורת חסידות היה נוהג לאכול כזית בלילה ממש.

(ב) דהנה כתב התוס' דסעודה ג' יכול לעשותה במיני פירות. ור"נ קיים כל הג' סעודות בלחם ולא חילק בין הג' לתרי קמייתא.

(ג) דלא היה פוסט עצמו בדבר קל אלא מזדרז לקיומן באופן נאות ולא כיוון להנאת עצמו ח"ו רק כל עצמו וכונתו לכבוד שבת.

(ד) דבכל זמן ובכל אופן קיים מצותו, ולא עצר אותו חולי או טירדא.

(ה) דר"נ ברוח מבינתו חקר וחקק שבא לעולם רק לקיים מצוה זו, ושש ושמוח על אשר זכה למלאת נפשו לקיימנהו.

(ו) דר"נ הרבה לעשות תוספות עונג והידור בסעודת שבת, אמנם לא כיוון בהתוספות ע"מ לקבל פרס.

(ז) דהנה כתבו חכמי המדע כי מי שהוא זוכה לקיים הג' סעודות כהלכתן יצא שפע בכל סעודותיו בחול. וזש"א "תיתי לי", כלומר יבא אלינו השפע מקדושת השבת ויאר לנו בסעודתינו בימי החול.

(ח) דכיוון בג' סעודות בסודן הנשגב והנורא, וזה רמז באומרו "תיתי לי". דקיימית ככל חוקותן ורזיהן.

(ט) דר"נ היה עשיר, ובחול לא היה נהנה מהעולם הזה, כי אם לקיום הנפש בלבד. וזאת רמז באומרו דקיים ג' סעודות

בשבת דייקא, לאפוקי ימי החול, דהיה זהיר למעט בחול ולהרבות בשבת.

י' דמי שמרבה לשמוח בג' סעודות ומתלהב ודבק בה' כאילו עמדו רגליו בבית המקדש, ושרפים עומדים ממעל לו בבית המקדש של מעלה. וזה רמז באומרו תית"י לי, הן הנה שנים שהיה בית המקדש בנוי בראשון ובשני, כי האף אמנם שמקדש שני עמד ת"ך שנה מ"מ לרוב צרות והפריצים דל מינייהו עשרה ולא באו לחשבון אלא ת"י שנה, עכ"ד.

ובחי' אגרות מהרש"א שם הביא, שהרי"ף פי' "תיתי לי", אף שעברתי על רבי חדקא, מכל מקום ג' סעודות קיימתי, ע"כ. ועיין בתוס' במס' בכורות (דף ב: ד"ה שמא יתחייב) שכתבו בא"ד וז"ל: וכן פירש רבינו תם שלא היו נוהרים משלש סעודות, מדאמר פרק כל כתבי (שבת דף קח:): תיתי לי דקיימתי ג' סעודות, משמע שכולן לא היו נוהרים בהן, עכ"ל.

וכתב רבינו החיד"א זצ"ל בספרו שיורי ברכה (או"ח סי' רצ"א אות א'), וז"ל: הדבר קשה בדבר שהוא חיוב מהדין לומר שלא היו נוהרין כלם, ומה גם דצ"ל דגם האמוראים לא היו נוהרים לקיים שלש סעודות, דלכן רב נחמן אמר תיתי דקיימתי ג' סעודות, דאי אמרת דכל תופסי התורה מקיימין מאי רבותיה דר"ג, הא כל יודע ספר מקיימין, אלא מוכרח דגם הרבה חכמים לא היו מקיימין, ולזה אתא ר"ג ואמר תיתי לי דקיימתי, וזה דבר קשה לומר על החכמים דלא עביד חיובייהו ונכשלים בזה.

ואפשר ליישב, דידוע דכתב ספר החסידים דהמתפלל ערבית שבת מבעוד יום ומקדש וסועד צריך שיאכל כזית בלילה ממש, והרב עולת שבת סימן רס"ז תמה עליו דתוספת שבת דאורייתא ע"ש, ויש לחזק דבריו דהרי לכ"ע מקדש מבעוד יום, וכתב זכור את יום השבת, ואפילו דכתיב "יום השבת" מקדש, דתוספת שבת דאורייתא, וא"כ אפשר דמדינא דמקדש וסועד מבע"י יצא י"ח סעודת שבת, דתוספת שבת דאורייתא, אמנם רב נחמן מתורת חסידות, היה נוהר לאכול כזית והותר בלילה ממש, והיינו דקאמר תיתי לי דקיימתי שלש סעודות, ע"כ (והוא כדרך הא' הג"ל).

האם מותר לקרות מכתבי עתים שבדוכן החנות כשאינן בדעתו לקנותו כלל

השאלה הה' שנתעורר אצלי, הוא כמה שרואים בחורים ואברכים, שעומדים בחנותים וקורים הציטוטונגען, וכבר ראיתי פעם אחת אחד מבעלי החנות צועק עליהם שלא יגעו בהם אם אין רוצים לקנות. ובכן השאלה הוא אם האיש אינו רוצה לקנות, ומעיין בו, אם יש בזה איזה איסור אונאה או גניבה, או לא, ויש לדון ג"כ שבדרך כלל מי שבא לקנות מכתב עת, מחפש לקנות מכתב עת חדש שעדיין לא משמעו הידים בהם [וכנראה בחוש שרוב אנשים לא יקחו המכת"ע הראשון המונח על החבילה, רק מה שמונח תחתיו], ואף שאינו מרגיש בדבר, מכל מקום אינו לרצונו, או יתכן שאם אינו מרגיש בדבר אז לא איכפת ליה.

ובכן ילמדינו רבינו מהו הדרך הנכון וההדרכה הנכונה וההלכה בזה לומר לאחד שעומד שם וקורא בציטוטונגען בחנות של אחר ואין בדעתו לקנותו כלל.

ובזה אצא ואומר שלום רב, ויזכה מעכ"ת להרביץ תורה לרבים עוד רבות בשנים דשנים ורעננים, עדי נזכה במהרה לביאת גואל צדק במהרה ובימינו אמן ואמן.

הכ"ד עבדו המשתחוה מרחוק מול הדרת גאונו

אלכסנדר אליעזר קנאפפלער

יום שלישי שנכפל בו כי מוב לסדר קרח תשע"ח לפ"ק

תשובת הרב הגאון רבי יקותיאל יהודה הורוויץ שליט"א דומ"ץ מכון להוראה, ומח"ס "שלהן המלך" ו"שבת היום" ד' חלקים – מאנסי ניו יארק בענין אמירת "קדיש תתקבל" במקום שלא שמעו הקדיש של הש"ץ

בס"ד, קיץ תשע"ז לפ"ק

שלום וישע רב לכבוד ידידי המפורסם,

הרה"ג רבי אלכסנדר אליעזר קנאפפלער שליט"א

אחדשה"ט בשמחה.

בהאי עובדא ליל ראש השנה שהתפללו ציבור גדול אצל אדמו"ר, וכנהוג אחר התפילה לילך בשורה לברך ולהתברך שנה טובה, וקצת אנשים יצאו אחר שמ"ע לחדר אחר (שמשם נקל להם לעמוד בתור בהקדם), ושם אמרו לדוד מזמור, אכן לא שמעו את הקדיש של ש"ץ דבביתמ"ד (מחמת ריחוק המקום), והשאלה אי חייבין לומר שם קדיש תתקבל.

כ' בא"ח (נ"ה ס"ז) כשא' מתפלל לבדו נכון שהאחרים ימתינו מלומר קדיש עד שיגמור כדי שיוכה גם הוא, ובס"י קכ"ד (ס"ג בהגה) ואם יש יחידים בקהל שמאריכים בתפלתם אין לש"ץ להמתין עליהם.

ולכאור' אם הנך יחידים הם עשרה (כגון שהתפללו ל' אנשים, וכ' מהם גמרו ונשאר עשרה מאריכים), והאריכו בתפילה עד אחר קדיש בתרא, הרי אחר שגמרו נימא דאז יתחייבו לומר קדיש, ואין לומר שבאמצע שמ"ע כבר שתקו ויצאו מדין שומע כעונה (כבס"י ק"ט ס"ג), שהרי לא הצטרפו לאמירת תתקבל, כיון שעמדו באמצע תפילה ונימא שאחר שיגמרו עשרה המאריכים יאמר א' מהם קדיש עם תתקבל.

ומוכח מזה דאמירת תתקבל הוא חובת ציבור, כלומר שאם ציבור התפללו ביחד, חובה עליהם לדאוג שאח"כ יאמרו תתקבל, ולכן בציור המאריכים כיון שעל תפילה זו כבר נאמר תתקבל, שוב ליכא חיוב לומר לציבור זה, ולכן בכל תפילה, אם עשרה מיהרו ויצא טרם אמירת תתקבל ליכא חובה לאמרה.

ואמנם אם מבטלים אמירת קדיש בכלל, לאו שפיר דמי כדאיתא (בס"י ק"ט ס"א) אם יכול להתחיל ולגמור קו' שיגיע ש"ץ כו' לקדיש (ע"כ), ולכן העצה שאחר עלינו בחדר שני יאמר א' קדיש יתום, נמצא שכולם ענו איש"ר.

באמת יש לשאול גם להיפוך, וכגון שבחדר א' עושין ב' מנינים (כמו בתי מדרשות גדולות דשכיחי מנינים הרבה), ופעמים מנין ראשון עומד סמוך לשמ"ע, ובאים עשרה בפעם אחת ומתחילים מנין שני.

וז"ל שו"ע (נ"ה י"ג) צריך שיהיו כל העשרה במקום אחד ושליח צבור עמהם, והעומד בתוך הפתח מן האגף ולחוץ כו' כלחוץ, עכ"ל. מבואר דמקום היינו בית א' מצרף לאמירת דבר שבקדושה, ולכן ביהמ"ד גדול שהעשרה מפוזרים, כל שנמצאו כולם ותך אותה חדר מצטרפין. והשתא לדוגמא, מנין ראשון עומד באמצע ברכת בילאו"א, וש"ץ של מנין שני אומר שיר המעלות ואחרי' קדיש, הרי קדיש זה עולה גם לאנשי מנין ראשון, כיון שאמרו ק"ש וברכותי ונתחייבו בקדיש, ובא א' באותה חדר ואמר קדיש, אבל ש"ץ של מנין ראשון מתפלל כדרכו ומסיים המלך בכבודו ואומר קדיש, וקשה הרי כבר נשמע קדיש (ע"י אנשי מנין שני) ומה מקום לומר כעת קדיש. ודוחק לומר שמתכוונים שלא לצאת בקדיש ראשון, דדווקא במצוה גמורה דמצות צריכות כוונה, ולכן אם מכוין שלא לצאת לא חל, אבל קדיש הוא חיוב תפילה שאומרים אחר עשרה שהצטרפו, ולא שייך לומר שכיון שלא לצאת.

ולכן אני מניב, עד שאתה שואלני על מנין אחר שנתחלק לשנים, אם יוצאים בקדיש א', שאל נא על שני מנינים שמתפללים בביהמ"ד אחד, האם רשאים לומר שני קדישים.

ידידושה"ט, י' י' הורוויץ.

ג.ב. מנהג הרב מצעהלים נובע מלבושי מרדכי קצ"ח.

לרגל שמחת שבע ברכות

נתפשט המנהג אצל הני קעיטררים שבסעודות שבת מתקנים מאכלי שבת שלא כפי הנהוג מאז אצל אחב"י (כאשר הגבירים רוצים לעשות סעודה יפה מקושטת).

והנה מעכ"ת כבר בדוק ומנוסה לעשות תעמולה להחזיר עמרה ליושנה, על כן אם יוכל להשתדל לעשות בזה תיקונים, בודאי שכרו הרבה מאוד לזכות לנחלה בלי מצרים. שו"ר שאחרים כבר החזירו עמרה ליושנה, ושכמ"ה. הנ"ל

תשובת הרב הגאון רבי אברהם צבי פריעדמאן שליט"א דומ"ץ דק"ק אור פני יהושע גאלאנטא, מח"ס אוצר הלכות, ברוקלין נ"י יע"א בהוספת כמה מאמרים בגודל השיבות אמירת מזמורי תהלים

לכבוד הרה"ג ר' אלכסנדר שליט"א

הגני בזה לעשות רצון מע"כ, להוסיף איזה מאמרים בגודל השיבות אמירת מזמורי תהלים.

הגאון רבי חיים פלאני זצ"ל כתב בהקדמת ספרו "כל הכתוב לחיים" דלכן נקרא ספר תהלים בשם "תלים" כי בכל צרה שלא תבוא על כל אחד ואחד מישראל עיניו תלויות למרום ע"י ספר זה שיזכה לצאת משיעבוד לגאולה ומאפילה לאורה, ויהי להם ישועה בזכות מזמורי תהלים ששופך מקרב לב ולב.

והגאון המקובל רבי יוסף יוסקא זצ"ל בספרו "יסוד יוסף" כתב בפרק נ"ט בתוכ"ד "וזאת בקבלה מחסידים הראשונים כי אמירת תהלים בכוונה דוחה הרבה פורעניות מעליו ומעל בני ביתו ומעל כל דורו וממשיך שפע ברכה והצלחה... ומה טוב שיהי בכל קהלה חברה עשרה לומר תהלים בכל יום בקול נעים ושבח... וכמה הרפתקאות וסיבות יש אשר פוגעות ביום ובלילה בבית וחוזן לבית בעיר וחוזן לעיר, בים בשדה וביער וביבשה ובימים ונהרות, וכנגד זה הציגו לפנינו קדמונים ז"ל רפואות והצלחות, אשר אדם בהיותו בטוח בדי, ועורך תפילות שירות ותשבחות, הם נעשים לו לפרקליטים ולשומרים, כי הרבה שלוחים למקום ב"ה, עכ"ל, עיי"ש עוד.

וע"ע ב"שפת אמת" (ליקוטים על פרשת ברכה) עה"פ שמע ד' קול יהודה שמשרע"ה התכוין בכך שיקבל השי"ת תפלת כל יהודי שיתפלל בספרו של דוד המלך החומר משבט יהודה. וז"ש ואל עמו תביאנו "שנעשה מהבקשות שלו בספר תהלים שהיא עמוד גדול למחזיקים בו להיות נושע בו", עכ"ל.

תחזוק במעשה ירך, והשי"ת יקבל תפלתינו, וימלא בקשתינו לטובה.

ברגשי כבוד והערצה רבה, ידיך הנאמן

הק' אברהם צבי פריעדמאן

חלק א'
פרק י"ב

קונטרס "ובחרת בחיים" גודל מעלת "ברכת המזון"

סגולה לפרנסה

מקובל אני מרבותי שכל הזהיר בבהמ"ז מזונותיו מצוין לו בכבוד כל ימיו עכ"ל. (ספר החינוך מלוך ת"ל)

מי שבירך בכוונה - אין שולט בו לא אף ולא קצף

מצאתי למה אין אף [אות ה] בבהמ"ז לפי שכל מי שבירך ברכת המזון בכוונה אין שולט בו לא אף ולא קצף וכו' ומזונותיו מצוין לו בריוח ובכבוד כל ימיו. (צאחרי היטע סימן קפ"ה)

בשעה שמברך צריך לישב, וכן כל המסובין צריכין לישב

בשו"ע (קפ"ג, ט) צריך לישב בשעה שמברך בין אם היה הולך בביתו כשאכל או עומד או מיסב כשמגיע לברך צריך לישב כדי שיוכל לכיון יותר וגם לא יהא מיסב שהוא דרך גאווה אלא ישב באימה.

וכתב הרמ"א (ש"ס) הגה נראה לי דלאו דוקא המברך אלא הוא הדין כל המסובין לא ישבו בקלות ראש אלא באימה מיהו אם לא עשו כן אפילו בירך מהלך בדיעבד יצא. (רמז"ס ס"ד)

יש לברך בשמחה

כתב החיי אדם (כלל מז) יברך באימה ויראה ובכוונה ובשמחה. וז"ל הזוהר: כל מאן דמברך ברכת מזונא כדקא יאות בחדוה ברעותא דלבא, כד סליק מההוא עלמא אתר אתקנא ליה גו רזין עלאין בהיכלין קדישין, זכאה איהו בר נש דנטר פקודא דמריה וידע שבחי דילהון.

יתעטף עם בגד עליון, וכובע על ראשו

וכתב ע"ז הבאה"ט וז"ל: באימה. ירא שמים יהא נזהר בשעת ברכת המזון להתעטף במלבוש העליון וגם להניח הכובע בראשו ולא יברך במצנפת הקטנה ואף כשמברך ביחיד ינהוג כך כדי שיהא מורא שמים עליו ויעורר הכוונה. (כאריז"ל, ז"ט, ושל"כ).

וכשיש זימון יש להזהר יותר לברך עם בגד עליון

כתב השלה"ק (שער האותיות) וז"ל: וראיתי ממדקדקים נזהרים לשום בגד עליון בשעת בהמ"ז כמו בשעת תפלה ומנהג טוב היא בפרט כשיש זימון שהמברך יתעטף בבגד העליון ואז מורא שמים עליו והכל כדי שלא יתגאה כשאכל ושבע ודשן.

ראוי לכוון בה בדקדוק המלות, ובקול רם

וז"ל אבא מורי זלה"ה בעמק ברכה (דף ס"ו ע"ב) ויען דברכת המזון היא מצות עשה מן התורה ראוי לכוון בה ביותר ובדקדוק מלותיה שלא יבלעם ובקול רם כי הקול מעורר הכוונה.

(של"כ שער האותיות)

יתפלל לפני ברכת המזון - הצילני שלא יבוא שום אדם אצלי בעת ברכת מזוני שלא תבוטל כוונתי הטובה

כתב בצוואת יסוד ושורש העבודה (סימן י"ו) וזה לשונו: הנה מרוב פחדי פן יבוא איזה אדם ויקיש על הדלת באמצע ברכת המזון שאפתח לו ויבטל אותי מכוונתי, לכן קודם שהתחלתי

ברכת המזון התפללתי לה' יתעלה בזה"ל: יוצרי ובוראי, הצילני שלא יבוא שום אדם אצלי בעת ברכת מזוני שלא תבוטל כוונתי הטובה. ואחר ברכת מזוני, אם לא היה לי ביטול משום אדם נתתי הודאה גדולה לה' יתעלה בשמחה עצומה על זה, בזה הלשון: מודה אני לפניך יוצרי ובוראי שהצלתני מביטול הכוונה בברכת המזון זו.

ברכה זו חשוב יותר משאר ברכת הנהנין וברכת המצות

אבל דע אחי כי ברכות דבהמ"ז המה גבוהים ורמים, כי אית להו מעלה יתירה מכל יתר המאה ברכות כי המה מן התורה, משא"כ שאר הברכות שאינן רק דרבנן. וכל ספרי יראים מלאים מזה מגודל מעלת בהמ"ז, ורק צריך לברך בשמחה. (שולחן ערוך)

צריך לכוין בבהמ"ז יותר מתפילה

ידוע מכל סה"ק כמה צריך לזהר בברכת הנהנין בכוונה, ובאוצר החיים (פי וילך) כתב כי התחלת החסידות והיראה הוא ברכת הנהנין ובכל יום יברך מאה ברכות בכונה וינצל ממגיפה ומדבר ומכל דבר רע ר"ל עכ"ל, ובפרט ברכת המזון שהוא מ"ע דאורייתא מה מאד צריך לזהר כוונתו וידוע מה דאיתא בשם רבינו ר' דובער זי"ע שהזהיר מאד לכוין בבהמ"ז יותר מתפילה כי תפילה דרבנן וברהמ"ז דאורייתא וחופץ מזה הלא מסוגל לפרנסה כמ"ש בספר החינוך מצוה ת"ל מקובל אני מרבתי שכל הזהיר בבהמ"ז מזונותיו מצוין לו בכבוד כל ימיו עכ"ל.

(ויגד יעקב, קונטרס לידע לדרך)

כאילו קיים כל התורה כולה

ומצאתי דבר חדש בס' בית ועד לחכמים (עכ"ט פי ויר"ל) מביא בשם סידור נהורא בשם ילקוט, שכל המברך בהמ"ז כתיקונו כאילו קיים כל התורה עכ"ל, ובשם זוה"ק (ע"י כע"ט פי עקב, וע"פ פי ויקבל) הביא שם שמי שמברך ברהמ"ז בכונה אותן הברכות מלוין אותו לאחר פטירתו ומכריזין לפניו שבירך להקב"ה בכונה עכ"ל.

סגולה לברך בכוונה

והנה ראינו חסידים ואנשי מעשה שעושים כמה הכנות וטבילות לתפילה, וברהמ"ז מברכין בשפה רפה נים ולא נים ולפמש"כ בשם רבי ר' בער זי"ע נהפוך הוא דהלא ברהמ"ז דאורייתא, והנה אין בנו כח להתענות התעניתים שאנו מחויבין על רוב חטאינו אבל עכ"פ נזהר ברהמ"ז בכונה אולי יהיה לכפרת עונותינו וכו"ל, והסגולה לזה להסתכל קודם כל ברכה שמברך אפילו ברכה שהכל על מים וברכת אשר יצר וכדומה יסתכל בציצית ועי"ז יזכור לפני מי הוא מברך כדכתיב וראיתם אותו וזכרתם וכו'.

והנה כתבו בסה"ק שכל אדם יבחר לו מצוה אחד לקיימה בכל פרטותיה ובכל כחו ועי' בס' חרדים שהמשיל לאחד שמחזיק עצמו בענף אחד מן האילן יוכל להחזיק עצמו יפה לאפוקי אם רוצה להחזיק עצמו בכל הענפים ע"ש ע"כ מה טוב ויפה ונעים לבחור לקיים מצות ברכה"מ בכוונה יען כי המצוה הזאת רפויה ועזיבה בעוה"ר אפילו אצל המדקדקין וידוע מס"ח שמצוה שהיא עזובה ואין לה דורשים דומה למת מצוה ובפרט שמצוה זו מסוגל ג"כ שלא יחסרו לו מזונותיו. (ויגד יעקב)

ישׁוב הדקדוק בלשון הכתוב מן הבקר מן החמורים ומן הצאן "מכל הבהמה"

מכתב השאלה:

לכבוד מו"ר הרה"ג סוע"ה א. א. קנאפפלער שליט"א

אחדשה"ט.

וממחצת בני ישראל תקח כו' מן האדם מן הבקר מן החמורים ומן הצאן "מכל הבהמה" כו' (מטות פרק לא פסוק ל). ויש להעיר מה כוונת הכתוב לרבות ב"מכל הבהמה" הרי כבר כתב קרא בקר חמורים וצאן. ועיין לעיל (פסוק כה) והרמת מכס כו' מן האדם ומן הבקר ומן החמורים ומן הצאן. ושם לא כתב קרא "כל הבהמה" הלא דבר הוא! עוד יש להעיר מדוע נקט קרא בסדר זה אדם בקר חמור וצאן. [גם יש לדקדק מדוע בפסוק כ"ח כתב קרא ומן ומן (כו"ו) ובפסוק ל' מן מן (כל"ו) וצ"ע]

החותם בכבוד רב,

שמואל דוד בערקאוויטש

מכתב התשובה:

אל מעלת כבוד האברך החשוב, ההוגה בתורה, ועוסק בחוקי חורב בבחינת טוב תורה עם דרך ארץ, הלא הוא

מוה"ר שמואל דוד בערקאוויטש שליט"א

אב"י בעיר התורה לעיקוואד יע"א

אחרי שים שלום טוב וברכה.

על דבר שאלתו בדקדוק לשון הכתוב (מטות לא, ל) וממחצת בני ישראל תקח אחד אחד מן החמורים מן האדם מן הבקר מן החמורים ומן הצאן "מכל הבהמה" וגו', דלאחר שפרט הכתוב כל סוגי הבהמות, למה סיים עוד הפעם "מכל הבהמה".

הנה עיינתי במפרשי התורה, ומצאתי את שאהבה נפשי, כי אחד מן הראשונים כבר עמד בזה, והוא באבן עזרא שכתב וזה לשונו: "מכל הבהמה" כמו גמלים. והנה לא לקח אלעזר מהם חלק. אולי היו מעטים, ועל כן לא נזכר המספר שהביאו, ולא המספר שלקחו הלויים, עכ"ל (והוא ג"כ בפי' הטור הארוך עה"ת בשמו).

ועיין בחזקוני שלא כתב כן, רק לבסוף דקדק מלשון 'מכל הבהמה' דאולי בא להוסיף הגמלים, וזה לשונו: וא"ת מפני מה לא צוה הקדוש ברוך הוא ליטול מכס מן הגמלים, שהרי הרבה גמלים שם כדכתיב במלחמת גדעון ולגמליהם אין מספר, אלא יש לומר לא הזכיר הכתוב אלא אותם שנמלו מהם מכס, והם לא נמלו מכס מבהמה טמאה רק מהחמורים הואיל ונתקדשו בפטר חמור, אך חז"ק, דכתיב ומכל הבהמה דמשמע עוד מין בהמה אחרת כגון גמלים, עכ"ל.

ועיין עוד בדעת זקנים מבעלי התוס' (פסוק כ"א) שכתבו בזה"ל: ובקר שנים ושבעים אלף. צ"ע איך לא נזכרו בשלל מדין גמלים ובימי גדעון כתיב ולגמליהם אין מספר אם לא נאמר שלאחר מכאן באו שם, עכ"ל.

ועיין עוד מה שכתב הנצי"ב בביאורו הנקרא העמק דבר בהאי לישנא: מכל הבהמה. היינו שארי חיות כמש"כ לעיל מ', ומשום שלא הגיע המחצית לחמש מאות, משום הכי לא ניתן מהם לאלעזר, וע' מש"כ בספר בראשית ל"ד כ"ג, עכ"ל. [וז"ל שם: וכל בהמתם. שאינו בכלל מקנה כמו חיות בני תרבות, וע' בס' במדבר ל"א ל', עכ"ל].

ועיין בשו"ת אגרות משה (ה"א סי' רמ"ז) שכתב בתוך דבריו בזה"ל: ובדבר הביזה לדורות, הנה ביזת ארץ ישראל במלחמת יהושע היה שייך לכל ישראל... ובמלחמות דשאר ארצות שהיו בהם, היה הדין דמחצה למלך ומחצה להגלחמים ויושבים על הכלים, כדפסק הרמב"ם בפ"ד ממלכים ה"ט והוא מגמ' סנהדרין דף כ'... אבל בתרווייהו איכא מעם יפה מה שלא היה לכל אחד כפ"מ שבזו כבמדון, דשם לא היה זה בדין מלכות שלא ע"פ מלך נעשה המלחמה וכדחזינו שלמשה לא היה מהביזה אפילו פרומה אחת. ולכן היה שייך זה לכל אחד כפ"מ שבזו מדין הפקר, ורק גזה"כ היה על השלל ומלקוח שהם הבע"ה, וגם לא כל הבעלי חיים שהרי לא נחשבו סוסים וגמלים, אף שודאי מסתבר שהיו שם גם מהם, לחלוק וליתן מכם כמפורש בהקרא וכו', עכ"ל.

ולפלא על הגאון הגדול הנ"ל שכל רז לא אנס ליה, שלא זכר לפי שעה להני ראשונים דסבירא להו שאכן נתנו שלל מן הגמלים, ועכ"פ ראייתו נכונה ממה שלא נתנו מן הסוסים ושאר כל הבעלי חיים, אם לא שנאמר דאם נתנו מן הגמלים, אזי נתנו גם משאר הבעלי חיים כולם.

ועיין עוד בבנין שלמה להג"ר שלמה הכהן מו"ץ מווילנא (בעל ההגהות יחשק שלמה, בהקדמה שני' לפירושו לשו"ע, בחלק החידושים עה"ת, הובא ג"כ בס' עבודת הגרשוני, ובס' קהלת יצחק, ובס' מללי אורות), שכתב דהנתינה לאלעזר נקראת תרומה (וכדכתיב ונתתה לאלעזר הכהן תרומת ה'), ולכן היה דינו כמו בתרומה שאין לתרום ממין על שאינו מינו ומרע על היפה, והיו צריכים לתרום ממש מכל מין ומין כמספר אחד חמש מאות, אולם באחד מחמישים הניתן ללויים לא נחשב כתרומה, ושפיר היו יכולים ליקח מכל מין כנגד אחד מחמישים על הכל, ולכן אמר הכתוב מכל הבהמה, כלומר דלכל המינים יכול לקחת ממין אחד על כל השאר, יע"ש. [ועיין עוד כעין דברים אלו בשו"ת גודע ביהודה מהדו"ת יו"ד סימן ר"א, עיין שם דברים נפלאים. וכן בס' פנים יפות עה"ת, ובס' פתשגן הדת].

ומצאתי עוד בחתם סופר עה"ת (מחידושו לשנת תקס"ג לפ"ק), שכתב וז"ל: "הקשה ידדי מהו רפאל גלוגא דיין מק"ק א"ש [=אייזנשטאדט]" האי מכל הבהמה למאי אתא, הא כבר מנה כל המינים הנחשבים גם בפסוק הראשון במחצית היוצאים למלחמה, ותי' דשאר מינים היו שם שלא הגיעו לסך אלף ולא היה המחצה חמש מאות, ולכן ביוצאים למלחמה לא קחשיב אותם כיון שלא ניתן מהם מכס לאלעזר, אבל במחצית בני ישראל שניתן אחד מחמשים ניתן גם מהם, ולא רצה לפרטם כיון שלא פרטם ביוצאים לצבא, על כן כללם בכל הבהמה, אלו דבריו והם נכונים מאוד, דהיתכן שלא יהא בשלל הגדול הזה סוסים וגמלים, והלא שינו לתלמי המלך נושא בני אדם, שלא יאמר וכי לא היה למשה רבכם סוס או גמל (כמגילה ט.), ש"מ שכבר היו נוהגין לרכוב עליהם בעת ההיא, ובמלחמות גרעון (שופטים ז') כתיב במדינים כארבה לרוב ולגמליהם אין מספר, אע"כ כנ"ל, עכ"ל. [ובהערות שם כבר העירו שהוא חידוש שכל זה מובא באבן עזרא, יע"ש].

ואקוה שבזה יצאתי ידי חובת ביאור, ואצא ואומר שלום רב, ותזכה להמשיך בלימוד התורה כפי אוות נפשך.

הרי כה דברי ידיו

אלכסנדר אליעזר קנאפפלער

מוצש"ק ממות מסעי תשע"ח לפ"ק

בענין האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם

אל מעלת כבוד הרב הגאון לא ידעתי אכנהו
כבוד הרב שמואל דוד בערקאוויטש שליט"א.

הנני בזה במענה כמה דבדק לן מר בביאור החילוק בין ב' מאמרי חז"ל בענין האומר דבר בשם אחרים, שפעם אחת אמרו שמביא "גאולה לעולם" ופעם אחר אמרו כי "שפתותיו דובכות בקבר". ועוד עורר מדוע אצל "מביא גאולה לעולם" כתב הגמרא "כל האומר דבר בשם אומרו" ומשמע שאפילו אומר דבר בשם עם הארץ, משא"כ אצל שפתותיו דובכות הקבר כתב הגמרא "כל תלמיד חכם" כו'.

ונראה לי שקושיא חדא מיתרצתא בחכירתה, דשפתותיו דובכות בקבר לא שייך רק בתלמיד חכם, משא"כ מביא גאולה לעולם שייך גם בעם הארץ, ולכן שם נאמר רק "בשם אומרו", ובמימרא האחר נאמר לענין תלמיד חכם".

ואגב, יש להביא דבר צחות שראיתי בספר גן יוסף להגאון בעל מח"ס פרדס יוסף ז"ל, וז"ל: פעם אחת בא אל הרב [הגאון רבי מאיר] שפירא ז"ל מלובלין בחור אחד לדבר איתו בדברי תורה, ושאל אותו מהרש"א קשה, ואמר לו הרב מהרש"א כזה לא בנמצא, וניתי מפר ונחזי. וכשהביאו באמת לא היה נמצא כלל כדבריו, והרב שהיה לו תרעומת עליו על שהולך בתורה בדרך עקום, אמר לו מוסר בפקחותו, גם מעשיך עכשיו גרמו שהמהרש"א ישאר עם פה פתוח ומשיח יעמוד על רגל אחד. ואמר לו הכוונה, דבבכורות (דף ל"א ע"ב) איתא כל שאומרים דבר שמועה מפיו בעולם הזה שפתותיו דובכות בקבר, גם איתא באבות כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם, ואתה כשהתחלת לומר "המהרש"א אמר", פתח המהרש"א ז"ל פיו הקדוש, ומשיח כששמע שאומרים בשם אומרו הגביה רגלו לילך ולהביא הגאולה, אבל באמת כשהמהרש"א לא אמר כלל, דבר הזה, נשאר המהרש"א עם פה פתוח ומשיח נשאר עומד ברגל אחד, ע"כ דברי פי חכם חן.

*

ובנוגע להערה בדברי רש"י בזה"ל "מהיכ"ת שהתנא שכח שמו. אפשר שבכוונה לא הזכיר שמו בתחילה, וחזר והזכיר שמו כדי לאשמועין דצריך לומר דבר בשם אומרו, וצ"ע", לדעתי זה אינו קושיא, דאם היה זוכר הי' מזכירו תחילה. אבל ראה זה מצאתי לאחרונה במאמר "צצים ופרחים" (להגיד אברהם מייזעלס שליט"א ממאנטריאל, אב תשע"ח) שכתב וזה לשונו: דבר זה מובא בש"ס חמשה פעמים, חולין ק"ד ע"ב, ברכות מ"ג ע"ב, שבת ק"ג ע"א, כריתות כ"ג ע"א, גדה י"ט ע"א, וכן כדוגמתה בבבלי חולין קל"ז ע"א, ופלא שלא מצינו כדוגמתה בכל הש"ס בשום תנא אחר, ועוד לתמי' בלשון רש"י חולין ק"ד, שכ' ע"ז והתנא שכח ולא הזכיר שמו בתחילה וחזר והזכיר שמו.

וראיתי תירוץ נפלא בס' הנותן אמרי שפר, פ' תצוה, ובקיצור הדברים, כי הנה רבי יוסי (שבת דף ק"ח ע"א) ביקש יהא חלקי ממתני בדרך מצוה, וכן אירע שר"י נח נפשי' ונשפך דמו על יחוד השם כמבואר בגמ' מו"ק כ"ה ע"ב, ובגמ' ב"ק ס' ע"ב איתא כך מקובלני מבית דינו של שמואל הרמתי, כל המוסר עצמו למות על דברי תורה אין אומרים דבר הלכה משמו, ולכן כשנשנו הלכותיו בביהמ"ד השכיחו את לו שמו ושנאה כסתם משנה. ואולם בגמ' הזכירו את שמו לאמר, מאן תנא קמא רבי יוסי, והמעם כמבואר בגמ' חולין ק"ד ע"ב, כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם, ודפח"ח.

ובזה אצא ואומר שלום רב.

אלכסנדר אליעזר קנאפפלער

יום ג' שנכפל בו כי טוב לסדר למען ייטב לך והארבת ימים (כי תצא) תשע"ח לפ"ק

" הערת המעתיק: נראה עוד, כי המאמר דהאומר דבר בשם אומרו מיירי ממילי דעלמא, כמו שהיה אצל מרדכי ובגתן ותרש, משא"כ המאמר דשפתותיו דובכות בקבר, דמיירי רק מדברי תורה, דבעניני חול אין שום מעליותא שיהא שפתותיו דובכות בקבר. אמנם הרה"ק רבי יצחק מראדוויל זי"ע אמר (הובא בספר אור יצחק), שכל תלמיד חכם רוצה שילמדו אותו תורה שנגלה על ידו מהמקור העליון, ועל ידי זה יש לתלמיד חכם עליה בעולמות העליונים וזהו מ"ש (אבות ו, ו) כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה "לעולם", היינו לזה התלמיד חכם, עכ"ד.

בענין למה אין מברכין על מצות צדקה – הערה לגליון "תורת המעדנים"

אל מעלת כבוד עורך הגליון הנפלא והנהדר הנקוב בשם "תורת המעדנים" הי"ו.

הנה ראיתי בגליון לפרשת ראה דהאי שתא, שכתבתם בענין "מדוע אין מברכין על מצות צדקה כמו שמברכים לפני קיום כל מצוה?", והבאתם שמה שמונה תירוצים מפי ספרים וסופרים, ואעתיקן בקיצור נמרץ למען ירוץ הקורא:

א. י"א דבן נח מצווה במצות צדקה, וכל מצוה שהנכרי מצווה עליו אין מברכין (מנחות מב.).

ב. כיון דתלוי ביד אחרים, ושמא העני לא יקבל (שו"ת הרשב"א ח"א סי' י"ח).

ג. הברכה משום כוונה, וצדקה הוא מצוה בין אדם לחבירו, וא"צ כונה (בן המחבר כלי חמדה, בקו"א פר' תצא).

ד. המצטרך לאחרים הוא מין קללה, ולכן אין מברכין (תומים סי' צ"ד).

ה. כיון דאם נותן הצדקה לאדם שאינו הגון אינו יוצא ידי חובתו (הגהות מקור חסד לס' חסידים סי' ס"א).

ו. כדי שלא ידע זמן קבלתו, דעיקר ממעלות הצדקה שאינו יודע ממי קיבלה (שו"ת יד יצחק ח"א סי' קנ"ט).

ז. על מצוה שבין אדם לחבירו לא תקנו ברכה (כסף משנה פי"א מהל' ברכות ה"ב).

ח. דעד שיברך בכוונה ימות העני (ע"י מאור ושמש פר' פנחס).

עד כאן תוכן דברי שמונה התירוצים בקיצור נמרץ.

והנה גם אני בעניי כבר כתבתי בענין זה מלפני שנים רבות, ומהם שהם כתירוצים האמורים למעלה, ומהם שהם תירוצים חדשים, ואעתיק לפי סדר כתיבתי מאז:

למה אין מברכין ברכה על מצות צדקה, ואם היו אבותינו מברכים ברכה על אכילת המן, או לאו:

מצינו כתוב בתורה (שמות ט"ז, ל"ה) ובני ישראל אכלו את המן ארבעים שנה עד בואם אל ארץ נושבת את המן אכלו עד בואם אל קצה ארץ כנען וגו'.

כן כתוב בתורתנו הקדושה, אמנם מפסוק זה עדיין אינו נשמע, אם היו מברכים ברכה על אכילת המן, כדיון ברכת נהנין אשר נתחייבנו אנחנו בני ישראל לברך טרם כל מעימה, אכילה ושתיו, וכדברי חזו"ל (ברכות ל"ה ע"ב) דכל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה, כאילו גזול להקדוש ברוך הוא וכו', או לא ברכו עליו.

והנה בדבר הזה יש דיעות שונות, דבספה"ק בני יששכר (במאמרי השבתות מאמר ג) מביא בשם הרמ"ע מפאנו זצ"ל, שכן היו מברכין על המן במדבר, וברכתו היה, ברכת המוציא לחם מן השמים, כן הוא מביא בשמו, אבל הבנ"י זצ"ל בעצמו סובר, שלא היו מברכין כלל על המן, ועיי"ש טעמו ונימוקו בדבר.

והנה מובא בספרן של צדיקים, שפעם אחת שאלו את הגה"ק אדמו"ר רבי שלמה מבאבוב זי"ע הראשון, דמאחר שהקב"ה הוריד את המן לבני ישראל במדבר, וסיפק להם את כל צרכיהם ולא חסר להם שם כלום, אם כן האיך קיימו בני"י שם את מצות הצדקה. והשיב לו הגה"ק ואמר, שקיום מצות צדקה היה שם באופן כדלהלן: דהנה מבואר בדברי רז"ל, שאחד ממעלותיו של המן היה שבשעת אכילתו היו יכולים להרגיש עריבת טעם של כל מאכל ומאכל שהיו רוצים, והנה העני והאביון אשר כל ימיו השביע נפשו בלחם צר וחריבה, ולא הרגיש מעולם את עריבת טעם של מאכלי מעדנים וממתקים שאוכלים העשירים לשובע נפשם, נמצא שמאחר שחיכו לא טעם מעולם ממאכלים האלה, ולא הרגיש אף פעם עריבת

מעמם, על כן הוא לא היה יודע לכוון ולהרגיש את מעמם גם בשעת אכילת המן, כי מעולם לא הורגל בכאלה. מה שאינו כן איש העשיר, אשר מחמת רוב עשרו וגדולתו כן ה' רגיל לאכול כל מיני משמנים ומעדנים, ועי"ז כן היה יכול לכוון את עריבת מעמם, לכן היה מרגישם גם באוכלו את המן, והיה העשיר הזה מזמין את העני אל ביתו ולאכול על שולחנו, ושם היה מעם המן מעולה מאוד, ועפ"י מחשבתו של בעל הבית, ועי"ז מעם העני ממאכלי המן של העשיר, היה גם הוא מרגיש כמו העשיר את עריבת מעמם של מאכלים מעדנים, ובוזה ה' יכולים בני"י לקיים את מצות הצדקה גם במדבר ארבעים שנה, עכתו"ד ודפח"ח וש"י.

נמצא לפי הנ"ל שהצדקה הראשונה שקיימו בני ישראל היה על ידי המן שירד להם במדבר וכנו"ל, ולפי דברי הסוברים שלא היו מברכין כלל על המן, אם כן שפיר מובן למה אין מברכין ברכה על מצות צדקה, דמאחר שבפעם הראשונה לא ברכו עליו מחמת מעם הנ"ל, אם כן שוב לא מברכין עוד כלל, ודו"ק. [וזה נוסף לכמה וכמה וטעמים שמוכא למה לא מברכין בנתינת צדקה].

*

וכעת נ"ל עוד מעם חדש למה אין מברכין על מצות צדקה, עפ"י"מ שכתב לי הרב הגאון ר"י ליברמאן שליט"א (ר"י כולל שומרי החומות ורב דקהל סאדיגורא, בעמח"ס שו"ת משנת יוסף), דבר נאה ומתקבל לתרץ הקושיא הנ"ל איך נתנו בני"י צדקה בהיותם במדבר, ות"י עפ"י"ד חינוך (מ' תע"ט) שגמ"ח בכלל הצדקה "להשלים רצון הנבראים כאשר תשיג ידינו" וכל המהנה את חבירו בממון או במאכל או בשאר צרכיו "או אפילו דברים טובים, דברי נחומים, בכלל מצות צדקה הוא" ושכרו הרבה מאוד, ויכנסו דברי באזניך כי טובים המה עכ"ד עיי"ש.

ומקור לדברי החינוך הוא מאבות דר' נתן (פ"ג ה"ד) והוי מקבל כל אדם בספר פנים יפות, שאם נתן כל מתנות שבעולם ופניו זועמות, כאילו לא נתן כלום, אבל המקבל חבירו בסבר פנים יפות אפי' לא נתן כלום, כאילו נתן כל מתנות טובות שבעולם, ע"כ בקיצור.

ועפ"י"י"ל דקיימו בני"י במדבר מצות צדקה ע"י שקבלו אחד את חבירו בסבר פנים יפות, עכתו"ד ודפח"ח.

וממילא אתי שפיר למה אין מברכים על מצות צדקה, כיון שבפעם הראשון שקיימו בני"י מצות צדקה לא היו יכולים לברך עליו, כי על אופן נתינת צדקה כנ"ל לא שייך לברך כמוכנ, ע"כ שוב לא מברכין עליו כלל, ודו"ק.

עוד כמה טעמים למה אין מברכין על מצות צדקה

א) תלמיד חכם אחד עוררני, על מה שכתבנו בענין למה אין מברכין על מצות צדקה, שיש ליישב באופן אחר, שאם היו צריכין לברך על מצות צדקה, אזי היה הנותן צדקה עושה הכנה, ומי שהוא חסיד היה הולך למקוה וחובש אבנט כדי לעשות הברכה בדחילו ורחימו, וחז"ל לא רצו שיעשו שום שהייה במצוה רבה כזו, רק יתנו הצדקה תיכף ומיד.

ונראה לי להוסיף על דבריו, מדברי הגמ' על נחום איש גמזו, וזה לשון הגמ' (תענית כא.) אמרו עליו על נחום איש גם זו שהיה סומא משתי עיניו גדם משתי ידיו קיטע משתי רגליו וכל גופו מלא שחין וכו', אמרו לו תלמידיו רבי וכי מאחר שצדיק גמור אתה למה עלתה לך כך, אמר להם בניי אני גרמתי לעצמי, שפעם אחת הייתי מהלך בדרך לבית חמי, והיה עמי משוי שלשה חמורים, אחד של מאכל, ואחד של משתה, ואחד של מיני מגדים, בא עני אחד ועמד לי בדרך ואמר לי רבי פרנסנו, אמרתי לו המתן עד שאפרוק מן החמור, לא הספקתי לפרוק מן החמור עד שיצתה נשמתו, הלכתי ונפלתי על פניו ואמרתי, עיני שלא חסו על עיניך יסומו, ידיי שלא חסו על ידיך יתגדמו, רגלי שלא חסו על רגליך יתקטעו, ולא נתקררה דעתי עד שאמרתי כל גופי יהא מלא שחין, אמרו לו אוי לנו שראינוך בכך, אמר להם אוי לי אם לא ראיתוני בכך, עכ"ד הגמ' הנוגע לעניינינו. הרי לך מה יכול לקרות עם שוהין במצות צדקה, ולכן חשו חז"ל שלא יקרה כן, ולא תיקנו ברכה על מצות צדקה.

ב) הרה"ק מצאנו ז"ע כשעשה פעם אחת איזה ענין לגדור גדר ולעמוד בפרץ להעמיד הדת על תלה, ורשע אחד שהיה גברא דלא ציית דינא, הוזהר ברבים שילך וימסור אותו בפני השלטונות, על מה שעשה נגד חוקי המדינה. ובני ביתו של הדברי חיים והמקורבים פחדו פן יתנו אותו בכלא, התבטא אז הרה"ק מצאנו ז"ע ואמר: איך האב נישט קיין מורא פאר סטאראסמאוווע, כ'האב נישט קיין מורא פארץ בירגערמייסטער, כ'האב נישט קיין מורא פארץ שטאטהאלטער פון לעמבערג, כ'האב נישט קיין מורא פארן קיסר פון וויען, עטץ ווייסט פאר וועמען איך האב מורא, פאר א קרעכץ פון אן ארימאן, דוד המלך זאגט אין תהלים (קט, יא) **כִּי יַעֲמֹד לְיָמַי אֲבִיוֹן, שֶׁהִקְבִּי'ה מִגֵּן בַּעַד הָעֵנִי וְשׁוֹמֵעַ צַעֲקָתוֹ, ע"כ.**

הרי לך עד כמה יש להיזהר מאנחה של עני ואביון, ולכן אף באופן שאינו בנגד פיקוח נפש להעני, מכל מקום כיון שיתכן שיוציא העני אנחה על שהנותן צדקה הוא 'פרומער' על השבונו ומאריך בברכתו, לכן תיקנו חז"ל שאין מברכין על מצות צדקה.

ג) עוד טעם יש לומר, דהנה עומדים אנו שלשים יום קודם החג, כלומר יום טוב פסח, אשר בליל התקדש חג יש מצוה מיוחדת לספר ביציאת מצרים, אבל אין מברכין על מצוה זו, ואחד מן הטעמים שאין מברכין על מצות סיפור יציאת מצרים, איתא במפרשים מפני שהוא מצוה שאין לו קצבה, ואינו יוצא ידי חובתו עד שתחטפנו שינה, ולכן לא שייך לברך עליו, כי מי יאמר זכיתי לבי ויצאתי ידי חובתי. וכן כתב במנחת חינוך, דאין מברכין על מצות סיפור יציאת מצרים מפני שהיא מצוה של זכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך, ונוהגת בכל עת וזמן, לפיכך אין שייך לומר עליו ברכה". וכן הוא אצל מצות צדקה, דכתיב (דברים טו, י) נתון תתן, ודרשו חז"ל (בספרי, והובא ברש"י על אתר) אפילו מאה פעמים, ומרן הדברי חיים מצאנו ז"ע ביאר הטעם דאולי על ידי כך יתן פעם אחת צדקה לאמיתו, ולכן צריכים תמיד ליתן וליתן, ובכך אתי שפיר דאי אפשר לברך על זה, דשמוא לא יצא ידי חובתו".

ד) מתאמרא בשם הבעל התניא זצ"ל זיעועכ"א, שלכן אין מברכין על מצות צדקה, מפני שהמצוה גדולה כל כך, שכשהולך ליתן הצדקה, כבר נעשה כל התיקונים בעולמות העליונים, ותו לא שייך לברך עליו, וכמו אצל המן שכתבו המפרשים דכיון שבא משמים לא היה צריכים עוד לתקן תיקונים ולהעלות הניצוצות הקדושים, ולכן לא בירכו עליו ונ"ע בגליון "דמשק אליעזר" גליון מ"ז עמ' ג' ואילך].

ה) בגמרא (חגיגה ה.) מאי אם טוב ואם רע אמרי דבי רבי ינאי זה הנותן צדקה לעני בפרהסיא, כי הא דרבי ינאי חזייה ליהוא גברא דקא יהיב זוזא לעני בפרהסיא, אמר ליה מוטב דלא יהבת ליה מהשתא דיהבת ליה וכספתיה [פירוש, דר' ינאי ראה לאיש אחד שנתן זוז לעני בפרהסיא, אמר לו שיותר טוב אם לא הייתי נותנו, מעכשיו שנתת לו וביישתו]. ולכן אם

" ובספרי "אבן יקרה" פירשתי על פי דבריו דברי בעל הגדה הנ"ל שאמר מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים, ואם תמצא לומר דאם כן למה אין אנו מברכין עליו ברכה בשם ומלכות, על זה הוא משיב, דכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח, כלומר דסיפור יציאת מצרים הוא מצוה תמידית שאינה תלויה בזמן, ואין לה שיעור וקצבה, ולא כמו שאר מצות אחרות, שיש להן זמן וקצבה, ולפיכך אין מברכין עליו אשר קדשנו במצותיו וצונו וכו'. ולפי זה שוב לא יקשה כפל הלשון, ולא הויך כדברים המיותרין.

" וכן אצל מצות כיבוד אב ואם, מבואר ג"כ שאין מברכין עליו, וגם שם נתנו המפרשים טעם הזה מפני שאין לו קצבה, וכמבואר בגמ' קידושין (לא): ש'כמעט אי אפשר לצאת ידי מצות כיבוד אב ואם בשלימותו, וכמסופר שם על ר' טרפון, דהוה ליה ההיא אמא דכל אימת דהות בעיא למיסק לפוריא גחין וסליק לה, וכל אימת דהות נחית נחתת עלויה, אתא וקא משתבח בי מדרשא, אמרי ליה עדיין לא הגעת לחצי כיבוד, כלום זרקה ארנקי בפניך לים ולא הכלמתה. רב יוסף כי הוה שמע קל כרעא דאמיה, אמר איקום מקמי שכינה דאתיא. אמר רבי יוחנן "אשרי מי שלא חמאן", עכ"ד הגמ' [פירוש, ר' טרפון היה לו אם, שבכל פעם שהיתה רצית לעלות למטתה, היה כופף את עצמו ועולה עליו, וכל פעם שהיתה רוצית לירד מן המטה היתה יורדת עליו, ובאתה להשתבח בבית המדרש בבנה, אמרו לו חכמים (לר' טרפון) עדיין לא הגעת לחציו של מצות כיבוד אם, וכי כלום זרקה ארנקי של מעות בפניך לים ולא ביישתה. רב יוסף כששמע קול רגלי אמו, אמר אעמוד בפני השכינה שבאה. אמר ר' יוחנן, אשרי מי שלא ראה את הוריו]. ולכן לא תיקנו ברכה על זה.

הנותן צדקה היה הולך לביתו של עני, ומברך ברכה בדחילו ורחימו, עד שכולם היו שומעים הברכה הנלהבה, ומי שהוא יותר ירא וחרד, עוד היה מאסף מנין שלם כדי לענות אמן על ברכתו, ובוה הרי היה מבייש את העני, ולכן לא תיקנו ברכה על מצות צדקה, דיותר טוב ליתן המעות בסתר, וכגון מאחורי הדלת, שאף לא ידע העני מי נתן לו הצדקה. ובכן כיון שראו חז"ל בעיניהם הק' שיהיו אנשים שיכולים לבא לידי מכשול לבייש את העני, ולא מפני רוע לבבם, רק אדרבה מפני היראת שמים שלהם, ולכן לא תיקנו ברכה על זה.

והרבה נשארו בקולמוס בענין גודל מעלת הצדקה, ועוד חזון למועד.

והנני בזה בכרכה שתזכו להמשיך בויכוי הרבים להגדיל תורה ולהאדירה עוד רבות בשנים כאוות נפשך.

אלכסנדר אליעזר קנאפפלער

יום ד' לסדר שופטים ושופרים תתן לך תשע"ח לפ"ק

מכתבים למערכת

אל מע"כ הרב קנאפפלער שליט"א

יישר כוח על המכתבים המחכימים.

בענין הנושא 'טבילה במקוה' אנו מלקטים במאמרינו מדברי רבוה"ק מבעלזא זי"ע.

ראה מש"כ בספרי החדש 'הליכות הצדיקים' חלק ששי שיו"ל זה עתה, ובו הארכנו באריכות כל עניני טבילה אצל רבוה"ק מבעלזא זי"ע, ושם גם כתבנו אודות הקפידא בבעלזא שלא לילך לשוער (מקלחת) אחר הטבילה, גם כתבנו שם אודות כך שנמנעו מלהשתמש בזי"ף.

ובענין מש"כ מע"כ השכמת הבוקר בצפרא דשבתא, ראה ג"כ בספר הנ"ל כל הסדר שהיה בבעלזא אצל היושבים בצפרא דשבתא.

עוד ראיתי מה שכתב מע"כ אודות המאמר של מרן מהר"ש מבעלזא זי"ע על ביאת המשיח בערבי שבת ויו"ט והגירסאות בזה, ראה מה שהארכתי בזה בספרי 'לקט שפתי קודש' לחג הפסח חלק ראשון, כל המקורות והגירסאות לד"ת זה.

בהצלחה רבה

שלמה יעקב רינגל

אשדוד יע"א

בענין חטא מי מריבה ובענין שתיית הבהמה

אל מעלת כבוד הרב העורך של הגליון הנפלא "מעדני אשר" הי"ו.

ראיתי בגליון לפרשת חוקת תשע"ח, שהקשיתם בשם החתם סופר "איך נכשל משה רבינו בחטא מי מריבה, הרי כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו?", והבאתם ג' תירוצים בדבר.

והנה גם בגליון לפרשת ויקרא דהאי שתא, הבאתם קושיא כעין זה בשם הפנים יפות, "מדוע אמרו חז"ל אשרי הדור שהנשיא מביא קרבן, הרי כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו?" והובא שם תירוץ, ועוד כמה תירוצים נוספים מפי ספרים וסופרים. ואז (ביום ג' לסדר צו) ערכתני ליישב בעוד כמה אופנים, וזכרון אחד עולה לכאן ולכאן.

² וז"ל שם: אל מעלת כבוד עורכי הגליון הנפלא הנקרא בשם "מעדני אשר" הע"י.

ראשית דברי אפתח בהודעותא, על שלימות הגליון המופיע מדי שבוע בשבוע בדברים יקרים וערכים לשומעיהם, אשרי לכם ואשרי חלקכם, שהנכם "מזכים את הרבים" באופן נפלא, ולא יבוא חטא לידכם מעתה ועד עולם. ועל של עתה באתי, דהנה ראיתי בגליון לפרשת ויקרא תשע"ח, שהובא קושיית הפנים יפות מדוע אמרו חז"ל אשרי הדור שהנשיא מביא קרבן, הרי כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו? והובא שם תירוץ, ועוד כמה תירוצים נוספים מפי ספרים וסופרים. והנה נראה לענ"ד ליישב בעוד שתי אופנים, וזה החלי, בעזר צורי וגואלי:

[א] י"ל בהקדם דלכאורה קשה והלא כל איש יש לו בחירה, ונמצא שמי שמזכה את הרבים שוב נבצר ממנו הבחירה על השוגג, אלא י"ל דרק בשוגג גמור הוא דאמרינן דאין חטא בא על ידו, כיון שהוא מבלי אשמתו כלל, וכעין שפירש רש"י במס' יומא (דף פז.) "אין חטא בא על ידו" הקב"ה מדחה מפניו את העבירה שלא תבא לידו, עכ"ל. אבל שוגג כזה שהוא קרוב למזיד, בזה שוב אין לו ההבטחה שאין חטא בא לידו, דהו"ל להיזהר בעצמו, וכיון שנתרשל שוב אין לו השמירה מן השמים, ויכול לבוא חטא על ידו.

[ב] ועוד יש לומר בדרך אגדה, על פי מה דאמרא משמיה דהרמב"ם, שאחד שאל ממנו שבשנה זו לא עבר על שום עבירות, וא"כ איך יכול להתוודות ביום הכיפורים ולומר "על חטא שחטאנו", והשיב לו הרמב"ם, שאם היה יודע גדלות השי"ת באמת, אז היה מתאמץ יותר בעבודת השי"ת ביותר שלימות ויותר תמימות, וכל רגע שאינו עושה כדבעי מפני שאינו מכיר גדלות הבורא, הרי הוא נקרא חוטא. נמצא שלפי הרמב"ם שייך חטא אף באנשים גדולים, וא"כ יש לומר דגם במזכה את הרבים שייך חטאים כאלו (הגם שאין מביאים קרבן ע"ז, ואין משיבין וכו').

ואגב יצויין כי דברי בעל ההפלא"ה הובאו ג"כ בספר ויואל משה (מאמר ג' שבועות סו"ס ק"ג), ואח"כ כתב וז"ל: ומבואר בזה בהפלאה שסמיות עינים של המנהיגים שלא להכיר האמת היא בא מאשמת העם שנענשים בכך לסמות עיני המנהיגים. וברש"י ז"ל שם בבבא קמא דף נ"ב ע"א על אומרם עביד לנגדא סמותא פירש וזה לשונו לעז המושכת מנקר עיניה ונכשלת ונופלת בבורות והעדר אחריה, כך כשהמקום נפרע משונאי ישראל ממנה להם פרנסים שאינן מהוגנים, עכ"ל. ובעונותינו הרבים תרווייהו איתנהו, שעל ידי עון הדור נתמנים הרבה פרנסים שאינם מהוגנים אבל גם הכשרים והמהוגנים באים לידי סמיות עינים. והלשון עביד לנגדא סמותא משמע גם כן כדברי הפלאה שנענשין בסמיות עינים אף שאינו מתכוין להרע. וכן בתחלת לשון רש"י ז"ל שכתב מנקר עיניה משמע גם כן כעין זה. ומה שמסיים אחר כך פרנסים שאינם מהוגנים, יש לומר שבביל שתרווייהו איתנהו כמו שנתבאר למעלה, עכ"ל.

ושוב כתב עוד (שם בס' קנ"א) וז"ל: ויותר מזה ראיתי אחר כך בנזר הקודש (בראשית רבה פרשה ס' סימן י') דאף במידי דאכילה שאין הקדוש ברוך הוא מביא לצדיקים תקלה על ידן כמו שכתבו התוספות (חולין ה: ד"ה צדיקים), ואף על פי כן הובא שם (בבראשית רבה) עובדא בר' ירמיה ור' זירא דאיתאכלון תאנים בטיבלייהו, ואמרו על זה אם קדמאי כמלאכין וכו' אף לא כחמורו דרבי פנחס בן יאיר, והובא זה שם בתוספות. ותמהו כולם דאיך אפשר באמוראים הקדושים שנכשלו במידי דאכילה. ועיין ביפה תואר מה שתירץ בזה. והנזר הקודש כתב דכיון שנתמעטו הדורות לית אנן כחמורו דרבי פנחס בן יאיר, דאף על פי שבוודאי נמצא גם בדורות אחרונים בני אדם גדולים מאוד במעלה, מכל מקום באשר אין דורם זכאי גם הם יורדין ממדרגתן כהא דאמרינן (בפרק ג' דתענית כד:) מה יעשו גדולי הדור שאין דורם דומה יפה, עכ"ל ועי"ש.

הנה אמר זה על דורם של האמוראים חכמי הש"ס, ואנן מה נענין אבתריה. ואף שבוודאי היו גם בדורות האחרונים צדיקים גדולים שהקדוש ברוך הוא היה שומרם מכל מכשול, אבל לפעמים עון הדור גורם, בפרט במה שתלוי בהנהגת הדור, דרכיהם ומעשיהם של בני

*

ועוד הקשיתם בשם הספר חסידים (סימן תקל"א) בפסוק (במדבר כ, ה) והשקית את העדה ואת בעירם, יש להקשות: מהא דאיתא בגמ' (ברכות מ. גימין סב.) דא"ר יהודה אמר רב, אסור לאדם שיאכל קודם שיתן מאכל לבהמתו שנאמר (דברים י"א) ונתתי עשב בשדך לבהמתך והדר ואכלת ושבעת. וגם בזה הבאתם חמשה תירוצים נפלאים, והבאתם דברי הכלי חמדה שתמה על כמה אחרונים שלא ראו דברי הס' חסידים בפנים, רק מה שהועתק במג"א, ואמרת להעתיק מה שכתבתי בענין זה מלפני שנים רבות בספרי אבן יקרה עה"ת, וזה לשוני שם:

ותאמר אליו גם אתה שתה וגם לגמליך אשקה וגו'. כתב בס' חסידים (סימן תקל"א) וז"ל: לענין צמאון אדם ובהמה, יתנו לאדם תחילה ואח"כ לבהמה דכתיב (בראשית כד, מו) ותאמר אליו גם אתה שתה, ואח"כ גם לגמליך אשקה ואשת, וגם הגמלים השקתה, וכתיב (במדבר כ, ה) והשקות את העדה ואת בעירם, את העדה תחילה ואח"כ את בעירם. אבל באכילה הבהמה קודמת דכתיב (בראשית כד, לב) ויתן תבן ומספוא לגמלים, ואח"כ ויישם לפניו לאכול, וכתיב (דברים י"א, טו) ונתתי עשב בשדך לבהמתך, וכתיב ואכלת ושבעת וכו' עכ"ל. ואיתא (ברכות מ.) שאסור לאדם שיאכל קודם שיתן מאכל לבהמתו. והובאו הדברים במג"א (סי' קס"ז סק"י) עיי"ש. והקשה בס' כלי חמדה (פר' חיי אות ד'), דלפי מ"ד (שבועות כב; וירושלמי יומא פ"ח ה"ג) דשתי' הוי בכלל אכילה מה ראי' לדבר, ואיך נוכל לחלק בין שתי' לאכילה. ומשני דיש ב' מיני שתי', יש השותה מים לצמאון להחיות נפשו, ויש ששותה מים אחר סעודתו וגמר אכילתו כדי לשרות המאכל בתוך בני מעיו, ושתי' כזו הוי בכלל אכילה, ושתיית בהמתו קודמת לשתייתו, משא"כ השותה מים לצמאון, והמה כמים קרים על נפש עיפה, הרי שתייתו זה קודמת לשתיית בהמתו. וי"ל דאיך למדינן ממעשה רבקה דלגבי שתי' האדם קודם לבהמה, אולי אמרה כן מחמת שסברה כפי מ"ד שתי' לא הוי בכלל אכילה, משא"כ אנן נוכל לסבור כפי מ"ד שתי' הוי כן בכלל אכילה, ושוב יש לה לבהמה דין קדימה תמידי, וצ"ע. וכבר הארכתי בדברי הכלי חמדה, בענין לצאת ידי חובת משלוח מנות ע"י מים או שאר משקין, ואכמ"ל.

ואסיים בזה בכרכה שיוכה מעלת כבודו עוד רבות בשנים לזכות את הרבים ולהגדיל תורה ולהאדירה כאוות נפשו.

אלכסנדר אליעזר קנאפפלער

יום ג' פנחס תשע"ח לפ"ק

הדור משפיעים הרבה על המנהיגים, כמו שהבאתי לעיל מדברי חכמינו ז"ל שזה עונש הדור, ואין להאריך בזה שכבר העידו חז"ל (סנהדרין צז.) על מצב ההנהגה שבדור האחרון עיקבא דמשיחא, עכ"ל.

ובאמת מן התימא על שלא הביא שכן מבואר גם בדברי התרומת הדשן (ח"א סימן מ"ג) שכתב וז"ל: [דהרי"ן] "אפי' על דורות חכמי התלמוד" איתא בתוס' התם באותה שיטה, ומייתי מבראשית רבה דר' ירמיה שדר לר' זירא, כלכלה דפרי, וקאמר התם דבין דין ובין דין איתאכל פרי בטבליהו. ומהך עובדא קאמר במס' שקלים (ירושלמי שקלים דף יג ע"ב) דאמר ר' זירא אם הראשונים כבני אנשים, אנו כבני חמורים, ולא כחמורו דר' פנחס בן יאיר ע"כ. "אלמא דאפי' בימי ר' זירא אירע תקלה לצדיקים, כש"כ אנו בדורותינו יתמי דיתמי". ועוד הוכיחו שם התוס' וכן בפ"ק דשבת (דף יב ע"ב ד"ה ר"ג, וגיטין דף ז ע"א ד"ה השתא) דדוקא במידי דאכילה, אמרינן אין הקדוש ברוך הוא מביא תקלה לצדיקים על ידם, אבל שאר איסורים, אף על פי שהוא עושה האיסור בידו, כמו רבי ישמעאל שקרא והטה, אפשר שיארע תקלה בזאת לצדיקים. וא"כ אם היה רואה לרבו שרוצה לעשות האיסור, במידי דלאו ע"י אכילה, צריך להפרישו, "אפי' אם היו מדמים דורותינו לדורות הראשונים", לפי מאי דכתבינן לעיל, דרבי זירא סמך אהא דהשתא בהמתן של צדיקים כו', ולכך לא מיחה בר' אסי עכ"ל.

ובזה אסיים ואומר שלום רב, ותזכו להמשיך בעבודת הק' להגדיל תורה ולהאדירה עוד רבות בשנים, כאוות נפשיכם הטוב, וכנפש ידידכם

אלכסנדר אליעזר קנאפפלער

יום ג' שנכפל בו כי טוב לסדר צו את אהרן, אין צו אלא זירון מיד ולדורות, שנת תשע"ח לפ"ק

הערה לגליון "בעולמה של חסידות"

אל מעלת כבוד עורך הגליון 'בעולמה של חסידות', שע"י ארגון לימוד התניא.

הנה ראיתי הגליון הראשון שיצא לאור על ידיכם, ונהניתי מאוד, ובעמוד ב' ראיתי במדור 'א חסידישע מעשה', שהבאתם סיפור נפלא בענין איך יכול להיות שמשנה רבינו היה עניו מכל אדם, אחר שהקב"ה דיבר אתו פה אל פה וכו'.

והנני להעתיק בזה מה שכתבתי מלפנים שנים רבות בספרי אבן יקרה עה"ת, בזה הלשון: ויקרא אל משה וידבר ה' אליו וגו' הנה כבר עמדו המפרשים על מה שנכתב האל"ף זעירא בויקרא וכ"א נותן טעם לשבח כפי דרכו בקודש נאדר, ואענה גם אני את חלקי בהקדם מה שאחכו"ל (אבות א יב) הלל ושמאי קבלו מהם הלל אומר הוי מתלמידיו של אהרן אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה, וכתב שם הברטנורא וז"ל: פירשו באבות דר"נ כיצד היה אהרן אוהב שלום ורודף שלום, כשהיה רואה בני אדם מתקומטין היה הולך לכל אחד מהם שלא מדעת חבירו ואומר לו ראה איך חבירך מתחרט, ומכה את עצמו על שחטא לך, והוא אמר לי שאבוא אליך שתמחול לי, ובתוך כך כשהיה פוגעין זה בזה היה מנשקין זה את זה, וכיצד היה מקרב את הבריות לתורה, כשהיה יודע באדם שעבר עבירה היה מתחבר עמו ומראה לו פנים צהובות, והיה אותו אדם מתבייש דאילו היה צדיק זה יודע מעשי הרעים כמה היה מתרחק ממני, ומתוך כך היה חוזר למוטב, והוא שהנביא מעיד עליו בשלום ובמישור הלך אתי ורבים השיב מעון וגו'.

והנה בריש מסכת אבות מתחלת משה קיבל תורה מסיני וכו' ואיתא בספה"ק לבאר דלכאורה הול"ל משה קיבל תורה מסיני ולא מסיני, אמנם הכוונה דהאיש משה היה עניו מכל האדם אשר על פני האדמה ועי"ז זכה שתנתן התורה על ידו, ומידת העניויות למד א"ע מסיני, שהיה קטן שבהרים ועי"ז זכה שינתן התורה עליו, וז"ש משה קיבל תורה, ע"י שלמד עניויות מסיני והבן.

ונקדים עוד מה שאמרז"ל (פסחים נו: כריתות כח.) דמשה ואהרן היו שקולים כאחד, ונמצא דגם במשה היתה מידה זו להראות פנים צהובים לכ"א ולהביאו עי"ז להרהור תשובה. והנה מכיון שהיה משה עניו מאד, על כן בכל פעם שהשי"ת התקרב אליו וקרא לו היה חושש וחושב שהקב"ה מראה לו פנים צהובים ג"כ ממעם הנ"ל כדי שעי"ז ישוב בתשובה ויתחרט על מעשיו, ולפיכך בכל פעם כשקרא לו השי"ת נעשה בעיני עצמו שפל וקטן ביותר.

וזה אפ"ל הכוונה באל"ף זעירא, דבכל פעם שקרא אליו השי"ת, אז דוקא בעת הקריאה נעשה שפל וקטן בעיני עצמו, וחשב שעדיין לא השיג בעבודתו כלום, ואף לא הגיע להאל"ף, ולא רק לאלף סתם אלא אפילו לא לאלף זעירא לא הגיע עדיין, וע"כ קורא לו השי"ת, כדי שעי"ז ישוב בתשובה, וכמו שאהרן עשה ככה עם החוטאים בישראל.

ובזה יובן ג"כ כוונת רש"י דקריאה הוא לשון של חיבה, דבאמת מה שקרא השי"ת אליו והתקרב לו, לא היה מטעם שחשב משה מצד ענותנותו, אלא היה ענין של חיבה וקירבות לצד מעלתו הגדולה של משה בחיר הנביאים, והבן.

ועוד כתבתי שם, בזה הלשון: והנה ריש מסכת אבות מתחלת במשה קבל תורה מסיני וכו', ומקשין העולם דמאחר שהאיש משה הי' עניו מכל אדם על פני האדמה, א"כ איך החזיק עצמו לכדאי והגון וראוי להיות האיש אשר יקבל את התורה מסיני. ומתרצים דפשט הולך במשנה הנ"ל, כן משה קבל תורה, ואם תקשה ע"ז הא"י ולמה, התירוץ היא מסיני, היינו שהתבונן עצמו ולקח לזה לדוגמה ולראי' את הר סיני, דמה הר סיני לא בחר בו הקב"ה אלא בשביל שהוא הקטן והזעיר שבהרים, על כן לא בחר הקב"ה בשום אדם שיקבל ממנו את התורה, כי אם בו דוקא, מחמת שהוא הקטן והזעיר מכל אדם, ע"כ.

*

גם נהייתי מאוד מעמוד האחרון, ששם נקבצו ובאו דברי גדולי הצדיקים על לימוד ספר התניא, מתלמידי הרה"ק ר' אלימלך לזענסק זי"ע ועכ"א. אך אחת שאלתי אותה אבקש לבאר, אם לימוד הספר ראוי לכל אחד ואחד, כקטנים כגדולים, ולכל תכונות הנפש, או שהוא רק לסוג מסויים, כי שמעתי מלפני שנים רבות שבהקדמת ספר התניא כתוב לאמר: אך בודעי ומכירי קאמינא, הם כל אחד ואחד מאנ"ש שבמדינותינו וסמוכות שלה, אשר היה הדבור של חיבה מצוי בינינו וגילו לפני כל תעלומות לבם ומוחם בעבודת ה' התלויה בלב, אליהם תמוך מלתי ולשוני עט סופר בקונטרסים אלו הנקראים בשם לקוטי אמרים, עכ"ל. וא"כ יש לעיין מהו הגדר, למו מסוגל ספר התניא, ולמי מסוגל ספרים אחרים, וגם מהו קנה המדה למדוד עצמו לאיזה ספר מסוגל לפי תכונת נפשו. ואקוה שתמלא את בקשתי, ובקשת הרבה יראים ושלמים חסידים ואנשי מעשה, שנפשם אוותה למצוא ספר המועיל לפי תכונת נפשם.

*

ובזה אצא ואומר שלום רב, ובברכת הדיוט שתזכו להגדיל תורה ולהאדירה, ולזכות את הרבים עוד רבות בשנים, דשנים ורעננים, עדי נוכח במהרה לישועתן ושמחתן ונחמתן של כל ישראל, בביאת משיח צדקינו, בהתגלות כבוד שמים עלינו, במהרה בימינו אמן ואמן.

אלכסנדר אליעזר קנאפפלער

תמוז תשע"ח לפ"ק

מכתבים למערכת

בס"ד

שלום וברכה לכבוד ספרא דמלכא היקר מאוד!

שלחתי כעת בגמב'ז מייל את כל הקבצים של קובץ גליונות מריח ניחוח ואשלח בס"ד עוד בהמשך.

אשמח מאוד אם תדברו עם הרה"ג אלכסנדר אליעזר קנאפפלער שליט"א שיכתוב לי הערות והארות והוספות על מה ששלחתי זה ישמח אותי מאוד ויחזק אותי מאוד במלאכת הכתיבה. כמו כן אשמח מאוד אם יוכל לכתוב מכתב ברכה והסכמה על ספרי.

תודה רבה על הכל ותודה רבה שאתם מזכים אותי להתעסק בקדשים.

בברכת התורה ולומדיה

רן יוסף היים מסעוד אביחצירא

מח"ס מריח ניחוח - עפולה

נ"ב נא להודיעני שהגיעו כל הקבצים ליעדם.

מענת המערכת: הקובצים הגיעו, ואמסור מכתבו כמות שהוא לכבוד הרב שליט"א, ובוודאי שיכתוב הערות והארות להגדיל תורה ולהאדירה.

וגם אני אסיים בברכת הדיוט שתזכו להמשיך בעבודת הק' בהפצת תורה ויראה לאחינו בני ישראל מכל החוגים והערות.

הצלחה וברכה וסייעתא דשמיא בכל הענינים.

בקשה דחופה מאוד מאוד

למרון הגה"צ רבי אלכסנדר אליעזר שליט"א

הנה מרון הגאון האדיר רבי חיים ישעיה קניג זיע"א, בעל "חוקי חיים" זצוקלה"ה, עלה בסערה השמימה, לפני כמה שנים, והנה השאיר שו"ת חוקי חיים ח' חלקים נפלאים ואדירים, שכת"ר שליט"א זכה ויש לו שם הרבה תשובות יפות מאד.

והנה אין כל אלו החלקים באוצר החכמה, וזה הפסד גדול מאד לנשמת מרון רבינו זיע"א, שיכולים רבים ללמוד בשו"ת שלו, ולצטט דבריו היקרים על ידי חיפוש באוצר החכמה, ואם יהיה באוצר החכמה הספרים זה יהיה עילוי נשמה אדיר מאד, שבוודאי גמליץ טוב בעדנו לטובה ולברכה כל הימים, אמן כן יהיה רצון.

לכן בבקשה נחוצה מאד עוד היום שתשיגו מהמשפחה בדחיפות מאד מאד, העתק מהספרים במחשב, ותשלחו לי במייל, ואעביר מיד לאחראי של אוצר החכמה.

כי בעוד כמה ימים הם סוגרים העידכון החדש שלהם, וחבל על כל רגע

אם אין למשפחה במחשב, נא לשלוח לי סט מודפס שו"ת חוקי חיים ח' חלקים

לכתובת גמליאל רבינוביץ, ת.ד. 539 בני ברק

ואני יעביר לכם בס"ד הסט לזיכוי רבנות אלפי ישראל

כמובן שכדאי גם לצרף חוקי חיים על התורה שיש שם גם דברים נפלאים כדרכו בקודש, ואשלח להם בס"ד

בברכת כהנים באהבה כעתירת

גמליאל הכהן רבינוביץ

מח"ס "גם אני אודך", ו"פרדס יוסף החדש" על המועדים.

להגה"צ ציס"ע רבי אלכסנדר אליעזר קנאפפלער שליט"א

שמחתי מאד על התשובה, רק מקווה שבאמת יגיעו הספרים לאוצר החכמה בקרוב ממש לזיכוי רבנות אלפי ישראל

וזכות מרון בעל חוקי חיים יגן עלינו לנצח בשורות טובות

בברכת כהנים באהבה כעתירת

גמליאל הכהן רבינוביץ

מח"ס "גם אני אודך", ו"פרדס יוסף החדש" על המועדים.

דרשה בענינים העומדים על הפרק מאת

הרה"ג רבי יוסף יצחק ראזענפעלד שליט"א

חבר הביד"צ "שבט הלוי" מאנסי

ומח"ס "הפרשת חלה", "הדלקת הנר", ושאר"ס השונים - מאנסי ניו יארק

בעזרת השי"ת אדון כל

ברשות הרבנים הגאונים שליט"א ברשות כל הקהל הקדוש, וואס זענען זיך צוזאמגעקומען צו הערן דעם דבר ה'. קודם וויל איך באדאנקען די צוויי פריערדיגע דרשנים, וואס האבן שוין מקדים געווען א חלק וואס איך האב געטראכט צו זאגן, איך וועל צולייגן אביסל צו זייערע ווערטער.

אהבת שלום שטייט די זעלבע ווארט)

במילא דאס וואס איז נוגע לעניננו, אונז רעדן מיר דא פון די מלחמת היצר וואס מען האט לעצטנס אונז געשיקט פון הימל די נסיון פון טעכנעלאגיע, דארף מען מחליט זיין איך גיי זיין שטערקער, איך גיי מיר קענען אפהיטן, איך גיי פאלגן וואס די רבנים זאגן, איך גיי הערן עצות פון ערליכע בעלי בתים ווי אזוי מען קען זיך היטן, דעמאלט'ס וועט דער אויבערשטער העלפן אז ונתנו ה' אלקיך בידך.

*

איך האב געטראכט מען קוקט אזוי אויפן דור, וואס עס גייט דא פאהר לעצטנס מיט די סמארטפאונים, איך דארף נישט זאגן פונקטליך וואס דאס איז, וואספארא הרבנות דאס ברענגט, מען הערט ליידער יעדן טאג הרבנות, אידן פאלן פון אידישקייט גדולים וקטנים, ס'איז נישט קיין חילוק, אבער נאכאלץ זענען דא מענטשן וואס זאגן: "אבער איך דארף דאס פאר פרנסה, עס העלפט מיר צו פאר מיין פרנסה איך קען דאס נישט אויפגעבן..."

איך וועל זאגן, עס איז אמת, עס מאכט גרינגער די פרנסה, אבער מען מוז עס נישט האבן פאר פרנסה! לעצטנס איז דא זייער אסאך אסיפות אין מוסדות אין דעם ענין, שטעלן זיך אויף ערליכע בעלי בתים, אזעלכע וועלכע האבן אליינס געהאט דעם סמארטפאון, זיי האבן זיך אויך אלס איינגערעדט אז מען מוז עס האבן, און זיי זעהען אז מען מוז עס נישט האבן. עס איז אלץ דא עצות, מען קען זיך אן עצה געבן אן דעם.

נאר וואס דען עס זענען דא מענטשן וואס זענען פאר'עקשנ'ט: "וואס הייסט איך וועל עס אויפגעבן? איך קען נישט! אפשר יענער יא, אבער נישט איך. פאר מיין פרנסה מוז איך עס האבן, אז נישט וועט עס מיר קאליע מאכן די פרנסה..."

איך האב געטראכט אויף דעם א משל, לאמיר זאגן מען זעהט א הויז פלאקערט א הויז ברענט, ליידער מענטשן ווערן דארט פארברענט, איז דא מענטשן וועלכע ווילן זיך ארויס ראטעווען זיי ווייסן נישט פונקטליך ווי אזוי, זיי לויפן צום פענסטער, מענטשן אויף די גאס שרייען ווארף דיך אראפ שפרינג ארויס!

מען זאגט דא, אז מען האט געהאט די יאר א שווערע יאר זייער אסאך טראגעדיעס. עס איז יעצט חודש אלול עם קומט ראש השנה, יעדער איינער ווייסט ער דארף זיך פארבעסערן ער דארף זיך משפר זיין די מעשים. עס איז דא אסאך זאכן וואס מען קען מתקן זיין, אבער אונז וועלן מיר רעדן בעיקר פון די זאך וואס ברענגט די מערסטע הרבנות, וואס דאס איז טעכנעלאגיע, ובפרט די 'סמארטפאון'.

איך וועל קודם מקדים זיין א ווארט פון הייליגן חוזה, וואס ברענגט די וואך אין זאת זכרון, אויף די פסוק כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה' אלקיך בידך. זאגט ער, יעדער מענטש האט דאך א מלחמה מיט זיין יצר הרע. אזוי ווי עס שטייט אין הובת הלכות, אידן זענען אהיים געקומען פון א מלחמה און זיי האבן געזיגט, האט מען זיי געזאגט יעצט קומט איר פון א קליינע מלחמה און יעצט גייט איר אריין אין א גרויסע מלחמה, דאס איז די מלחמת היצר.

יעדער מענטש האט א גאנץ לעבן, פיר און צוואנציג שעה א טאג א מלחמה מיטן פיינט, דער יצר הרע איז דער גרעסטע פיינט פונעם מענטש, כידוע ער רעדט איבער די מענטש און ווייזט אים ווי שייך דאס איז, קוק אן ווי גוט די עבירה איז, דאס איז דער שטן, דערנאך גייט ער ארויף רעדן אויף אים, און דאס איז דער מלאך המות וואס קומט אים מעניש זיין.

זאגט דער הייליגער רבי פון לובלין זי"ע, 'כי תצא למחמה' אז גייסט ארויס אין א מלחמה מיטן יצר הרע, זיי מחליט 'על אויבך' אז דו גייסט געוואונען דיין פיינט, דו גייסט זיין שטערקער פון אים, האב נישט מורא פון אים. דעמאלט'ס אז דו וועסט אזוי טראכטן 'נתנו ה' אלקיך בידך', וועט אים דער אויבערשטער טאקע איבערגעבן אין דינע הענט.

אז א מענטש טראכט, "איך גיי מיר שלאגן מיטן יצר הרע? איך בין א מענטש און דער יצר הרע איז א מלאך, ווי אזוי קען איך מיר שלאגן מיט אים?" אז א מענטש האט אזעלכע ספיקות איז שוין אסאך שווערער ער זאל טאקע מנצה זיין דעם יצר הרע. דערפאר זאגט ער, דו זיי מחליט 'על אויבך' דו גייסט זיין שטערקער פון דיין פיינט, דעמאלט'ס וועט דער אויבערשטער העלפן, 'נתנו ה' אלקיך בידך'. (אין

א זאך וואס ברענגט אזויפיל מכשולות. עם איז דא אן הלכה אין שולחן ערוך (הושן משפט סי' רל"א ס"ג) אז א מענטש טאר נישט האלטן אין שטוב, א וואג וואס וועגט נישט גוט, ווייל איך האב מורא אז מען וועט דאס ניצן.

אזוי אויך ווערט אסאך געברענגט אין גמרא און שו"ע 'אתי לידי תקלה' אז מען טאר דאס נישט האלטן, איך האב מורא אז א מענטש וועט דאס ניצן.

*

איז די כלי דא האבן מיר פריער געהערט, קודם שמירת עינים, מען איז עובר אויף לא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם יעדעס מאל וואס מען זעהט א ראייה אסורה.

אזוי אויך יעדעס מאל וואס מען איז מהרהר נאכאמאל אין די ראייה איז מען עובר אויף די לאו פון 'ונשמרת מכל דבר רע' שלא יהרהר אדם ביום ויבא לידי טומאה בלילה (עבודה זרה כ' ע"ב).

דאס ברענגט געוואלדיגע געוואלדיגע חרבנות, עם איז נישט סתם שמירת עינים. מענטשן זאגן וואס א חילוק צו מען גייט אין מאנהעטן צו מען האט א סמארטפאון? עם איז א גרויסע גרויסע חילוק, ווי מען זעהט פאקטן אז מענטשן פאלן דערפון פון אידישקייט, מען פארט אפ רח"ל.

עם איז דא א מהר"ם שיק (שו"ת יו"ד סי' של"ה, אור"ח סי' ש"ט) וואס ער רעדט דארט וועגן גיין אין קאלעדזש, זאגט ער אויך דאס, מען זעהט דאך למעשה אז דער קאלעדזש מאכט מענטשן זאלן אפפארן פון אידישקייט, איז זיכער אז מען טאר נישט גיין אהין, אפילו אויב דורך דעם וועט האבן א בעסערע פרנסה.

מען זעהט אזוי די הלכה לגבי דברי חשק (עיי' שו"ע אור"ח סימן ש"ז סעיף ט"ז). דער משנה ברורה דארט (ס"ק ס"א) ברענגט אראפ דעם שו"ת מחנה היים (תשובה א') איינער פרעגט אים אן ער האט נישט קיין פרנסה, מען טראגט אים אן צו פארקויפן ביכער פון דברי חשק, זאגט ער זייער שטארק דארט אז ח"ו זאלסט עם נישט טון, און אז וועסט עם נישט טון, וועסט ענדערש גיין לנקש על פתחי נדיבים גיין נאך געלט, איז אולי יש תקוה אז וועסט נאך זעהן פני המלך, טאמער וועסטו עוסק זיין אין די זאכן, זאלסטו וויסן גיהנום תכלה

שרייט יענער, וואס הייסט שפרינג ארויס, איך וועל מיר צוקלאפן איך וועל מיר צוועצן. שרייט מען צו זיי, איך וועל אונטערלייגן ווייכע זאכן, קישענעס דעקעס, וועסט זיך נישט צוקלאפן, איך וועל אויפפאסן זאלסט זיך נישט צוקלאפן. איז דא אזעלכע וואס פאלגן און גייען ארויס בשלום אבער ס'איז דא אזעלכע וואס זאגן: "נעה איך האב מורא איך וועל מיר צוקלאפן איך גיי נישט איינשטעלן." וואס געשעט בלייבט ער אינעווייניג און ער ווערט פארברענט, אזוי ווי די אנדערע.

מענטשן טענה'ען: "איך דארף עם פאר פרנסה, איך קען עם נישט אויפגעבן..." ליידער מען הערט יעדן טאג זיי פאלן אדורך, צו זיי, צו זייערע קינדער, די שטוב, די אייניקלעך.

*

בעיקר וויל איך רעדן פונעם סמארטפאון, ווייל די סמארטפאון איז א זאך וואס מען האט אין טאש פיר און צוואנציג שעה א טאג, עם קומט זייער גרינג אן פאר א מענטש דאס ארויסצונעמען יעדע סקונדע פון טאג. מען לייגט זיך אריין אין נסיונות, ער, צו די שטוב, צו די קינדער, ווי מען הערט מעשיות, קינדער קומען צו צו די טאטע'ס צו די מאמע'ס סמארטפאון, און זיי ווערן פארפאלן דורכדעם.

וויל איך זאגן, איך האב דורכגעטון די זאך. עם איז קלאר אז אזא מין כלי טאר א איד נישט האבן על פי הלכה אפילו פאר פרנסה!

דאס איז א כלי וואס האט שוין געמאכט אזויפיל אידן פאלן פון אידישקייט, עם איז דא אן הלכה אין שולחן ערוך (יורה דעה סי' רס"ג ס"ב) אז 'מי שמתו אחיו מחמת מילה' טאר מען שוין נישט מל'ען דעם אנדערן קינד, אפילו עם איז א מצוה גדולה.

מען זעהט די כלי מאכט חרוב, עם מאכט פאלן פון אידישקייט יעדן טאג נאך און נאך, נישט מעגליך אז דאס האט די תורה מתיר געווען, אפילו פאר פרנסה, עם איז זיכער אז עם איז אסור!

*

א סמארטפאון איז א זאך וואס א איד טאר נישט האבן, אפילו נישט נוצן נאר סתם האלטן אין טאש איז אויך אסור.

וּעוֹנוֹתָיו לֹא תִכְלְנָה, די גיהנום וועט זיך ענדיגן אין דייןע עבירות וועלן זיך נישט געענדיגט.

זאגט ער קלאר ארויס אז א זאך וואס האט אין זיך דברי חשק, טאר א מענטש נישט ניצן אפילו פאר פרנסה אויך נישט.

די גמרא זאגט (פסחים מ' ע"ב) 'אמרינן לנזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב'. עס איז דא א תשובה אין דברי יואל חושן משפט (סימן קמ"א אות ד'), וואס טייטשט, נזירא מיינט א פרוש, א פרוש מיינט אן ערליכער, עס איז דא אמאל מענטשן זאגן איך בין אן ערליכער איך וועל נישט נכשל ווערן, אויף דעם זאגט ער ניין, נזירא אפילו דו ערליכער, פארלאז זיך נישט אויף דעם, סחור סחור לכרמא לא תקרב, דו לויף אוועק פון אן איסור.

*

אויך איז דא וואס מען זעהט און הערט דארט ניבול פה, ווי מען האט שוין פריער דא מרמז געוועזן. די גמ' אין מסכת שבת (דף לג.) זאגט זייער שארף אויף דעם איסור פון ניבול פה, אפילו עס איז נגזר געווארן אויף איינעם שבעים שנים לטובה ווערט עס נתהפך לרעה ח"ו.

די גמרא זאגט בעון נבלות פה צרות רבות וגזירות קשות מתחדשות ובחורי שונאי ישראל מתים. ליידער מען הערט לעצטנס אזויפיל מעשיות.

איך האב אמאל געהערט פון דעברעצינער רב ז"ל, שוין יארן צוריק, עס איז געווען דעמאלט'ס א מעשה וואס א יונגע פרוי איז אוועק, ער האט געהאלטן א דרשה. האט ער געזאגט: "די משנה זאגט על ג' עבירות נשים מתות און די משנה רעכנט דארט אויס די עבירות. האט ער געזאגט, אז עס מיינט נישט דוקא אז די נשים וועלכע האבן עובר געווען דערויף די שטארבן, נאר דער מין עבירה ברענגט אז נשים מתות." נישט ח"ו די בחורים, אבער דאס ברענגט דאס, דאס איז דער עונש פאר ניבול פה.

די גמרא זאגט, ר' נחמן בר יצחק זאגט אפילו שומע ושותק, נישט דוקא ער רעדט אפילו ער הערט נאר.

די סאשעל מידיע מיט די אלע זענען פיל מיט דעם

ניבול פה מיט דברי חשק, מילא איז זיכער קלאר, אז א איד טאר נישט האבן אזא מין כלי, נישט נאר נישט ניצן, נאר אפילו נישט האבן אין שטוב!

*

דאס וואס מען הערט נישט פון אנדערע וואס זאלן זאגן אז עס איז אסור, איז קלאר אז דאס איז פשוט ווייל מען האט מורא אז מען וועט נישט פאלגן. איך האב שוין גערעדט מיט זייער אסאך רבנים מנהיגים, אלע זאגן די זעלבע זאך ווי אזוי קען איך עס אסר'ן מען וועט נישט פאלגן.

אבער איך קלער אז מען וועט יא פאלגן! פארוואס, ווייל די מענטשן וואס האבן די סמארטפאון (פאר פרנסה - אזוי ווי זיי זאגן...) זיי ווייסן נאך די בעסטע אז דאס טאר מען נישט האבן, זיי ווערן נכשל אין דעם. קיינער זאל נישט זאגן אז ער ווערט נישט נכשל עס איז נישט מעגליך! אפילו מיט א פילטער!

*

מען דארף נישט האבן קיין סאך אפצופארן, די זאכן וואס מען ווייזט דארטן ציהט דאך אזוי מין שרעקעדיג צו שלעכט'ס, אז אפילו ער זאל נאר זעהן א קורצע צייט קען ער שוין אויך אפפאהרן.

איינער האט מיר פונקט פריער געזאגט, ער האט א אייניקל א בחור וואס איז ל"ע אראפ פון וועג, דערציילט ער מיר אז ער איז געווען א פיינער בחור, ער איז איינמאל געפארן מיט אן היטש מיט איינעם וואס יענער האט געהאט א סמארטפאון, אויך ליידער פון אונזערע, און ער האט אים געוויזן אביסל, עס האט נישט געדויערט לאנג ער איז געזעצן מיט אים צוואנציג מינוט, און געענדיגט, ער איז שוין אויך געגאנגען אויף יענעמ'ס וועג...

*

דעריבער, עס איז נישט קיין שום שאלה אין דעם - אז דאס איז אסור ע"פ הלכה.

היעלה על הדעת אז דער אויבערשטער וויל מען זאל האבן פרנסה פון אזא כלי עס איז נישט מעגליך. נאר וואס דען עס איז א נסיון מען האט אונז געשיקט א נסיון, מען דארף זיך גובר זיין אויף די נסיון, מען דארף וויסן 'על אויביך' ווי אזוי מען האט פריער געזאגט.

מען זאגט נאך פון צדיקים אז פאר משיח וועט קומען וועט זיין א בירור, אזוי ווי עס איז געוועזן ביי יציאת מצרים. עס שטייט דאך דארט וחמושים עלו בני ישראל מארץ מצרים, נאר א פיפטל זענען ארויס. עס וועט זיין פאר משיח וועט קומען כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות וועט זיין די זעלבע זאך, עס וועט זיין א בירור, נישט יעדער וועט זיין צו משיח, ווער וועט נישט זוכה זיין? שטייט דער וואס האט זיך נישט מבדיל געווען פונעם גוי, דער וועט נישט זוכה זיין ה"ו ארויסצוגיין פון דעם גלות ווען משיח וועט קומען.

דא מיט דעם כלי ווערט מען אזוי נאנט צום גוי, מען ווערט אזוי צוגעטשעפעט צום גוי'אישן לעבן, מען וויל שוין אליין אויך אזוי לעבן.

*

איך וועל נאכזאגן א ווארט, די גמרא זאגט (סוטה ג' ע"ב) 'כל העובר עבירה איז עם קשורה בו ככלב' עס ווערט צוגעקלעבט צו אים אזוי ווי א הונט, (סיידן אז מען טוט תשובה). עס איז דא א ווארט פון סקולענער רבי ז"ל, עס שטייט אין פרשת מדין ווען מען האט געברענגט די נשים פון מדין מען האט זיי נישט גע'הרג'ט, האט משה רבינו פארגעהאלטן 'הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם'. זאגט דארט רש"י ער האט געזאגט זו שנכשל פלוני בה. פרעגט ער, ווי האט משה רבינו דאס געוואוסט? זאגט ער, ווייל די אידן וועלכע האבן געזינדיגט בדבר בלעם, די אידן האבן נישט זוכה געווען צו תשובה טון, ווייל זיי זענען געשטארבן במגיפה פלוצלונג, במילא איז געבליבן קשורה בו, דער איד איז געבליבן קשור מיט איר, און ווען מען האט זיי געברענגט, האט משה רבינו געוואוסט אז זו היא שנכשל פלוני בה. (עיי"ו באוה"ה הק' פרשת כי תצא לגבי יפת תואר שכתב בחינה כעיי"ז)

די זעלבע איז דא, א מענטש וועלכע איז צוגעבונדן צו זיין סמארטפאון, ער קען זיך נישט אפשיידן דערפון עס איז זייער שווער, במילא ווערט עס קשורה בו, איז ה"ו אויב ער וועט נישט זוכה זיין צו תשובה טון, ער וועט נישט אוועקווארפן דעם סמארטפאון באצייטנס, איז ווען ער וועט ארויפקומען אויף יענער וועלט, מען וועט אים ברענגען דארט צו בית דין של מעלה, מיט

יעדער ווייסט עס איז אמאל געווען א נסיון פון שמירת שבת און די אידן וועלכע האבן זיך טאקע געהאלטן מיט מסירות נפש, פון די איז ארויסגעקומען שיינע דורות. מען דארף האבן מסירות נפש מען פארלאנגט פון הימל אביסל מסירות נפש, דעמאלט'ס וועט מען זיך קענען שטארקן אויף דעם נסיון.

*

וויפיל אפיקורסות ליידער, וויפיל אפיקורסים ווערן פון די כלים רח"ל.

ליידער זענען דא אידן וואס זייערע קינדער זענען שוין נעבעך פארפארן אבער דער טאטע וויל נאך אלס די קינד זאל קומען צו אים צום סדר, און יענער איז מסכים, גוט דער טאטע וויל איך זאל קומען צום סדר וועל איך קומען, אבער דער טאטע דארף ליידער קויפן יין מבושל, ווייל דער קינד איז שוין אן אפיקורוס, ער קען נישט ניצן דארט קיין וויין, ווייל מען וועט עס נישט טארן טרינקען.

*

אז מען טראכט אריין ווי מען האלט דא, וואס דא גייט פאר און מען איז נאכאלץ שטיל מען זאגט נישט גארנישט, שומו שמים וואס דא טוט זיך! ס'גוט, ס'גוט אזוי, יענער דארף עס פאר פרנסה, מען גלייבט יעדעס...

ער דארף גיין צו ערליכע בעלי בתים וואס האבן שוין געהאט סמארטפאונס, און זיי וועלן אים שוין זאגן פונקטליך די עצות.

צו יעדע זאך איז דא אן עצה, מען וויל נאר נישט אלע מאל הערן די עצות. ווי מיר האבן פריער געזאגט, ער וויל נישט ארויסשפרינגען פון פענסטער ווייל ער האט מורא ער וועט זיך צוקלאפן. און אז מען זאגט אים מען גיט דיר עצות, מען וועט אויף דיר אכטונג געבן, מען וועט אויף דיר אויפפאסן זאלסט זיך נישט צוקלאפן, ניין ער וויל נישט.

*

און דאס ברענגט אויך צו מען זאל זיין זייער נאנט צו דעם דרך מיטן לעבן פונעם גוי. דער אויבערשטער זאגט 'אבדיל אתכם מן העמים להיות לי' דארטן קען מען זיך אנקוקן ווי אזוי דער גוי לעבט מיט זיינע השקפות זיין גאנצע וועג פון לעבן ווי אזוי עס איז.

ער געפרעגט: "אבער מען קען פון דארט זעהן פריצות?" האבן זיי געזאגט "מען קען", האט ער געזאגט: "אז מען קען, וויל מען?"

דאס איז א פאקט. קיינער זאל נישט זאגן אז ער האט קיינמאל נישט געזעהן וואס מען דארף נישט אויף זיין סמארטפאון.

*

דאס וואס איך האב גערעדט ביז יעצט האב איך גערעדט פון מענער. ליידער ליידער האט זיך דאס אריינגעכאפט אויך ביי פרויען אז זיי האבן סמארטפאונס. זיי האבן אסאך צייט אגאנצן טאג, און מען קוקט, מען קוקט ארום פארשידענע זאכן.

עס איז א געוואלדיגע פרצה דאס. א אידישע טאכטער, א מאמע פון קינדער, א באבע פון אידישע אייניקלעך זאל האבן א סמארטפאון? דאס איז פון די ערגסטע זאכן וואס קען זיין!

א אידישע טאכטער דארף וויסן, טאמער האט זי אפאר מינוט צייט זאל זי זאגן אביסל תהילים, בעטן דעם אויבערשטן די קינדער זאלן זיין ערליכע אידן, דער אויבערשטער זאל זיי היטן. אז מען האט נאך צייט כאפט מען אריין נאך א תפילה, א מנחה א מעריב, צו גייעט מען עפעס צו מאכט מען שטריקן צו גאבליין, צו גייט מען העלפן נויט באדערפיגע, צו ליינט מען מעשיות פון צדיקים מען זאל קענען איבערדערציילן פאר די קינדער.

אבער אז מען זאל נעמען א טמא'נע שמוציגע כלי און פארברענגען מיט דעם, דאס האט נישט קיין שייכות מיט קיין אידישע טאכטער. עס איז א געוואלדיגע חציפות, בפרט מען גייט אויף די גאס מען זעהט א אידישע טאכטער מיט א סמארטפאון, דאס איז א פירצה גדולה. דאס מוז מען באצייטנס זעהן עס זאל נישט זיין אזוי, ווייל טאמער וועט מען עס נאכלאזן, ווער ווייסט וואו מען וועט אנקומען.

חויץ וואס עס איז קלאר, אז די וואס קוקן אריין אסאך אין די סמארטפאון, די פרויען, זיי זעהן דארטן פארשידענע, ווי אזוי זיי גייען אנגעטון, און נאכדעם איז עס משפיע אויף זייערע צניעות. זי וויל אויך האבן אזעלכע אינטרעסאנטע קליידער, אזעלכע מיני שיד, מיט אלע מינים וואס זיי זעהען דארט. אפילו בשעת

זיין סמארטפאון צוגעבינדן צו אים, וועט די בית דין אים זאגן: "געב נאר אהער דיין סמארטפאון וועט מען שוין אלעס זעהן!"

*

מען ווערט אזוי צוגעבונדן מען ווייסט אפילו נישט אז מען טוט עפעס נישט גוט.

מען דערציילט עס איז געווען ביי ר' חיים בריסקער, ער האט אמאל פארגעהאלטן א בחור פארוואס ליינסטו גוי'אישע צייטונגען, האט דער בחור געענפערט איך קוק נישט דארט וואו מען טאר נישט, איך לייך נאר די פשוט'ע זאכן וואס מען מעג. זאגט אים ר' חיים, איך ווייס נישט צו עס איז אמת וואס דו זאגסט צו נישט, אבער ווי אזוי קענסטו האלטן אין די הענט אזא זאך וואס האט אזא שלעכטע גערויך? זאגט דער בחור, עס האט נישט קיין שלעכטע גערויך, האט ר' חיים געזאגט: "אוי רבש"ע, אז דו זאגסט שוין אזוי, האלסטו שוין זייער ווייט, דו ווייסט אפילו נישט אז עס איז א פראבלעם." מען ווערט אזוי צוגעבונדן צו דעם מען ווייסט ניטאמאל אז עס איז א פראבלעם.

*

דער חפץ חיים אין שמירת הלשון, ברענגט די גמ' אין ב"ב (נ"ז ע"ב) 'עוצם עיניו מראות ברע' ווען ער גייט אדורך די וואסער ווען נשים עומדות על הכביסה הייסט מען א רשע, אפילו מען מאכט זיך צו די אויגן, האסט דאך א ברירה צו גיין די אנדערע וועג. פרעגט דער חפץ חיים, אונז האבן א כלל, די גמ' זאגט אין מסכת פסחים, אפשר ולא קא מכוין איז מותר, איך וויל נישט קוקן, פארוואס הייסט ער א רשע?

זאגט דער חפץ חיים, אז ווען עס קומט צו עריות איז עס אסאך הארבער, אפילו ביסט נישט מכוין דו גייסט אויף א פלאץ וואו די קענסט נכשל ווערן הייסטו א רשע.

*

עס איז געווען א מעשה ביים סאטמאר רב זצ"ל מען האט אים געזאגט אז עס איז געווען אידן וועלכע זענען געגאנגען צום וואסער ביי נישט א צניעות'דיגע מקום, האט ער זיי פארגעהאלטן פארוואס זיי זענען געגאנגען האבן זיי געזאגט, אז דארט ווי אונז זענען געגאנגען איז ליידע קיינער קומט נישט דארט, האט

קינדער זאלן נישט צוקומען דערצו, פארשידענע עצות. פארוואס געסטו עצות? פארוואס זאגסטו נישט אז סמארטפאון איז אסור?! זאג אז מען טאר נישט ניצן קיין סמארטפאון, וועסטו נישט דארפן האבן די אלע עצות. וועסטו נישט דארפן זיין אזוי ווי די חכמי העלעם.

*

איך בין געווען ביי א ניהום אבלים, א בחור איז ל"ע אוועק פון די וועלט. דער טאטע האט דארט געזאגט אז זיין בחור איז אוועק פון דעם סמארטפאון. ער האט זיך איינגעהאנדלט א סמארטפאון, ביז ער איז אנגעקומען צו קויפן דראגס, און דאס האט אים קראנק געמאכט און פון דעם איז ער אוועק. דאס הייסט אז דער סמארטפאון נישט נאר עס הרג'ט ברוחניות עס הרג'ט בגשמיות אויכעט.

*

ווען עס איז געווען די טראגעדיע די דריי בחורים זענען אראפגעפאלן מיטן עראפלאן עס איז געווען דארט אין אוקריינא, איז דעמאלט'ס פונקט געווען דער תולדות אברהם יצחק רבי שליט"א אין בארדיטשוב, מען האט אהין געברענגט די דריי משות, האט ער געזאגט אפאר ווערטער, א הספד. האט ער געזאגט: "לעצטנס האבן מיר טראגעדיעס פון פאלן, אין מירון איז מען געפאלן פון די ערד, דא איז מען געפאלן פון פארענטשעם, אין פלארידע איז מען געפאלן פון א הויז, דא איז מען געפאלן פון אן עראפלאן, מען וויל פון הימל אונז מרמז זיין מען זאל זיך דערווייטערן פון די כלים וואס זענען גורם אידן זאלן פאלן פון אידישקייט." דאס איז געווען זיין גאנצע הספד.

*

דער וויזשניצער רבי שליט"א פון קיימישע האט געהאט א נסיעה עטליכע וואכן צוריק קיין אוקריינא מקומות הקדושים, האט ער אנגעזאגט פאר אלע מיטפארער'ס אז קיינער זאל נישט מיטברענגען קיין סמארטפאון. מען זאל וויסן ווער עס ברענגט מיט א סמארטפאון, דער ברענגט מיט 'צואה' צו די מקומות הקדושים. אזוי דארף מען דאס אנקוקען.

*

איך ווייס א פאל פון צוויי וואכן צוריק, א איד האט

מעשה טראכטן זיי נישט איך וויל אויכעט, אבער סוף כל סוף אמאמאטיש גייט עס אריין אין קאפ און מען גייט מען וויל שוין אויכעט האבן. איי עס איז דאך נישט צניעות'דיג, עס איז דאך נישט פאר קיין אידישע טאכטער, פארשידענע אופנים פארוואס עס איז נישט פאר א אידישע טאכטער. צו עס איז שרייעדיג, צו עס איז קורץ, צו אויסגעשניטן, און אמאל כאפט מען נישט אליין אפילו, אז מען טוט עפעס וואס מען דארף נישט.

במילא איז זיכער אז דאס דארף אויסגעראטן ווערן, נישט נאר פון די פרויען, נאר פון די מענער ווי מיר האבן געזאגט.

*

עס דארף קומען צו א מצב אז א איד זאל זיך שעמען צו האבן א סמארטפאון. אזוי ווי עס איז געווען, ווען עס איז ארויסגעקומען טעלעוויזשאן, סאטמאר רב ז"ל מיט אנדערע רבנים זענען ארויס מיט אן איסור מען האט דאס מקבל געווען, און מען האט זיך געשעמט צו האבן א טעלעוויזשאן, מען שעמט זיך. אזוי דארף אנקומען דער מצב, א איד זאל זיך שעמען צו האבן א סמארטפאון, מען זאל וויסן א סמארטפאון באלאנגט פאר א גוי, דאס מוז אויסגעראטן ווערן פון אידישן פאלק, אויף דעם דארף מען ארבעטן.

איך וועל זאגן א משל וואס איך האב געהערט נאכזאגן, עס איז געווען אין די שטאט העלעם, איז געווארן א לאך אינמיטן שטאט, און מענטשן זענען אריינגעפאלן, די חכמי העלעם האבן זיך צוזאמגענומען וואס טוט מען דא, וואס איז די עצה? איינער האט געזאגט אן עצה, מען זאל אריינשווארן קישענעס מיט דעקן, אז מען וועט אריינפאלן זאל מען זיך נישט אזוי שטארק צוקלאפן. איינער האט געזאגט אן עצה, מען זאל מאכן א לייטער, אז איינער פאלט אריין זאל ער קענען ארויסקומען, איינער האט געזאגט אן עצה אז מען זאל אנזאגן פאר די מענטשן פון שטאט אז קיינער זאל נישט גיין נאנט צו די לאך. אבער דאס אז מען זאל פארשטאפן די לאך, דאס איז קיינעם נישט איינגעפאלן.

עס זענען דא מענטשן וואס זיי געבן עצות, די סמארטפאון ניץ עס נאר דעמאלט'ס, זעה אז די

קעניג זיין אן אכור, וואס הייסט דו שיקסט מענטשן וואס זיי ווייסן נישט ווי אזוי צוהאלטן א מלחמה.

אז דער אויבערשטער שיקט א נסיון איז זיכער אז עס איז דא וועגן ארויס ווי אזוי מען קען זיך אן עצה געבן. עס איז נישטא אזא זאך איך האב נישט קיין עצה. מען דארף נאר זוכן, מען דארף זיך אינטרעסירן, וועט מען טרעפן עצות.

*

אוודאי דארף מען אויפפאסן אויף די קינדער, זיי זאלן נישט האבן קיין שייכות מיט קיין מענטש וואס האט א סמארטפאון ווי מיר האבן פריער געזאגט. ער דארף נאר זיין אפאר מינוט מיט יענעם קען ער שוין קאליע ווערן, עס ארבעט זייער שנעל.

*

א טאטע האט מיר דערציילט אז ער האט געוואנען אין א גורל א קאמפיוטער, מען האט אים געברענגט די קאמפיוטער צו זיין הויז, האט ער עס גענומען און ארויסגעטראגן, ער דארף עס נישט. האבן די קינדער געוויינט: "טאטי פארוואס טראגסטו דאס ארויס?" זיי האבן זייער געוויינט. האט דער טאטע געזאגט: "ענדערש זאלט איר יעצט וויינען, ווי איך זאל שפעטער וויינען."

אפילו האבן א קאמפיוטער אין שטוב איז נישט פון די גרעסטע סגולות, מען פארשאפט זיך פארשידענע סידים וואס טויגן נישט, כל שכן די ווידיא פלעיר'ס.

*

איך האב שוין געפרעגט אפאר רבנים די שאלה, איך האב נאכנישט באקומען קיין ענטפער. ווי אזוי קען מען מתיר זיין פאר מענטשן היינט צו קוקן די נייעס אויף די כלים? די נייעס דאס איז טעלעוויזשאן, ווען עס איז ארויסגעקומען טעלעוויזשן האבן דאך די רבנים צוזאמגענומען און מען האט דאס גע'אסר'ט, מיר ווייסן א כלל דבר שנאסר במנין צריכים מנין אחר להתירו? מען דארף זיך נאכמאל צוזאמועצן און מחליט זיין, אז פון יעצט און ווייטער מעג מען שוין קוקן טעלעוויזשן, ווילאנג מען האט עס נישט מתיר געווען איז עס נאכאלץ אינעם זעלבן איסור. וואס הייסט נייעס קענסטו קוקן, דאס איז טעלעוויזשאן, ווער האט דאס מתיר געווען? עס איז דבר שנאסר במנין

אן עלטערער בחור מען האט אים אנגעטראגן א שידוך, עס האט אויסגעזעהן אלעס זייער פיין, נאר איין פראבלעם אז די טאטע פון די מדוברת האט א סמארטפאון, איז ער געגאנגען פרעגן איינע פון די חשובע רבי'ס, וואס ער זאל טון, האט ער אים געזאגט: "אז דער טאטע האט א סמארטפאון זאלסטו נישט טון דעם שידוך!" אפילו ער איז שוין א עלטערע בחור. אויב דער טאטע האט א סמארטפאון וועט עס משפיע זיין אויף די קינדער. דער רבי האט אריבערגערופן דעם טאטן און פראבירט צו פועל'ן ביי אים ער זאל עס אוועקלייגן אבער עס האט נישט געהאלפן. אונז האבן מיר פריער געזאגט אז מענטשן וואס האבן עס ווערן אזוי מין צוגעוואוינט צו דעם, אז זיי קענען עס שוין נישט אויפגעבן.

*

ביז יעצט האבן מיר גערעדט פון א מענטש וואס קויפט, אז ע"פ הלכה טאר מען נישט קויפן א סמארטפאון.

איך וויל אויך זאגן פאר די אלע סוחרים וועלכע פארקויפן סמארטפאונ'ס, אז זיי טארן נישט פארקויפן! און אז זיי פארקויפן יא זענען זיי עובר אויף 'לפני עור לא תתן מכשול' אויף 'מסייע לידי עוברי עבירה'. יעדע מכשול וואס דער קונה וועט האבן, וועט דער סוחר נענש ווערן דערויף.

איך האב אפאר יאר צוריק געשריבן א תשובה דערויף, אז א סוחר וועלכער פארקויפט א נישט כשר'ע פאון איז ער עובר אויף לפני עור לא תתן מכשול.

איך האב עס געגעבן פאר א רב פון א גרויסע קהילה, איינע פון זיינע מענטשן האבן פארקויפט נישט כשר'ע פאונ'ס, נאכדעם וואס איך האב אים דאס געגעבן האט יענער אויפגעהערט צו פארקויפן. עס איז זיכער און מען טאר דאס נישט פארקויפן.

*

איך האב אמאל געהערט פון א רב וואס האט געזאגט. די גמ' זאגט (עבודה זרה ג' ע"א) 'אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו', האט ער מסביר געווען לאמיר זאגן א קעניג וועט שיקן אין מלחמה מענטשן פון זיין לאנד, וועלכע האבן זיך קיינמאל נישט געלערנט ווי אזוי מלחמה צו האלטן, אוודאי וועט דער

צריך מנין אחר להתירו.

די זעלבע זאך איז מיט די ווידיא'ס, ווער האט עס מתיר געווען? עס איז דא קול קוראים פון אלע רבנים פון יארן צוריק אז מען טאר דאס נישט קוקן, קיינער האט עס נאכנישט מתיר געווען!

איך האב געהערט אז דעמאלט'ס בשעת עס איז געווען די טעלעוויזשאן'ס, האט סאטמאר רב זצ"ל זיך אנגערופן: "זוויי איז פאר די אויגן וואס זעהען אויגן וואס קוקן אויף טעלעוויזשאן." (מען האט געהערט אזא מין ווארט במדה טובה, צדיקים פלעגן זאגן זיי ווילן זעהן די אויגן וואס האבן געזעהן ר' אלימלך).

היינט די סמארטפאון איז פי כמה אסאך ערגער, צו קוקן אויף א מענטשנ'ס אויגן וואס יענער האט געזעהן וואס מען דארף נישט.

*

אבער וואויל וועט זיין פאר די וואס וועלן זיך דערווייטערן פון די אלע כלים, זיי וועלן דאס אוועקווארפן באצייטנס, די שכר וועט זיין זייער גרויס, אז מען דערווייטערט זיך פון די אלע זאכן.

איך ראט, אז די מענטשן וואס האבן סמארטפאון'ס זאלן עס באצייטנס אוועקווארפן, ווייל יעצט ווען איינער ווארפט אוועק זיין סמארטפאון מאכט מען פון אים א גאנצע העלד. עס איז טאקע א גרויסע זאך, האסט אוועקגעווארפן א סמארטפאון. מען מאכט א שריפה מען מאכט א רקידה זייער שיין אזוי דארף טאקע זיין. אבער טאמער וועט ער ווארטן, סוף כל סוף וועט יעדער מוזן אוועקווארפן די סמארטפאון'ס מען קען נישט אנגיין אזוי אז די אידישקייט זאל פאלן און פאלן, וואו וועט מען אנקומען, מען וועט זיך נאר מוזן צוזאמנעמען אז דאס איז אסור, מען מוז עס

אוועקווארפן, דעמאלט'ס וועט שוין זיין בושות, אז מען וועט דאס דארפן אוועקווארפן.

*

אז מען רעדט שוין וויל איך זאגן, די מענטשן וועלכע קויפן די סתם פאונ'ס, נישט סמארטפאון, דארפן זעהן צו קויפן אזעלכע פאונ'ס וואס זענען שוין כשר לכתחילה נישט מען דארף עס גיין כשר'ן.

אז מען דארף עס גיין כשר'ן טויג נישט, מען קומט נישט אן אזוי שנעל, אז מען גייט שוין, אמאל איז יענער פארמאכט, און דערווייל קוקט מען זיך אן מיט וואס מען דארף נישט. אמאל פאלט ארויס די פילטער. מען דארף קויפן די פאונ'ס וועלכע זענען שוין כשר, מען דארף עס נישט גיין כשר'ן, מען קויפט עס שוין כשר, דעמאלט'ס איז צו האפן אז מען וועט בעזרת השם יתברך נישט אנקומען צו וואס מען דארף נישט.

*

מען האט גערעדט פון שמירת עינים. מען ווייסט אמאליגע אידן, כפרט ביי חסידישע אידן, איז שמירת עינים געווען די ערשטע זאך, אלע חסידישע ספרים זענען פול מיט קדושת עינים. מיר ווייסן יסוד עולה עד הדעת, ח"ו אז מען איז פוגם בקדושת העינים איז מען פוגם אין די אמונה. און היינט איז געווארן עס קוקט עפעס אויס עס איז נאר א חומרא עפעס א הידור, נעה עס איז נישט געפערליך מען מעג קוקן.

ליידער מען פארט אסאך מאל אויף אן עראפלאן, זעהט מען דארט ווי בחורים צו אינגעלייט אן קיין שום בושה, קוקן זיך אן די אלע סארט ווידיא'ס וואס מען ווייזט דארטן, עס פאלט זיי נישט איין אפילו אז מען טאר נישט.

*

איך וועל נישט מאריך זיין, נישט אויפהאלטן דעם עולם. איך וועל נאכאמאל איבערזאגן מיט וואס איך האב אנגעפאנגען. **האבן א סמארטפאון איז אסור על פי הלכה. עס איז נישט א זאך וואס מען דארף אסר'ן עס איז שוין אסור פון קבלת התורה. מיר זענען מושבע ועומד מהר סיני אויף דעם, מען טאר נישט האבן קיין כלי וואס ברענגט אזויפיל מכשולות, עס ברענגט אראפ פון אידישקייט, עס ברענגט צו אזויפיל עבירות, איז קלאר אז א איד טאר דאס נישט האבן.**

דער אויבערשטער זאל העלפן עס זאל זיין רוח הטומאה אעביר מן הארץ, יעדער זאל איינזעהן אז מען טאר דאס טאקע נישט האבן, במילא וועלן מיר אלע זוכה זיין צו אלע גוטע ברכות, בני חיי ומזוני, מיר זאלן זוכה זיין צו א כתיבה וחתימה טובה.